

Nr 247.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa anslag till universiteten och den medicinska undervisningen m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

(2:a avd.)

I propositionen nr 1 har Kungl. Maj:t under åttonde huvudtiteln, punkterna 72, 76, 79, 81, 85, 94, 97, 99, 101, 104, 110 och 309, föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition, för budgetåret 1947/48 beräkna

dels till Uppsala universitet: Avlöningar ett förslagsanslag av 5 700 000 kronor;

dels till Uppsala universitet: Omkostnader ett förslagsanslag av 400 000 kronor;

dels till Uppsala universitet: Materiel m. m. ett reservationsanslag av 1 300 000 kronor;

dels till Lunds universitet: Avlöningar ett förslagsanslag av 5 000 000 kronor;

dels till Lunds universitet: Omkostnader ett förslagsanslag av 250 000 kronor;

dels till Lunds universitet: Materiel m. m. ett reservationsanslag av 1 000 000 kronor;

dels till Karolinska mediko-kirurgiska institutet: Avlöningar ett förslagsanslag av 2 500 000 kronor;

dels till Karolinska mediko-kirurgiska institutet: Omkostnader ett förslagsanslag av 150 000 kronor;

dels till Karolinska mediko-kirurgiska institutet: Materiel m. m. ett reservationsanslag av 650 000 kronor;

dels till Karolinska mediko-kirurgiska institutet: Inredning och utrustning av institutets nybyggnader ett reservationsanslag av 2 000 000 kronor;

dels till Karolinska mediko-kirurgiska institutet: Engångsanslag för vissa institutioner ett reservationsanslag av 1 000 000 kronor;

dels till Universitetssjukhus: Bidrag till utrustning av öronkliniken vid akademiska sjukhuset i Uppsala ett reservationsanslag av 500 000 kronor;

dels till Gemensamma universitetsändamål: Bidrag till tryckning av doktorsavhandlingar ett förslagsanslag av 30 000 kronor;

dels till Gemensamma universitetsändamål: Stipendier för främjande av högre juridiska studier vid universiteten i Uppsala och Lund ett anslag av 10 000 kronor;

dels till Gemensamma universitetsändamål: Forskarstipendier för docenter vid universiteten i Uppsala och Lund samt karolinska mediko-kirurgiska institutet ett anslag av 114 800 kronor;

dels till Gemensamma universitetsändamål: Stipendier för främjande av högre medicinska studier vid universiteten m. fl. läroanstalter ett reservationsanslag av 75 000 kronor;

dels till Stockholms högskola: Bidrag till undervisning i folkrätt ett anslag av 6 500 kronor;

dels till Atomenergiforskning ett reservationsanslag av 2 000 000 kronor;

dels ock till Understöd för utgivande av tidskrifter, lärda verk och läroböcker ett reservationsanslag av 200 000 kronor.

Vidare har Kungl. Maj:t i samma proposition (bilagan 29, kapitalbudgeten, punkterna 3 och 5) föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition, beräkna

dels till Nybyggnad för fysiologiska institutionen vid universitetet i Lund ett investeringsanslag av 350 000 kronor;

dels ock till Nybyggnad för karolinska mediko-kirurgiska institutet ett investeringsanslag av 1 700 000 kronor.

Sedermera har Kungl. Maj:t i propositionen nr 272 framlagt de förslag i ämnet, vilka närmare framgå av den följande redogörelsen.

Därefter har riksdagen den 28 juni 1947 under hänvisning till utskottets utlåtande nr 226 beslutat, såvitt nu är i fråga, att

I. för budgetåret 1947/48 under åttonde huvudtiteln anvisa följande förslagsanslag, att av Kungl. Maj:t disponeras i enlighet med den specificerade uppdelning å anslagsrubriker riksdagen må komma att fastställa, nämligen

1. till Uppsala universitet 6 684 000 kronor,

2. till Lunds universitet 6 034 000 kronor,

3. till Karolinska mediko-kirurgiska institutet 5 702 900 kronor,

4. till Gemensamma universitetsändamål 1 802 300 kronor,

5. till Stockholms högskola 42 500 kronor,

6. till Göteborgs högskola 14 400 kronor,

7. till Statliga forskningsråd m. m. 2 925 400 kronor,

8. till Understöd för utgivande av tidskrifter, lärda verk och läroböcker 200 000 kronor;

II. bemyndiga Kungl. Maj:t att av förenämnda anslag bestrida oundgängliga kostnader för med anslagen avsedda ändamål intill dess specificerad uppdelning å anslagsrubriker må varda av riksdagen fastställd.

I samband härmed har utskottet till behandling förehaft

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Arrhén* (I: 186) och den andra inom andra kammaren av herrar *Kyling* och *Hæggblom* (II: 295), i vilka hemställts, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t begära utredning av i vilken mån universitetsprofessorernas löneställning kan anses motsvara vad som med hänsyn till studietid, utnämningssålder, skuldsättning och i övrigt kan anses skäligt;

dels en inom första kammaren av herr *Wehtje m. fl.* väckt motion (I: 326), vari hemställts, att en praktisk assistentbefattning (A 16) omedelbart inrättas vid Lunds universitets mineralogisk-geologiska institution;

dels en inom första kammaren av herr *Wehtje m. fl.* väckt motion (I: 329), vari hemställts, att en befattning som praktisk assistent med placering i lönegrad A 16 inrättas vid Lunds universitets botaniska institutions systematiska avdelning;

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Wehtje* och *Gustaf Elofsson* (I: 335) och den andra inom andra kammaren av herr *Ljungqvist m. fl.* (II: 491), i vilka hemställts, att riksdagen måtte för sin del besluta att vid karolinska institutet skall från och med den 1 januari 1948 inrättas en professur i virusforskning samt att till följd härav förslagsanslaget till Karolinska mediko-kirurgiska institutet: Avlöningar för budgetåret 1947/48 höjes från i propositionen begärda 1 940 000 kronor med 6 500 kronor till 1 946 500 kronor;

dels en inom första kammaren av herr *Ström* väckt motion (I: 336), vari hemställts, att riksdagen måtte besluta att jämte en försteamanuensbefattning i ämnet nordiska språk jämväl inrätta en dylik försteamanuensbefattning vid seminariet för nordisk ortnamnsforskning;

dels en inom första kammaren av herr *Ström* väckt motion (I: 337), vari hemställts, att riksdagen måtte besluta att inrätta en förste assistentbefattning vid institutionen för folklivsforskning vid Lunds universitet, innebärande att avlöningsanslaget till nämnda universitet höjes med 8 160 kronor;

dels en inom första kammaren av herr *Schlyter* väckt motion (I: 343), vari hemställts, att riksdagen vid bifall till det i propositionen nr 272 under punkt 26 begärda anslaget till främjande av samhällsvetenskaplig forskning ville göra det uttalandet att härunder även faller kriminologisk forskning;

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Lindblom m. fl.* (I: 344) och den andra inom andra kammaren av herr *Gustafsson* i *Bogla m. fl.* (II: 503), i vilka hemställts, att riksdagen måtte i enlighet med universitetsberedningens förslag bevilja 8 lägre och 8 högre teologiska stipendier vid vardera av Uppsala och Lunds universitet;

dels en inom första kammaren av herr *Lindblom m. fl.* väckt motion (I: 345), vari hemställts, att den föreslagna professuren i kyrkohistoria

med missionshistoria i stället bör benämnas professur i kyrkohistoria, särskilt missionshistoria;

dels en inom första kammaren av herr *Holmbäck* väckt motion (I: 347), vari hemställts, att riksdagen ville å Uppsala universitets stat uppföra ett kontorsbiträde i lönegraden Eo 4 att tjänstgöra vid universitetets kansli;

dels en inom första kammaren av herr *Holmbäck* väckt motion (I: 348), vari hemställts, att riksdagen ville å Uppsala universitets stat uppföra en intendentsbefattning vid universitetets gymnastik- och idrottsinstitution i lönegraden A 24;

dels en inom första kammaren av herr *Holmbäck* väckt motion (I: 349), vari hemställts, att riksdagen ville besluta att, förutom de i propositionen nr 272 föreslagna befattningarna, skall finnas jämväl ett skrivbiträde i lönegrad Eo 4 vid den nationalekonomiska institutionen i Uppsala från och med instundande budgetår samt vid den nationalekonomiska institutionen i Lund vid den framtida tidpunkt, då denna blivit färdigorganiserad;

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Holmbäck* (I: 350) och den andra inom andra kammaren av herr *Hallén* (II: 504), i vilka hemställts, att riksdagen måtte besluta att i stället för det till ämnet klassisk fornkunskap och antikens historia förordade kursanslaget av 4 000 kronor bevilja ett arvode av 4 032 kronor åt en förste amanuens i ifrågavarande ämne vid vardera universitetet;

dels en inom första kammaren av herr *Holmbäck* väckt motion (I: 351), vari hemställts, att riksdagen ville besluta om inrättande vid vardera av universiteten i Uppsala och Lund av tre nya docentstipendier för docenter inom de juridiska fakulteterna att tagas i anspråk efter särskilt beslut av Kungl. Maj:t och på de villkor i övrigt som i motionen angivits;

dels en inom första kammaren av herr *Löthner* väckt motion (I: 352), vari hemställts, att riksdagen måtte för nästkommande budgetår anvisa ett bidrag, förslagsvis å 6 500 kronor, till särskild undervisning i finansrätt vid Stockholms högskola under förutsättning, att Stockholms stad förklarar sig villig att bidra med återstående belopp;

dels en inom första kammaren av herr *Bergquist* väckt motion (I: 353), vari hemställts, att riksdagen måtte besluta att utöver vad som föreslagits i Kungl. Maj:ts proposition nr 272 anvisa medel till ett docentstipendium med företrädesrätt för ämnet statskunskap vid vardera Stockholms och Göteborgs högskola;

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Bergquist* (I: 354) och den andra inom andra kammaren av herr *Ohlin* (II: 508), i vilka hemställts, att riksdagen måtte anvisa ett anslag till en biträdande lärare i nationalekonomi vid filosofiska fakulteten i Lund fr. o. m. nästa budgetår;

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Björnsson* och *Ewerlöf* (I: 355) och den andra inom andra kam-

maren av herrar *Liedberg* och *Persson* i Svensköp (II: 509), i vilka hemställtts, att riksdagen måtte bevilja engångsanslag för nödvändig forskningsutrustning till histologiska institutionen vid Lunds universitet om 118 000 kronor, till farmakologiska institutionen om 37 000 kronor och till kliniskt-kemiska centrallaboratoriet vid universitetsklinikerna i Lund med 20 000 kronor;

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Nordenson* (I: 356) och den andra inom andra kammaren av herr *Henriksson m. fl.* (II: 506), i vilka hemställtts, att riksdagen måtte besluta, att professuren i romanska språk vid universitetet i Uppsala från och med den 1 juli 1947 uppdelas i dels en professur i romanska språk, särskilt franska och provensalska, dels ock en andra professur i romanska språk, särskilt spanska och italienska, ävensom att riksdagen måtte vidtaga härav påkallade ändringar i anslagsberäkningarna för Uppsala universitet;

dels en inom andra kammaren av herr *Wiberg* väckt motion (II: 493), vari hemställtts, att riksdagen måtte besluta, att professor skall, utöver nu utgående ålderstillägg å 1 000 kronor efter fem års tjänstgöring, åtnjuta ytterligare ett sådant tillägg efter tio år, likaledes å 1 000 kronor, samt att det provisoriska lönetillägget till professor och laborator för budgetåret 1947/48 bestämmes, då befattningshavaren åtnjuter begynnelselönen, till 2 200 kronor samt, då han uppbär ålderstillägg, till 3 000 kronor för professor och 2 600 kronor för laborator;

dels en inom andra kammaren av herr *Wiberg* väckt motion (II: 494), vari hemställtts, att riksdagen måtte besluta, att det under titeln Lunds universitet: Omkostnader för budgetåret 1947/48 upptagna förslagsanslaget å 288 000 kronor höjes med 4 000 kronor till 292 000 kronor;

dels en inom andra kammaren av herr *Wiberg m. fl.* väckt motion (II: 495), vari hemställtts, att riksdagen måtte besluta, att vid universiteten det nuvarande examensämnet geologi och mineralogi (respektive geologi med mineralogi) uppdelas i tvenne, det ena benämnt mineralogi, petrologi och allmän geologi, det andra historisk geologi och paleontologi, samt att i samband därmed de förefintliga professurerna erhålla motsvarande benämningar, så att professuren i geologi, särskilt petrografi och mineralogi, erhåller beteckningen professur i mineralogi, petrologi och allmän geologi samt professuren i geologi, särskilt historisk geologi, erhåller beteckningen professur i historisk geologi och paleontologi;

dels en inom andra kammaren av herr *Wiberg m. fl.* väckt motion (II: 496), vari hemställtts, att riksdagen måtte besluta, att från och med räkenskapsåret 1947/48 skall utgå till rektorerna vid universiteten i Uppsala och Lund dels ett extra rektorsarvode på 6 000 kronor, dels ett representationsanslag höjt från 3 600 till 8 000 kronor;

dels en inom andra kammaren av herr *Wiberg m. fl.* väckt motion (II: 497), vari hemställtts, att riksdagen måtte besluta att från den 1 juli

1947 vid Lunds universitet upprätta en laboratorbefattning i tillämpad geofysik och geodesi samt anknutna till denna en förste amanuensbefattning och ett årligt materielanslag på 5 000 kronor;

dels en inom andra kammaren av herr *Gustafsson* i *Bogla m. fl.* väckt motion (II: 502), vari hemställts, att den professur, som Kungl. Maj:t för att trygga missionshistoriens ställning i vårt universitetsväsen föreslår inrättas vid universitetet i Uppsala, benämnes professur i kyrkohistoria, särskilt missionshistoria;

dels en inom andra kammaren av herr *Håstad m. fl.* väckt motion (II: 505), vari hemställts, att riksdagen ville uttala, att Kungl. Maj:t vid utfärdandet av närmare föreskrifter rörande doktorand- och licentiestipendier måtte införa ett medgivande att doktorandstipendier må få uppdelas i två licentiestipendier i särskilda fall på sätt som angivits i motionen;

dels ock en inom andra kammaren av herrar *Jacobsson* i *Igelsbo* och *Persson* i *Svensköp* väckt motion (II: 507), vari hemställts, att riksdagen måtte dels bevilja anslag förutom för de i Kungl. Maj:ts proposition nr 272 föreslagna befattningarna jämväl för ett skrivbiträde i lönegrad Eo 4 vid nationalekonomiska institutionen i Uppsala från och med instundande budgetår, dels uttala att motsvarande befattning bör inrättas även vid nationalekonomiska institutionen i Lund vid den tidpunkt, då denna blivit färdigorganiserad.

I den mån redogörelse i det följande icke lämnas för innehållet i ovan nämnda motioner hänvisas till motionerna.

I. Inledning.

I propositionen 272 har Kungl. Maj:t framlagt förslag om avsevärda höjningar av anslagen till universiteten och karolinska institutet. De förordade åtgärderna ingå som led i den planmässiga upprustning och utbyggnad av vårt lands högskoleorganisation, som inleddes i fjol beträffande universitetens matematisk-naturvetenskapliga sektioner och som nu ansetts böra fortsättas beträffande andra ämnesområden.

De förslag, som i detta sammanhang upptagas till behandling, grunda sig på ett flertal av sakkunnigkommittéer avgivna betänkanden, nämligen

1945 års universitetsberednings betänkande, del II, angående akademiska lärarbefattningar samt anslag till den vetenskapliga utbildningen m. m. (stat. off. utr. 1946: 81), dagtecknat den 31 oktober 1946;

socialvetenskapliga forskningskommitténs betänkande angående socialvetenskapernas ställning vid universitet och högskolor m. m. (stat. off. utr. 1946: 74), dagtecknat den 31 oktober 1946;

naturvetenskapliga forskningskommitténs betänkande, del II, med för-

slag till reformer rörande doktorsavhandlingar och annan publiceringsverksamhet inom naturvetenskaperna m. m. (stat. off. utr. 1946: 77), dagtecknat den 15 november 1946;

de medicinska högskolornas organisationskommittés betänkande, del I, angående organisatoriska åtgärder till främjande av medicinsk forskning (stat. off. utr. 1946: 76), dagtecknat den 14 november 1946; samt

prästupbildningssakkunnigas betänkande angående reformering av prästupbildningen (stat. off. utr. 1944: 67), dagtecknat den 1 december 1944.

Departementschefen har inledningsvis anfört följande.

Det bör redan nu framhållas, att behovet av åtgärder med syfte att få till stånd gynnsammare arbetsförhållanden för våra högskolor och andra vetenskapliga institutioner icke får anses helt tillgodosett, om de förslag bifallas, som jag har för avsikt att nu tillstyrka. Åtskilliga frågor av stor betydelse komma alltjämt att kvarstå på dagordningen. Några av de viktigaste må här antydvas.

Till en början vill jag påpeka, att det av olika skäl icke befunnits möjligt att nu till slutlig prövning upptaga frågorna om statliga åtgärder för en *utbyggnad av Stockholms och Göteborgs högskolor*. Ehuru universitetsberedningen, socialvetenskapliga och naturvetenskapliga forskningskommittéerna samt i viss mån även medicinska högskolornas organisationskommitté vid sin prövning av erforderliga åtgärder ingått även på förhållandena vid nämnda högskolor, nödgas jag därför — med vissa undantag — ställa alla förslag rörande dessa på framtiden. Det är emellertid min avsikt att inom den närmaste framtiden föranstalta om utredningar med syfte, bland annat, att klarlägga statens framtida förhållande till ifrågakvarande högskolor.

Ett aktuellt spörsmål, som väntar på en snar lösning, är även en *reformering av läkarutbildningen*. I detta avseende föreligga av särskilda sakkunniga utarbetade förslag, vilka emellertid synas kräva ytterligare överarbetning, innan de bli föremål för slutligt ställningstagande. I avbidan härpå har jag sett mig nödsakad till viss återhållsamhet vid min prövning av det av medicinska högskolornas organisationskommitté framlagda betänkandet.

I de förutnämnda betänkanterna upptagas till behandling frågor rörande *professorernas undervisningsskyldighet, ledighet för forskning m. m.*, vilka sammanhånga med det större spörsmålet om en blivande *löneroglering för universitetsprofessorer m. fl.* och som därför icke nu böra bli föremål för prövning. Av samma skäl ingår jag icke närmare på föreliggande förslag om beredande av *pensionsrätt åt docent- och forskarstipendiater* samt om *påbyggnad på forskarstipendierna*.

Jag erinrar vidare om att förslag föreligger om statens övertagande av det ekonomiska ansvaret för *oceanografiska institutet* från och med den 1 oktober 1948. Såsom framgår av uttalanden i propositionen 1946: 273 (s. 435) samt riksdagens skrivelse med anledning av nämnda proposition, har det i princip fastslagits, att staten skall ikläda sig ekonomiskt ansvar för detta institut; då emellertid icke ifrågasatts anslag för ändamålet för budgetåret 1947/48, torde slutligt förslag i ämnet böra underställas 1948 års riksdag.

Tills vidare har jag uppskjutit ett ställningstagande även till frågan om

den *marinbiologiska forskningen*s ordnande, som upptagits av naturvetenskapliga forskningskommittén i dess förutnämnda betänkande del II samt till ett nyligen framlagt förslag rörande upprättande av ett *geofysiskt observatorium* i Kiruna m. m.

Slutligen må erinras om att 1945 års universitetsberedning och medicinska högskolornas organisationskommitté alltjämt fortsätta sitt arbete. De förslag, dessa sakkunnigkommittéer hittills framlagt, avse nämligen endast delfrågor i de större problemkomplex, som befinna sig under utredning.

II. Stipendier för främjande av högre vetenskapliga studier.

Nuvarande förhållanden.

Sedan år 1939 har å riksstaten under rubriken *Gemensamma universitetsändamål* upptagits ett belopp av 10 000 kronor till stipendier för främjande av högre juridiska studier vid universiteten i Uppsala och Lund samt sedan 1945 ytterligare ett belopp av 75 000 kronor till stipendier för främjande av högre medicinska studier vid universiteten med flera läroanstalter. Vidare har sedan 1942 under rubriken *Gemensamma ändamål* vid de tekniska högskolorna upptagits olika belopp till stipendier för främjande av högre tekniska studier. För innevarande budgetår är detta anslag uppfört med 50 000 kronor. Samtliga stipendier, till vilka anslag sålunda beviljats ha utgått med ett årligt belopp av 2 500 kronor.

Antalet stipendier är för närvarande följande:

- 2 för vardera av de juridiska fakulteterna i Uppsala och Lund
- 6 för vardera av de medicinska fakulteterna i Uppsala och Lund
- 10 för karolinska institutet
- 3 för veterinärhögskolan
- 4 för tandläkarinstitutet i Stockholm
- 1 för farmaceutiska institutet
- 14 för tekniska högskolan i Stockholm
- 6 för Chalmers tekniska högskola.

De sakkunniga.

Universitetsberedningen, socialvetenskapliga forskningskommittén och *de medicinska högskolornas organisationskommitté* ha samtliga behandlat frågan om stipendier för högre vetenskapliga studier. Universitetsberedningen har därvid framlagt förslag med avseende på de teologiska, juridiska och filosofiska fakulteterna med undantag för de samhällsvetenskapliga ämnenas särskilda behov av stipendier, som utretts av socialvetenskapliga forskningskommittén. För de medicinska fakulteternas del har de medicinska högskolornas organisationskommitté framlagt förslag.

Universitetsberedningens förslag innebär sammanfattningsvis följande:

	L ä g r e s t i p e n d i e r				H ö g r e s t i p e n d i e r			
	Uppsala	Lund	Stock- holm	Göte- borg	Uppsala	Lund	Stock- holm	Göte- borg
Teologiska	8	8	—	—	8	8	—	—
Juridiska	5	5	5	—	5	5	5	—
Humanistiska	20	20	20	10	20	20	20	10
Naturvetenskapliga .	10	10	10	—	10	10	10	—
	<u>43</u>	<u>43</u>	<u>35</u>	<u>10</u>	<u>43</u>	<u>43</u>	<u>35</u>	<u>10</u>
	131				131			

De lägre stipendierna föreslås utgå med ett belopp av 2 500 kronor och de högre stipendierna med ett belopp av 5 000 kronor. De till beloppet lägre stipendierna (s. k. licentandstipendier) äro avsedda att utdelas till studerande, som efter att ha avlagt lägre akademisk examen fortsätta sina studier för licentiatexamen. De till beloppet högre stipendierna (s. k. doktorandstipendier) äro avsedda att utdelas till studerande, som äro sysselsatta med utarbetande av doktorsavhandlingar. Totalkostnaden för samtliga av beredningen föreslagna stipendier uppgår till 972 500 kronor.

Beträffande stipendiernas tillsättande framhåller beredningen, att vid universiteten och Stockholms högskola borde stipendierna utdelas av fakultet (sektion), vid karolinska institutet av dess lärarkollegium och vid Göteborgs högskola av dess lärarråd. Doktorandstipendierna borde utdelas för ett år med möjlighet till prolongation under ytterligare högst två år i likhet med vad som nu gällde för doktorandstipendierna vid de medicinska fakulteterna och karolinska institutet samt för stipendierna för främjande av högre juridiska studier. Licentandstipendierna borde likaledes utdelas för ett år och med möjlighet till prolongation under ytterligare ett år. Samma studerande borde enligt beredningen icke komma i åtnjutande av licentand- och doktorandstipendier under sammanlagt längre tid än fyra år. Vidare borde stipendiat åläggas att vid slutet av varje termin till den utdelande myndigheten inkomma med kortfattad skriftlig redogörelse för under terminen bedrivna studier och vunna studieresultat. Befunnas en sådan redogörelse vara otillfredsställande, borde stipendiat kunna avstängas från vidare understöd.

Beträffande stipendiernas belopp anser sig universitetsberedningen icke böra föreslå högre än 5 000 kronor för doktorandstipendium och 2 500 kronor för licentandstipendium. Beredningen har därvid anfört bland annat följande.

Beredningen anser det nödvändigt att ställa dessa stipendier i relation till och beräkna dem något lägre än arvoden för assistenter och amanuenser. Efter den år 1946 genomförda regleringen utgöra dessa 7 680 kronor för förste assistent och 3 930 kronor för förste amanuens, och för dessa befattningar torde kompetenskravet motsvara vad som ovan förutsatts för

doktorand- respektive licentiestipendiat. Vid tillsättande av stipendieinnehavare bör särskilt meritvärde tillmätas tidigare assistent- eller amanuens-tjänstgöring. Inom de ämnen, där sådan är möjlig, bör sålunda sökande, som under minst ett år på ett tillfredsställande sätt fullgjort tjänstgöring som amanuens eller assistent, erhålla företräde till licentiestipendiat eller doktorandstipendium. Inom dessa ämnen skulle det härigenom falla sig naturligt för en begåvad student att genom tjänstgöring som amanuens eller assistent kvalificera sig för innehav av licentiestipendiat eller doktorandstipendium. En fullgod rekrytering av assistent- och amanuensbefattningarna skulle på detta sätt sannolikt avsevärt underlättas.

Enligt beredningens mening bör innehav av licentiestipendiat eller doktorandstipendium icke kunna kombineras med en amanuens- eller assistentbefattning. Med anledning av att stipendierna knappast komma att täcka alla kostnader för stipendiats uppehälle — i all synnerhet om han, såsom ofta är fallet, är familjeförsörjare — anser emellertid beredningen, att innehav av biinkomster icke bör helt uteslutas. Det bör dock åligga den utdelande myndigheten att från fall till fall tillse, att dylika inkomsters förvärvande icke menligt inkräktar på de studier och forskningar, vilkas bedrivande stipendiet avser att möjliggöra.

Socialvetenskapliga forskningskommitténs förslag beträffande licentiestipendiat och doktorandstipendier äro helt överensstämmande med motsvarande förslag från universitetsberedningen. Kommittén föreslår samma stipendiebelopp som universitetsberedningen och anser vidare, att samma regler som för de andra licentiestipendiat och doktorandstipendierna torde böra tillämpas för de samhällsvetenskapliga stipendierna. Garantier borde dock skapas för att stipendierna verkligen skulle komma samhällsvetenskaperna till godo. Särskilda stipendier borde därför reserveras för de samhällsvetenskapliga ämnena. Dessutom borde de av kommittén föreslagna samhällsvetenskapliga ämnesgrupperna vid universitet och högskolor svara för stipendieutdelningen.

Kommitténs förslag innebär inrättande av 9 licentiestipendiat och 9 doktorandstipendier vid vardera Uppsala och Lunds universitet samt Stockholms högskola samt 5 licentiestipendiat och 5 doktorandstipendier vid Göteborgs högskola. Förslaget innebär sålunda inrättande av 32 lägre och 32 högre stipendier. Kostnaden för av socialvetenskapliga forskningskommittén föreslagna stipendier uppgår till 240 000 kronor.

De medicinska högskolornas organisationskommitté understryker, att en avsevärd höjning av stipendiebeloppen syntes oundgängligen nödvändig, om stipendierna skulle fylla det avsedda ändamålet att utgöra effektiva understöd för högre medicinska studier. Kommittén erinrar i detta sammanhang om att såväl de sakkunniga för den medicinska forskningens främjande som de medicinska lärosätena och universitetskanslern tidigare uttalat att stipendiebeloppet borde sättas till 5 000 kronor per år. Något preciserat förslag beträffande stipendiebeloppets storlek framlägger emellertid icke kommittén. Liksom universitetsberedningen räknar kommittén endast med s. k. doktorandstipendier för de medicinska fakulteternas del.

Beträffande antalet stipendier anför och föreslår kommittén följande.

Det hittills gällande antalet doktorandstipendier har för de medicinska fakulteternas och karolinska institutets vidkommande visat sig vara otillräckligt. Sålunda har under det gångna året ett betydande antal välmeriterade sökande ej kunnat tilldelas stipendium. Vid karolinska institutet avvisades t. ex. vid början av vårterminen 1946 av de 55 sökande icke mindre än 35 från tillträde till stipendium (institutet utdelade läsåret 1945—46 20 halvårsstipendier i stället för 10 helårsstipendier), medan höstterminen 1946 av 39 ansökningar 29 måste avslås. En avsevärd utbyggnad av det medicinska doktorandstipendiesystemet synes alltså vara motiverad. Med hänsyn till att systemet först nyligen införts, vill kommittén dock inskränka sig till att föreslå, att från och med budgetåret 1947—48 till de medicinska fakulteterna i Uppsala och Lund knyts sammanlagt vardera 9 och till karolinska institutet sammanlagt 15 doktorandstipendier. Detta antal har beräknats under visst hänsynstagande till antalet studerande och till rekryteringsbehovet för befattningar med medicine doktorskompetens. Förslaget torde böra betraktas som ett provisorium, avsett att täcka minimibehovet under de närmast kommande åren.

Kostnaden för av kommittén föreslagna stipendier uppgår till 165 000 kronor vid ett beräknat stipendiebelopp på 5 000 kronor.

Departementschefen har för egen del anfört i huvudsak följande.

Genom inrättandet av de nuvarande stipendierna för högre juridiska, medicinska och tekniska studier ha statsmakterna velat stödja unga forskare framför allt på områden, där rekryteringen till universitetens lärartjänster medfört särskilda svårigheter. Även inom andra fakulteter synes emellertid föreligga ett uppenbart behov av sådana stipendier, icke blott för att säkerställa rekryteringen till de högre befattningarna vid universitet, högskolor och andra läroanstalter utan även för att främja forskningen över huvud taget. Utan att äga stora ekonomiska resurser eller ådraga sig betydande studieskulder torde en person icke kunna bedriva högre vetenskapliga studier. Det synes mig därför vara ett betydande samhällsintresse att giva även mindre bemedlade forskarbegävningar ett effektivt ekonomiskt stöd.

Beträffande stipendiebeloppen kan jag i stort sett ansluta mig till vad universitetsberedningen föreslagit. Jag finner sålunda de föreslagna beloppen, 2 500 kronor för s. k. licentandstipendier och 5 000 kronor för s. k. doktorandstipendier, väl avvägda med hänsyn bland annat till de arvoden, som utgå till assistenter och amanuenser. I likhet med de medicinska högskolornas organisationskommitté förordar jag, att inom de medicinska fakulteterna endast doktorandstipendier med ett enhetligt belopp på 5 000 kronor skola utgå, eftersom medicine licentiatexamen över huvud taget icke förutsätter någon självständig forskning. Även för högre juridiska studier anser jag i likhet med kanslern, att endast det högre stipendiebeloppet bör utgå. Inom den juridiska fakulteten kan nämligen licentiatexamen icke användas för en kategoriklyvning av de studerande i licentander och doktorander.

Jag delar beredningens uppfattning, att stipendierna böra utdelas vid

universiteten och Stockholms högskola av fakultet (sektion), vid karolinska institutet av dess lärarkollegium och vid Göteborgs högskola av dess lärarråd. Några särskilda organ för utdelning av dessa stipendier synas icke vara erforderliga. Jag är i avvaktan på universitetsberedningens utredning angående universitetens organisatoriska förhållanden icke heller beredd att nu förorda socialvetenskapliga forskningskommitténs förslag, att de av kommittén föreslagna samhällsvetenskapliga ämnesgrupperna vid universitet och högskolor skulle svara för stipendieutdelningen för de samhällsvetenskapliga ämnena. Dock förutsätter jag, att de av mig i det följande förordade stipendierna för högre samhällsvetenskapliga studier i första hand förbehållas den samhällsvetenskapliga ämnesgruppen, ehuru de skola utdelas av den humanistiska sektionen. I fråga om övriga stipendier ifrågasätter jag icke för närvarande någon anknytning till vissa ämnen eller ämnesgrupper.

Mot universitetsberedningens förslag beträffande tiden för innehav av stipendier har jag ingen erinran. Jag ansluter mig vidare till beredningens uppfattning, att innehav av stipendium icke bör kunna kombineras med avlönad amanuens- eller assistentbefattning. I varje fall bör detta gälla som regel. Annat förvärvsarbete av bisysslekaraktär torde däremot ej böra uteslutas med hänsyn till att stipendierna icke torde täcka alla stipendiatens omkostnader för uppehälle etc. De stipendieutdelande myndigheterna böra dock tillse, att sådana biinkomsters förvärvande ej menligt inverkar på stipendiatens studier. Jag kan däremot ej ansluta mig till beredningens uppfattning beträffande det meritvärde, som bör tillmätas tidigare assistent- eller amanuensstjänstgöring. Det synes mig nämligen, som om vetenskaplig begåvning och forskningsmeriter i första hand böra vara avgörande vid stipendieutdelningen. Endast vid i övrigt lika meriter bör särskilt meritvärde tillmätas tidigare assistent- eller amanuensstjänstgöring. Vid i övrigt lika meriter bör dessutom en mindre bemedlad äga företräde framför en ekonomiskt bättre situerad. I övrigt bör någon ekonomisk behovsprövning icke ifrågakomma. Närmare bestämmelser angående dessa stipendier torde böra meddelas av **Kungl. Maj:t**.

Beträffande antalet stipendier föreslår universitetsberedningen sammanlagt 131 lägre och 131 högre stipendier. Inom vardera gruppen avses 16 för teologer, 15 för jurister, 70 för humanister samt 30 för naturvetare. Vidare har socialvetenskapliga forskningskommittén framlagt förslag om inrättande av 32 lägre och 32 högre stipendier för studerande inom de samhällsvetenskapliga ämnena, varjämte de medicinska högskolornas organisationskommitté föreslår, att sammanlagt 33 högre stipendier skola inrättas för de medicinska fakulteterna. Vid en jämförelse mellan det antal stipendier, som föreslagits för de olika ämnesgrenarna, synes antalet stipendier för de teologiska fakulteterna vara väl högt, och jag är för min del endast beredd att förorda 5 lägre och 5 högre teologiska stipendier vid vardera universitetet. Å andra sidan förefaller det som om de matematisk-naturvetenskapliga sektionerna möjligen skulle bli otillräckligt tillgodosedda. För närvarande anser jag mig dock icke böra förorda fler stipendier än universitetsberedningen föreslagit. Med hänsyn till det nuvarande låga antalet studerande för juridisk doktorsgrad och under hänvisning till vad jag förut anfört beträffande stipendiebeloppen inom de juridiska fakulteterna, förordar jag för nästa budgetår endast de av beredningen föreslagna 15 högre juriststipendierna. Mot det föreslagna antalet stipendier

har jag för övrigt ingen erinran. Liksom under innevarande budgetår torde också under nästa budgetår 3 stipendier vid veterinärhögskolan, 4 vid tandläkarinstitutet i Stockholm och 1 vid farmaceutiska institutet böra utgå med det lägre stipendiebeloppet. Det torde närmast böra ankomma på dessa fackhögskolors ledning att taga ställning till frågan om en ändring beträffande storlek och antal av dessa stipendier och göra de framställningar i ämnet, som må befinnas påkallade.

De nuvarande anslagen till Gemensamma universitetsändamål: Stipendier för främjande av högre juridiska studier vid universiteten i Uppsala och Lund samt Stipendier för främjande av högre medicinska studier vid universiteten m. fl. läroanstalter, vilka nu äro uppförda med sammanlagt 85 000 kronor, böra vid bifall till de av mig förordade förslagen om inrättande av licentiand- och doktorandstipendier upphöra att utgå. I stället bör anvisas ett enda anslag under rubriken »Stipendier för främjande av högre vetenskapliga studier», vilket anslag för nästa budgetår bör uppföras med 1 325 000 kronor. Anslaget torde böra få karaktär av reservationsanslag.

Motioner.

Till stöd för det i *motionerna I: 344* och *II: 503* framställda yrkandet om ökat antal teologiska stipendier har anförts huvudsakligen följande.

Förslaget om inrättandet av ett ganska stort antal stipendier för högre vetenskapliga studier måste hälsas med största tillfredsställelse. I stor utsträckning har Kungl. Maj:t här följt vad 1945 års universitetsberedning anfört i sitt betänkande. Beträffande antalet stipendier har dock Kungl. Maj:t i två fall föreslagit ett lägre antal än vad beredningen ansett behöfligt.

För juridiska fakultetens del synas tillräckliga skäl föreligga för en dylik beskärning av det antal beredningen föreslagit. För teologiska fakulteten däremot föreligger intet sådant skäl. Departementschefen anför visserligen i propositionen, att »vid en jämförelse mellan det antal stipendier, som föreslagits för de olika ämnesgrenarna, synes antalet stipendier för de teologiska fakulteterna vara väl högt», varför antalet från beredningens 8 högre och 8 lägre stipendier för vardera av Uppsala och Lunds teologiska fakulteter sänkts till 5 av vardera slaget.

En jämförelse, som baseras på antalet avhandlingar inom respektive fakultet, ger dock en helt annan bild än vad sålunda anförts såsom motivering för denna sänkning av antalet. Under tioårsperioden 1936/37—1945/46 uppgick antalet avhandlingar för doktorsdisputation i teologi till 74 och i de närmast jämförbara ämnena juridik och humaniora till 15 respektive 328.

Jämför man antalet i Kungl. Maj:ts proposition föreslagna stipendier med dessa siffror, får man följande procentsiffror: teologi 27 procent, juridik 100 procent och humaniora 43 procent.

Det synes som om teologien här missgynnats utöver vad som kan anses skäligt. Någon överproduktion av teologie doktorer kan knappast heller sägas föreligga, varför något sådant skäl ej kan äga giltighet. För juridikens del föreligger en stark underproduktion, som omöjliggör, att dessa båda discipliner jämföras. Däremot är läget för de humanistiska ämnena i stort sett jämförbart. Först genom det antal stipendier, som beredningen före-

slagit, nämligen 8 av vardera slaget och för vardera av fakulteterna, kommer emellertid teologien upp till samma procenttal för antalet stipendier jämfört med antalet avhandlingar under senaste tioårsperioden som dessa ämnen, 43 procent.

I *motionen II: 505* har beträffande frågan om rätt att i särskilda fall uppdelna ett doktorandstipendium i två licentandstipendier anförts bland annat följande.

En av de största vinningarna med den av Kungl. Maj:t framlagda propositionen om vissa anslag till universiteten och den medicinska undervisningen är förslaget om införande av doktorand- och licentandstipendier vid statsuniversitet och högskolor. I ett hänseende synes emellertid såsom en övergångsform en ändring rörande principerna för utdelningen av ifrågasvarande stipendier böra äga rum.

Departementschefen har inte gjort någon annan uppdelning av stipendierna än på fakulteter respektive sektioner. I övrigt skall det, efter de närmare föreskrifter som vederbörligen utfärdas, ankomma på de olika lärosätenas lärarkollegier att tillsätta stipendier. Departementschefen har med hänsyn till pågående utredning inte heller ansett sig nu kunna förorda socialvetenskapliga forskningskommitténs förslag att de samhällsvetenskapliga studiegrupperna vid respektive universitet eller högskolor skulle svara för stipendieutdelningen för de samhällsvetenskapliga ämnena.

För att här i första hand beakta de samhällsvetenskapliga ämnenas intressen vilja vi erinra om att den socialvetenskapliga forskningskommittén föreslog, att ett visst antal doktorand- och licentandstipendier skulle ställas till dessa ämnens förfogande; antalet fixerades i kommitténs betänkande till 9 respektive 9 för Uppsala och Lunds universitet samt Stockholms högskola och 5 respektive 5 för Göteborgs högskola. Även om det icke direkt utsades är det alldeles tydligt att till grund för kommitténs förslag låg en beräkning, enligt vilken de tre största och för närvarande mest frekventerade ämnena nationalekonomi, statskunskap och statistik vid vart och ett av de tre förstnämnda lärosätena skäligen borde erhålla 2 doktorand- och 2 licentandstipendier; samtidigt borde givetvis även övriga samhällsvetenskaper i mån av sökande alltid tillförsäkras minst ett stipendium av vardera slaget. I propositionen uttalar departementschefen, att han förutsätter att stipendium för högre samhällsvetenskapliga studier i första hand förbehålles den samhällsvetenskapliga ämnesgruppen, även om dess lärare ej ensamma få rätt att tillsätta stipendiaterna. Till grund för universitetsberedningens liksom för departementschefens förslag rörande antalet stipendier per fakultet respektive sektion ligga självklart också vissa liknande genomsnittliga beräkningar av stipendiebehovet inom olika discipliner.

I anslutning härtill synes det vara både skäligt och ändamålsenligt att varje ämne speciella behov av stipendier vid utdelningen särskilt beaktas. Det förekommer helt visst inom många centrala ämnen, att för tillfället endast en eller också ingen alls doktorand- eller stipendieberättigad doktorand finnes, medan antalet licentander kan uppgå till ett tiotal eller mera, varav de flesta kunna vara i hög grad kvalificerade för licentandstipendium. Delvis kan anhopningen av licentander bero på att många till följd

av de stegrade levnadskostnaderna och av fruktan för allt för stora studieläskulder måst söka sig förvärvsarbete och därigenom dra ut på studietiden. I ett dylikt fall torde vederbörande ämne inte kunna påräkna mera än vad som skulle kunna kallas dess andel i vederbörande fakultets (sektions) totala antal licentiandstipendier eller, om det rör sig om den samhällsvetenskapliga ämnesgruppen, dennas sammanlagda antal licentiandstipendier. Det synes emellertid icke rationellt, om det stipendiestöd, som ett ämne kan få, göres beroende av sådana tillfälliga faktorer som en temporär anhopning av de högre studerande till ett visst stadium av studierna. Starka skäl tala i stället för att ämnets stipendiebehov betraktas som en enhet, oberoende av om hur de högre studerande äro fördelade på studier för licentiatexamen och för doktorsgrad, och att stipendiebeloppen fördelas av vederbörande lärarkollegium med beaktande härav. Fördenskull borde i de fall, då ingen eller endast en stipendieberättigad doktorand finns men antalet kvalificerade licentiander är stort, doktorandstipendierna kunna klyvas i två licentiandstipendier och alltefter behov tilldelas licentiander i ämnet. De senare skulle dock, om de emottaga ett halvt doktorandstipendium, vara skyldiga att inom viss föreskriven tid avstå från detta, om en licentiand sedermera avlagt licentiatexamen och ansökt om doktorandstipendium.

Vad som här anförts med avseende främst på de samhällsvetenskapliga disciplinerna torde även ha tillämpning på åtskilliga andra centrala ämnen. Ätminstone under en övergångstid av tre år, innan en anpassning skett, föreligger det ett behov av att stipendieföreskrifterna modifieras i ovan angiven riktning, så att varje viktigare ämnes behov av stipendier göres till föremål för särskilt beaktande. Härigenom kan största möjliga rättvisa mellan ämnena inbördes skipas. Riksdagen bör därför enligt vår mening nu uttala, att Kungl. Maj:t vid utfärdande av vederbörlig stipendieförfattning måtte införa de föreskrifter om möjligheten att dela upp doktorandstipendier i tvenne licentiandstipendier, som enligt vad vi ovan framhållit äro påkallade.

Vad departementschefen anförts och föreslagit med avseende å stipendier för främjande av högre vetenskapliga studier har icke givit utskottet anledning till annan erinran än att utskottet funnit antalet stipendier för de teologiska fakulteterna väl knappt utmätt. Utskottet vill därför i anledning av motionerna I: 344 och II: 503 för sin del förordna, att antalet dylika stipendier bestämmas till 6 lägre och 6 högre vid vardera universitetet.

Utskottet.

Vidkommande motionen II: 505 får utskottet framhålla, att den av motionärerna ifrågasatta anordningen torde kunna medföra vissa fördelar beträffande stipendiemedlens ändamålsenliga utnyttjande. Utskottet är likväl icke berett att utan närmare utredning i ämnet tillstyrka bifall till motionärernas förslag. Utskottet förutsätter emellertid, att Kungl. Maj:t har sin uppmärksamhet riktad på denna fråga och ägnar det i motionen berörda spörsmålet närmare övervägande. Med vad sålunda anförts torde motionen II: 505 få anses besvarad.

III. Doktorsavhandlingar.

Naturvetenskapliga forskningskommittén har i sitt betänkande del II ingående behandlat frågan om formerna för doktorsarbetets publicering. De medicinska högskolornas organisationskommitté har i allt väsentligt anslutit sig till de synpunkter, som forskningskommittén därvid framfört i denna fråga, samt hänvisat beträffande detaljerna till dess framställning. Även universitetsberedningen har i sitt betänkande del II yttrat sig över naturvetenskapliga forskningskommitténs förslag angående formerna för doktorsavhandlingarnas publicering. Universitetsberedningen har emellertid framför allt behandlat frågan om tryckningsbidrag till doktorsavhandlingar. Beredningen har dock härvid icke tagit hänsyn till anslagsbehoven inom matematisk-naturvetenskapliga sektionen, eftersom den naturvetenskapliga forskningskommittén, såsom nyss framhållits, framlagt förslag om en ny typ av avhandlingar vid sidan av den hittills gängse och i samband därmed förordad, att anslaget till naturvetenskapliga doktorsavhandlingar inkluderas i ett större anslag till bidrag till naturvetenskaplig publiceringsverksamhet. Beträffande frågan om bidrag till medicinska avhandlingar har beredningen hänvisat till de medicinska högskolornas organisationskommitté, som dock ännu ej tagit ställning till spørsmålet om statligt ekonomiskt understöd åt publicering av doktorsarbeten.

Naturvetenskapliga forskningskommittén har vidare med instämmande av de medicinska högskolornas organisationskommitté framlagt förslag beträffande doktorsarbetets bedömning. I denna fråga har dessutom 1945 års universitetsberedning redan i första delen av sitt betänkande (stat. off. utr. 1946: 9) framlagt förslag i samband med sin behandling av docentinstitutionen.

Under förevarande avsnitt har departementschefen begränsat sig till att anmäla frågan om formerna för doktorsarbetets publicering samt om tryckningsbidrag till doktorsavhandlingar inom de teologiska, juridiska, medicinska och humanistiska fakulteterna (sektionerna). Frågan om tryckningsbidrag till naturvetenskapliga doktorsavhandlingar har departementschefen förklarat sig ämna upptaga i samband med förslag till åtgärder för stödjande av publiceringsverksamheten inom naturvetenskaperna.

Beträffande formerna för doktorsavhandlingarnas publicering har *naturvetenskapliga forskningskommittén* — efter att ha lämnat en redogörelse för de nuvarande förhållandena i ifrågavarande hänseende — framhållit, att formerna för framläggande av doktorsarbetets resultat borde vara desamma som för andra arbeten inom samma vetenskapsgren. Enligt kommittén borde därför denna princip inom flertalet naturvetenskapliga och medicinska discipliner leda till att monografiformen

för doktorsavhandlingar övergavs. Kommitténs uppfattning beträffande formerna för doktorsarbetets publicering sammanfattas i följande förslag. Då en doktorand i uppsatser i välkända vetenskapliga tidskrifter med tillräcklig spridning framlagt resultat av vetenskapliga undersökningar, vilkas värde är sådant, att de ur vetenskaplig synpunkt motivera, att han tilldelas doktorsvärdighet, bör han ha rättighet att disputerat på dessa uppsatser utan att behöva sammanställa dessa till en särskild doktorsavhandling.

För att de av kommittén förordade formerna för doktorsarbetets publicering skulle få någon praktisk betydelse, torde det enligt kommittén vara nödvändigt med nya bestämmelser beträffande skyldigheten att till vederbörande universitetsbibliotek överlämna ett antal s. k. pliktexemplar. Med stöd av universitetsstatuterna § 118, mom. 2 (ändrad lydelse sv. författn. saml. 1934: 216) är för närvarande fastställt, att varje doktorand vid avhandlingens offentliggörande utan ersättning skall överlämna 330 exemplar. Under sådana förhållanden skulle en ung forskare bli nödsakad att beställa 400—500 särtryck av varje arbete han publicerade fram till doktorsgraden bara för att hålla möjligheten öppen att kunna begagna sig därav. Därtill komme att det i många fall torde ställa sig svårt att erhålla erforderligt antal särtryck.

Med hänvisning till nyss refererade synpunkter föreslår kommittén, att en möjlighet öppnas för befrielse från den skyldighet att avlämna pliktexemplar till ett offentligt bibliotek, varom är stadgat i § 118 i universitetsstatuterna, och att sådan befrielse skall kunna beviljas, om arbetet eller arbetena i fråga publicerats i tidskrifter eller liknande serier med sådan spridning, att nödig offentlighet därigenom kan anses ha vunnits.

Naturvetenskapliga forskningskommitténs förslag beträffande formerna för doktorsarbetets publicering ha i princip tillstyrkts av de flesta myndigheter och sammanslutningar, vilka i sina *yttranden* berört kommitténs förslag i denna del. Flera remissinstanser ha emellertid förordat kommitténs förslag under förutsättning, att 1945 års universitetsberednings uttalande i denna fråga vunnit beaktande. *Universitetsberedningen* har nämligen yttrat följande.

Universitetsberedningen behjärtar de synpunkter, som framförts av den naturvetenskapliga forskningskommittén och av medicinska högskolornas organisationskommitté beträffande formerna för doktorsavhandlingarnas publicering, men vill samtidigt framhålla, att detta alternativ icke så ofta torde kunna tillämpas inom de humanistiska vetenskaperna. Beredningen vill därjämte understryka, att doktorsavhandlingens alltid måste utgöra provet på förmågan att behandla ett sammanhängande och betydelsefullt vetenskapligt problemkomplex. Detta krav måste ställas även på den nya typen av doktorsspecimina. Utöver de skrifter, i vilka disputanden tidigare publicerat sina forskningsresultat, bör enligt beredningens mening krävas en kort sammanfattning bland annat innehållande en fixering av problem-

ställningen i dess helhet jämte redogörelse för de vunna resultaten. Enligt universitetsberedningens åsikt bör den sammanfattande skriften anses utgöra avhandlingen i formell mening, av vilken stadgat antal pliktexemplar skall avlämnas. Dock böra även de undersökningar, som tidigare publicerats och som utgöra premisser till de i gradualavhandlingen framförda slutledningarna, framläggas till offentlig granskning tillsammans med själva avhandlingen.

Departementschefen har för egen del anfört följande.

I princip delar jag naturvetenskapliga forskningskommitténs uppfattning, att formerna för framläggandet av doktorsarbetets resultat böra vara desamma som för andra arbeten inom samma vetenskapsgren. Jag ansluter mig likaledes till kommitténs mening, att en doktorand bör ha rättighet att disputeras på ett antal smärre, i kända vetenskapliga tidskrifter publicerade uppsatser utan att behöva sammanställa dessa till en särskild doktorsavhandling. Det är nämligen uppenbart, att en dylik reform skulle innebära stora fördelar, framför allt på grund av att de vetenskapliga resultaten av forskningsarbetet därigenom utan dröjsmål kunna framläggas.

Universitetsberedningen har, liksom även kanslern, ansett, att disputation efter den av naturvetenskapliga forskningskommittén föreslagna ordningen endast bör beviljas under förutsättning, att en kort sammanfattning innehållande en fixering av problemställningen i dess helhet jämte redogörelse för de vunna resultaten framlägges till disputationen utöver de tidigare publicerade skrifter, vilka disputanden önskar åberopa. Härigenom skulle vinnas en garanti för att en doktorsavhandling alltid utgör ett prov på förmågan att behandla ett sammanhängande och betydelsefullt vetenskapligt problemkomplex. Man skulle även uppnå den fördelen, att frågan om pliktexemplaren kunde lösas på så sätt, att den sammanfattande skriften skulle anses utgöra avhandlingen i formell mening, av vilken sålunda det stadgade antalet pliktexemplar borde avlämnas. De undersökningar, som doktoranden tidigare publicerat och önskar åberopa, skulle för sådant fall givetvis även finnas tillgängliga för offentlig granskning. Ett antal av minst 25, högst 50 exemplar av dessa tidigare uppsatser torde vara tillräckligt för doktorsarbetets bedömning.

En reform i den sålunda angivna riktningen synes böra försöksvis prövas. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att meddela i ämnet erforderliga bestämmelser.

Beträffande bidrag till tryckning av doktorsavhandlingar gäller för närvarande enligt Kungl. Maj:ts kungörelse 1945: 552 att full ersättning skall utgå för de 330 s. k. pliktexemplar av en doktorsavhandling, som varje doktorand är skyldig att avlämna till vederbörande bibliotek. För innevarande budgetår är till detta ändamål anvisat ett förslagsanslag å 30 000 kronor under rubriken Gemensamma universitetsändamål: Bidrag till tryckning av doktorsavhandlingar samt ett förslagsanslag å 3 000 kronor under rubriken Gemensamma ändamål vid de tekniska högskolorna: Bidrag till tryckning av doktorsavhandlingar. 1945 års universitetsberedning har emellertid framhållit, att endast om denna fulla ersättning beräknas efter normala förlagsmässiga grunder blir den en realitet.

Beredningen anser, att det nuvarande systemet med särskilda anslag till ersättning för levererade pliktexemplar borde upphöra. Dessa ersättningar vore av övervägande fiktiv natur, men förekomsten av anslag för ändamålet under åttonde huvudtiteln kunde lätt bidra till att hos allmänheten skapa den föreställningen, att en tillfredsställande ersättning verkligen utginge för pliktexemplaren. Beredningen har därför förordat ett enda anslag till bidrag för akademiska avhandlingar överhuvud taget, pliktexemplaren inräknade. Beredningen föreslår, att tryckningsbidraget i princip sättes till 75 procent av författarens egna tryckningskostnader.

För att kunna beräkna det för tryckningsbidrag erforderliga statsanslaget har beredningen undersökt avhandlingarnas mediana och verkliga omfång under tioårsperioden 1936/37—1945/46. Resultatet framgår av en å s. 30 i statsrådsprotokollet intagen tabell, till vilken torde få hänvisas. Med ledning härav har beredningen beräknat det för närvarande behövliga statsbidraget till 171 000 kronor per år. Utöver detta anslag på 171 000 kronor förordar beredningen ett förslagsanslag på 9 000 kronor till tryckning av avhandlingsresuméer på något av de stora världsspråken. Dessa resumés tryckningskostnader borde enligt beredningen helt bekostas av det allmänna upp till ett omfång av högst 16 sidor. Beredningen föreslår sålunda ett förslagsanslag på sammanlagt 180 000 kronor för tryckningsbidrag till akademiska avhandlingar inom teologi, juridik och humaniora.

Beträffande själva utdelningen av tryckningsbidragen föreslår beredningen en gemensam instans, en central nämnd, för de teologiska och juridiska fakulteterna samt de humanistiska sektionerna. Beredningen förordar följande sammansättning av nämnden.

De båda teologiska fakulteterna föreslå vardera en representant, de tre juridiska likaledes vardera en. De fyra humanistiska sektionerna föreslå vardera en representant för den filosofisk-historiska ämnesgruppen och en för den filologiska. Bland de sålunda föreslagna tretton förordnar Kungl. Maj:t fem till ledamöter av nämnden, varvid iakttages, att en skall vara teolog, en jurist och de övriga tre representera skilda humanistiska discipliner och företräda olika lärosäten. Därjämte förordnar Kungl. Maj:t en sjätte ledamot, med särskild sakkunskap i bok- och bibliotekstekniska frågor. Kungl. Maj:t förordnar en av nämndens ledamöter till ordförande. Nämnden utser själv sin sekreterare.

De av universitetsberedningen förordade bidragsformerna för tryckning av doktorsavhandlingar ha i stort sett tillstyrkts av de myndigheter och organisationer, som yttrat sig i denna fråga. Beträffande den av beredningen föreslagna centrala nämnden ha dock olika meningar gjort sig gällande.

Departementschefen har för egen del anfört i huvudsak följande.

Jag biträder beredningens förslag, att det nuvarande systemet med särskilda anslag till ersättning för levererade pliktexemplar bör upphöra och

att i stället ett enda anslag till tryckning av doktorsavhandlingar beviljas. Jag vill även förordad förslaget, att tryckningsbidraget i princip sättes till 75 procent av författarens egna kostnader. Dock anser jag det vara en svaghet i förslaget, att bidragsvillkoren icke fått en sådan utformning att en automatisk minskning av bidragsandelen inträder beträffande avhandlingar av större omfattning. Samtidigt inser jag emellertid svårigheten att finna en tillfredsställande ordning för kontroll av avhandlingarnas längd. Beredningen har ju också efter anförda skäl avvisat tanken på såväl arkberänsning som ett visst fixerat maximibelopp för tryckningsbidraget. Under sådana förhållanden vill jag understryka vikten av att den centrala nämnd, som skall handhava utdelningen av tryckningsbidragen, har uppmärksamheten riktad på denna fråga. Nämnden bör tillse, att författare av sådana avhandlingar, som dragit en oskäligen kostnad eller vilkas omfång blivit större än ämnets natur krävt, få vidkännas vederbörlig reduktion av tryckningsbidraget. Skulle emellertid denna form för kontroll av avhandlingskostnaderna icke visa sig tillfredsställande, är jag beredd att hänvisa detta speciella spörsmål till förnyad prövning.

I likhet med kanslern finner jag det lämpligt, att en särskild gemensam instans — den av beredningen föreslagna centrala nämnden — handhaver själva utdelningen av tryckningsbidragen för de teologiska och juridiska fakulteterna samt de humanistiska sektionerna. Jag har icke heller någon erinran mot den föreslagna sammansättningen av nämnden.

Mot vad beredningen anført beträffande grunderna för beräkning av det erforderliga statsbidraget har jag ingen anmärkning. Jag uppskattar alltså anslagsbehovet för nästa budgetår till bidrag till tryckning av doktorsavhandlingar inom teologi, juridik och humaniora till 180 000 kronor. Jag förutsätter härvid liksom beredningen, att kostnaderna för tryckning av avhandlingsresuméer på något av de stora världsspråken skola helt bestridas från ifrågavarande anslag.

Ehuru de medicinska högskolornas organisationskommitté ännu icke framlagt något förslag om bidrag till tryckning av medicinska doktorsavhandlingar eller om statligt stöd åt publicering av medicinska arbeten över huvud taget, anser jag mig likväl, för att icke ställa de medicinska doktoranderna i ett sämre läge än övriga, böra såsom ett provisorium förordad, att samma grunder tillämpas för bidrag till dylika doktorsavhandlingar, som de jag nyss förordad för humanistiska. Kostnaderna härför torde kunna uppskattas till i runt tal 50 000 kronor. Utdelningen av tryckningsbidragen torde tills vidare böra handhavas av det medicinska forskningsrådet.

Tryckningsbidragen böra liksom nu utdelas för varje kalenderår och ej efter läsår såsom föreslagits av universitetsberedningen. Bidrag till avhandlingar under år 1947 böra sålunda utdelas först 1948. Jag anser mig därför böra biträda kanslerns förslag, att de förordade tryckningsbidragen måtte få utgå till alla, som disputerat under innevarande kalenderår, och ej endast till dem, som disputerat efter den 1 juli 1947.

Vid bifall till vad jag i det föregående förordad bör förslagsanslaget till Gemensamma universitetsändamål: Bidrag till tryckning av doktorsavhandlingar, nu 30 000 kronor, för nästa budgetår uppföras med (180 000 + 50 000 =) 230 000 kronor.

Utskottet biträder departementschefens ifrågavarande förslag beträffande formerna för doktorsavhandlingarnas publicering samt rörande tryckningsbidrag till doktorsavhandlingar inom de teologiska, juridiska och medicinska fakulteterna samt humanistiska sektionerna. Utskottet har icke funnit något att erinra mot att en särskild gemensam instans (central nämnd), med den sammansättning departementschefen förordad, handhaver själva utdelningen av tryckningsbidragen för de teologiska och juridiska fakulteterna samt de humanistiska sektionerna. Utdelningen av bidragen till tryckning av medicinska doktorsavhandlingar torde i enlighet med vad departementschefen föreslagit tills vidare böra handhavas av det medicinska forskningsrådet.

I detta sammanhang vill utskottet i likhet med departementschefen understryka vikten av att den centrala nämnden tillser, att författare av sådana avhandlingar, som dragit en oskäligen kostnad eller vilkas omfång blivit större än ämnets natur krävt, få vidkännas vederbörlig reduktion av tryckningsbidraget. Skulle emellertid denna form av kontroll av avhandlingskostnaderna icke visa sig tillfredsställande torde detta spörsmål — såsom departementschefen antytt — böra hänvisas till förnyad prövning.

Vad departementschefen i övrigt under detta avsnitt anfört och föreslagit har icke givit utskottet anledning till erinran eller uttalande.

IV. Naturvetenskaplig publiceringsverksamhet.

Naturvetenskapliga forskningskommittén erinrar, att statens understödande av den vetenskapliga publiceringsverksamheten för närvarande i huvudsak inskränker sig till anvisande av medel till »Understöd för utgivande av tidskrifter, lärda verk och läroböcker», vilket reservationsanslag — vanligen benämnt »lärda verksanslaget» — för innevarande budgetår är uppfört med 200 000 kronor. Lärda verksanslaget avser emellertid, påpekar kommittén, alla vetenskapsgrenar, och naturvetenskapens andel däri uppginge innevarande budgetår till blott 36 300 kronor.

Kommittén föreslår, att för nästa budgetår anvisas ett anslag av 300 000 kronor såsom bidrag till naturvetenskaplig publiceringsverksamhet. Från detta anslag skulle bestridas även bidragen till tryckning av naturvetenskapliga doktorsavhandlingar, i den mån särskilda sådana förekomme, samt även kostnaderna för tryckning av naturhistoriska riksmuseets vetenskapliga avhandlingar. Sistnämnda kostnader beräknas till omkring 65 000 kronor för år.

Beträffande den närmare motiveringen till förslaget och de av kommittén angivna allmänna riktlinjerna för statens understöd åt naturvetenskaplig publiceringsverksamhet torde få hänvisas till statsrådsprotokollet, s. 38—40.

Beträffande utdelningen av bidrag från anslaget förordar kommittén, att denna skall omhänderhavas av naturvetenskapliga forskningsrådet. Anslagsfördelningen borde förberedas av en nämnd, naturvetenskapliga publiceringsnämnden.

1945 års universitetsberedning, som tillstyrkt det föreslagna anslaget å 300 000 kronor, har i detta sammanhang även ingått på frågan om bidrag till tryckning av naturvetenskapliga doktorsavhandlingar av nu gängse typ, i den mån dylika alltjämt komme att publiceras, vilket säkerligen bleve fallet inom vissa ämnen, såsom biologi och geografi. Vad beredningen härutinnan väsentligen föreslagit framgår av departementschefens nedan återgivna uttalanden.

Departementschefen har för egen del anfört följande.

De genomgripande åtgärder för främjande av vetenskaplig forskning inom landet, som inlett, måste givetvis även innefatta åtgärder för forskningsresultatens publicering. I detta avseende föreligger utredning och förslag för närvarande — om man bortser från den specialfråga som doktorsavhandlingarna utgöra — endast beträffande det naturvetenskapliga området. Såsom statskontoret framhållit, hade det givetvis varit fördelaktigt, om ställning i ett sammanhang kunnat tagas till spörsmålet om den vetenskapliga publiceringsverksamheten i hela dess vidd. Med hänsyn till det brydsamma läge, som för närvarande råder, icke minst till följd av de starkt ökade tryckningskostnaderna och det totala bortfallet av publiceringsmöjligheterna i tyska tidskrifter och seriepublikationer, anser jag mig dock icke kunna underlåta att redan nu till prövning upptaga naturvetenskapliga forskningskommitténs ifrågavarande förslag. Jag vill också i detta sammanhang erinra om, att upprustningen för de naturvetenskapliga universitetsinstitutionernas del inlett tidigare än för de övriga.

Behovet av ett kraftigt ökat understöd från statens sida till främjande av den naturvetenskapliga publiceringsverksamheten har icke från något håll bestritts i samband med remissbehandlingen av kommittéförslaget. Tvärtom understrykes allmänt den trängande angelägenheten av genomgripande åtgärder och betonas, att det föreslagna anslagsbeloppet, 300 000 kronor, snarare vore för lågt än för högt beräknat. Jag har för egen del icke ansett mig kunna rikta någon erinran mot beloppets storlek utan tillstyrker, att för nästa budgetår anvisas ett reservationsanslag av 300 000 kronor för ifrågavarande ändamål.

Jag förutsätter härvid, att särskilda medel utöver nämnda anslag icke anvisas såsom bidrag till tryckning av doktorsavhandlingar i naturvetenskapliga ämnen. Vid bifall till vad jag i det föregående förordat med avseende på formerna för doktorsavhandlingars publicering torde det komma att bli vanligt, att naturvetenskapliga doktorsavhandlingar i monografiform av hittills gängse typ ersättas med ett större eller mindre antal smärre avhandlingar, som inflyta i tidskrifter och andra periodiska publikationer utan särskilda tryckningskostnader för författaren. Jag förutsätter, att den sammanfattning av tidigare publicerade arbeten, som i sådant fall kan komma att krävas såsom »doktorsavhandling», icke kommer att draga mera betydande tryckningskostnader. Jag är ense med universitetsberedningen därom, att dessa kostnader böra åvila doktoranden; detta lär i varje

fall böra bli regel. Hinder bör dock ej föreligga för att undantagsvis bidrag till tryckningskostnaderna lämnas i dessa fall, om särskilda skäl därtill föreligga. Bidraget bör i så fall maximeras till högst 75 procent av kostnaderna. I vissa fall — kanske icke så få — torde doktorsavhandlingar av nu vanlig typ emellertid alljämt komma att publiceras i naturvetenskapliga ämnen. Liksom universitetsberedningen förordar jag, att tryckningsbidrag i dylika fall lämnas efter samma grunder som jag i det föregående förordat i fråga om avhandlingar i humanistiska med flera ämnen, både när avhandlingen inflyter i en tidskrift eller annan seriepublikation och när den tryckes fristående.

Jag kan i huvudsak ansluta mig till de av kommittén angivna allmänna riktlinjerna för statens understöd åt naturvetenskaplig publiceringsverksamhet. Det synes sålunda rationellt, att en koncentration till centrala facktidsskrifter eftersträvas i syfte att söka ernå en så stabil ekonomisk grundval som möjligt för publikationen i fråga och samtidigt vinna en erkänd internationell ställning åt vederbörande publikation. Ett interskandinaviskt samarbete synes även i hög grad eftersträfvansvärt. Även i fråga om önskvärdheten av en reglering av leveransplikten ansluter jag mig till vad kommittén anfört och förutsätter sålunda, att den anslagsfördelande myndigheten har sin uppmärksamhet riktad på detta spörsmål.

Kostnaderna för tryckning av vetenskapliga avhandlingar åtföljas ofta av dryga kostnader för översättning eller språkgranskning samt för illustrationsmaterial m. m. Jag räknar liksom kommittén med, att vederbörande institutioner i allmänhet skola kunna svara för dessa kostnader, vilket emellertid icke bör utesluta, att bidrag till kostnader även av denna typ kunna få lämnas från det av mig förordade anslaget, om skäl därtill visas föreligga.

Kommittén har räknat med, att en relativt betydande del — omkring 65 000 kronor — av det förordade anslaget skulle erfordras för publicering av arbeten från naturhistoriska riksmuseet. Kommittén har härvid utgått från, att nämnda belopp skulle avse bidrag till utgivande av vetenskapsakademiens publikationsserier, vari omkring $\frac{2}{3}$ av riksmuseets vetenskapliga produktion ansetts böra redovisas. Statskontoret har invänt, att statsbidrag till vetenskapsakademien icke borde lämnas med mindre det genom särskild utredning visades, att akademiens egna ekonomiska resurser vore otillräckliga. Invändningen har givetvis fog för sig. Å andra sidan är riksmuseet en statlig forskningsanstalt och det synes böra ankomma på statsmakterna att tillse, att museet förfogar över tillräckliga publikationsmöjligheter. Med hänsyn härtill anser jag, att akademien icke bör uteslutas från möjligheten att erhålla bidrag från ifrågasatt anslag. Dock bör den anslagsbeviljande myndigheten kräva en noggrann utredning rörande akademiens egna ekonomiska resurser, innan bidrag beviljas.

Kommittén har föreslagit, att det ifrågasatta anslaget skulle fördelas av naturvetenskapliga forskningsrådet, varvid dock beslut om bidrag på över 15 000 kronor skulle underställas Kungl. Maj:t. Anslagsfrågorna skulle beredas av en särskild naturvetenskaplig publiceringsnämnd, bestående av representanter för rådet och i rådet orepresenterade ämnen eller ämnesgrupper jämte tryckeriteknisk sakkunskap. Ifrågasatt förslag, som vunnit allmän anslutning, anser jag mig böra biträda. Med anledning av vad statskontoret anfört förordar jag dock, att gränsen för forskningsrådets beslutanderätt sättes vid 10 000 kronor.

Det centrala organet för naturvetenskapliga publiceringsfrågor torde kunna få en avsevärd betydelse för främjande av en rationalisering av publiceringsverksamheten. Centralorganet bör kunna tjäna som rådgivande och initiativtagande instans och bör icke blott se som sin uppgift att fördela ifrågasatt anslagsmedel. Icke minst bör det kunna främja en välbehörlig ökning av det svenska läroboks- och handboksbeståndet.

Kostnaderna för den ökade verksamhet, som vid bifall till vad jag sålunda förordnat kommer att falla på naturvetenskapliga forskningsrådet och den till rådet anknutna naturvetenskapliga publiceringsnämnden, torde få bestridas från förslagsanslaget till Statens naturvetenskapliga forskningsråd: Förvaltningskostnader i enlighet med grunder, som fastställas av Kungl. Maj:t på förslag av rådet.

Det av mig tillstyrkta anslaget å 300 000 kronor torde böra anvisas såsom reservationsanslag under rubriken »Statens naturvetenskapliga forskningsråd: Naturvetenskaplig publiceringsverksamhet». Jag förutsätter, att anslaget till tidskrifter, lärda verk och läroböcker icke hädanefter belastas med utgifter för understöd åt naturvetenskapliga publikationer av den typ, för vilket det ifrågasatta nya anslaget är avsett. Jag återkommer härtill i det följande.

Utskottet. Utskottet har icke funnit något att erinra mot vad departementschefen under förevarande avsnitt anfört och föreslagit.

V. *Biträdande lärare.*

Såväl universitetsberedningen som socialvetenskapliga forskningskommittén och de medicinska högskolornas organisationskommitté ha behandlat frågan om biträdande lärare. Socialvetenskapliga forskningskommittén har emellertid icke funnit anledning att mer i detalj ingå på frågan om de regler, som borde gälla för dessa lärares anställningsförhållanden, löneförmåner etc., utan har hänvisat till universitetsberedningens förslag beträffande dessa spörsmål. De av forskningskommittén föreslagna biträdande lärartjänsterna avse samtliga samma befattningskategori, som av universitetsberedningen benämns »preceptorer». De biträdande lärarna inom de medicinska fakulteterna äro däremot på ett mycket växlande sätt inordnade i högskoleorganisationen. Redan nu finnes ett stort antal sådana lärare med växlande arvoden alltefter undervisningens omfattning. I detta sammanhang har anmälts universitetsberedningens förslag beträffande olika typer av biträdande lärarbefattningar. Däremot komma de av medicinska högskolornas organisationskommitté föreslagna biträdande lärartjänsterna, vilka icke motsvara de av universitetsberedningen föreslagna preceptoraten, att upptagas till behandling i det följande i samband med organisationskommitténs övriga förslag till befattningar inom de medicinska fakulteterna.

Nuvarande förhållanden.

Lärarstaben vid universiteten är för närvarande sammansatt av huvudsakligen följande befattningstyper:

professorer,
laboratorer (i vissa fall benämnda prosektorer, observatorer etc.),
docenter (docentstipendiater),
biträdande lärare,
universitetslektorer i främmande språk,
assistenter och
amanuenser.

Därjämte äro under avlöningsanslagens arvodesposter uppförda åtskilda *arvoden för ledande av kurser* av skiftande slag. Befattningar av speciell typ äro vidare *universitetslektoraten i svenska språket* (»pedagogiska lektorat»).

Laboraturerna (prosekturerna etc.) äro ordinarie befattningar. De äro förenade med tjänste- och familjepension och tillsättas efter i stort sett samma grunder som professorer. Lönen är 6 000 kronor, vartill komma 3 000 kronor i tjänstgöringspenningar. Två ålderstillägg finnas å vardera 500 kronor, vilka utgå efter 5 respektive 10 år. Härtill komma dyrtidstillägg, kristillägg, provisorisk avlöningsförstärkning och — för innevarande budgetår — provisoriskt lönetillägg. Begynnelselönen utgör med nämnda tillägg, beräknade efter indexläget under första kvartalet 1947, 13 454 kronor eller, om pensionsavdragen (693 kronor) frånräknas, 12 761 kronor. Slutlönen utgör ett 1 000 kronor högre belopp.

Befattningar av laboratorstyp finnas för närvarande endast i medicinska och naturvetenskapliga ämnen.

Biträdande lärartjänster finnas av två typer: sådana som ha karaktär av *h u v u d s y s s l a* och sådana som avsetts utgöra en *b i s y s s l a*. De senare är jämförbara med förutnämnda kursarvoden och förekomma särskilt inom medicinska fakulteterna. Huvudtypen av tjänsterna som biträdande lärare bildas av dem, som ha karaktär av huvudsyssla. Dylika befattningar förekomma inom alla fakulteter. Antalet uppgår vid andra fakulteter än de medicinska till 8 i Uppsala och 9 i Lund. Av dessa uppbär en, biträdande läraren i nationalekonomi och finansrätt i Lund, ett arvode av 10 900 kronor, medan arvodet för de övriga uppgår till 8 600 kronor.

Samtliga dessa biträdande lärare, av vilka flertalet tillkommit genom beslut av 1946 års riksdag, åtnjuta för innevarande budgetår ett provisoriskt lönetillägg av 660 kronor, varför arvodet uppgår till 9 260 kronor (i ett fall 11 560 kronor). Före den i fjol beslutade höjningen av docentstipendierna voro de biträdande lärarna (utom i vissa undantagsfall) i lönehänseende jämställda med docentstipendiaterna.

De biträdande lärarna förordnas av kanslern för högst 3 år (för närvarande 1 år) i sänder på förslag av vederbörande sektion eller fakultet. Kanslern meddelar även bestämmelser rörande deras tjänstgöringsskyldighet, som för närvarande uppgår till 6 veckotimmar. Undervisningen är huvudsakligen av propedeutisk art.

En speciell grupp av typen biträdande lärare, fattad i mera vidsträckt bemärkelse, utgöres av *universitetslektorerna i främmande språk*. Dylika lektorat finnas i tyska, engelska och franska språken, vid universitetet i Uppsala därjämte i danska och ryska språken. Deras arvoden uppgå till 9 500 kronor, vartill kommer provisoriskt arvodestillägg med 660 kronor.

Universitetslektorerna i svenska språket åtnjuta i arvode 9 500 kronor samt, därest de äro lärare vid andra läroanstalter (vilket för närvarande är fallet) arvodesfyllnad med så stort belopp som svarar mot vad de avstå vid sistnämnda befattningar.

Assistenterna åtnjuta, om de äro förste assistenter, arvoden å 7 200 kronor jämte provisoriskt arvodestillägg å 480 kronor. Andre assistenternas arvode uppgår till 6 000 kronor jämte 480 kronor i provisoriskt arvodestillägg. Tjänstgöringsskyldigheten utgör i medeltal 5 timmar om dagen under arbetsåret.

S a k k u n n i g f ö r s l a g e t.

Universitetsberedningen har funnit behovet av akademiska lärare av olika kompetensgrader och med olika arbetsuppgifter vid sidan av professorerna vara betydande inom de av beredningen behandlade fakulteterna.

Utöver laboratorgruppen har beredningen ansett sig kunna urskilja tre önskvärda typer av lägre akademiska lärare, nämligen *biträdande lärare* (»preceptorer») på ett något mera kvalificerat plan än de nuvarande, *assistenter* och *lektorer*, de senare avsedda för pedagogisk utbildning på ett elementärt vetenskapligt plan.

Biträdande lärare eller preceptorer. *Universitetsberedningen* föreslår, att de nuvarande biträdande lärarbefattningarna med en avlöning av 9 260 kronor för år ombildas till befattningar av en typ, som hittills icke finnes företrädd. Innehavarna av dessa befattningar föreslås erhålla titeln »preceptor». Befattningarna kunde även betecknas såsom biträdande lärarbefattningar och innehavarna, när de hava docentkompetens, tituleras docenter. Beredningen uppställer icke några formellt angivna kompetensfordringar. Önskvärt anses dock vara, att till preceptorer förvärvas personer, som ådagalagt både framstående vetenskaplig skicklighet och framstående undervisningsskicklighet. Som allmän norm anges god docentkompetens.

Preceptoraten föreslås bli arvodesbefattningar, som skulle tillsättas för 3 år av kanslern efter yttrande av vederbörande fakultet eller sektion, och

med en lön, som inklusive dyrtidstillägg och kristillägg skulle överstiga docentstipendium för nytillträdande stipendiat med 1 800 kronor för år. Beredningen förutsätter emellertid, att utredning kommer till stånd rörande befattningarnas förenande med tjänste- och familjepension. Beredningen anser, att de föreslagna preceptoraten icke skola utgöra fullmaktstjänster, men har å andra sidan ej velat föreslå förbud mot förnyande av förordnande som preceptor efter ett visst antal år.

T. f. p r e c e p t o r e r. *Beredningen* säger sig förutse, att preceptorsbefattningarna tidvis komme att upprätthållas genom tillförordnade innehavare och att dessa förordnanden komme att kräva särskilda bestämmelser. I vissa ämnen, särskilt samhällsvetenskaperna och vissa naturvetenskapliga discipliner, rådde stark avgång från den akademiska banan på grund av konkurrens från andra yrken. Inom dessa ämnen torde tillgången på kompetenta sökande till preceptorat tidvis bli knapp. Enligt beredningens mening vore det därvid önskvärt, att befattningarna på tillfälligt förordnande upprätthölles av yngre vetenskapsmän, som kunde väntas inom en nära framtid förvärva kompetens att förordnas till ordinarie preceptorer. Det vore uppenbart, att dylika provisorier icke vore önskvärda, men annan rimlig utväg syntes ej stå att finna. De t. f. preceptorernas undervisning komme att vara av mera kvalificerad karaktär än förste assistenternas. Tillfälligt förordnande som preceptor borde givas för varje läsår, och ersättningen för förordnandet utgå med ett belopp, som understeg de ordinarie preceptorernas arvode med 2 400 kronor för år.

A s s i s t e n t e r. Dessa befattningar ha nyligen reglerats genom kungl. brev den 29 juni 1945. Beredningen anser sig därför icke behöva föreslå ändringar i nu rådande avlöningsförhållanden, tjänstgöringsskyldighet och kompetensfordringar för befattningarna som förste eller andre assistent.

U n i v e r s i t e t s l e k t o r e r. *Beredningen* föreslår, att särskilda pedagogiska lektorat inrättas framför allt inom sådana ämnen, som utbilda läroverkslärare. Befattningarna skulle inrättas helt efter mönster av de nuvarande lektoraten i svenska språket vad beträffar anställnings- och avlöningsförhållanden. De föreslagna lektorerna skulle i sin undervisning speciellt tillgodose lärarutbildningen.

R e m i s s y t t r a n d e n.

De av universitetsberedningen föreslagna nya biträdande lärarbefattningarna, de s. k. p r e c e p t o r a t e n, tillstyrkas i stort sett i de av universitetet och högskolorna avgivna yttrandena.

Universitetskanslern har däremot funnit sig icke kunna tillstyrka beredningens förslag beträffande preceptorernas anställningsförhållanden utan har i stället föreslagit inrättande av ett visst antal ordinarie preceptorat med

samma löne- och tjänsteställning som de nuvarande laboratorbefattningarna. Den nuvarande typen av biträdande lärare borde alltså bibehållas men i löneavseende givas en förmånligare ställning, än vad nu vore fallet, så att även yngre, ostipendierade docenter kunde förvärfvas till befattningarna.

Kanslern anfört följande.

Det synes uppenbart, att beredningen tänkt sig högt kvalificerade personer såsom innehavare av de ifrågakvarande nya befattningarna. Beredningen har likväl icke velat göra preceptoraten till ordinarie tjänster utan i stället föreslagit tidsbegränsade arvodesbefattningar, tillsatta för tre år i sänder av kanslern efter yttrande av vederbörande fakultet eller sektion. Med de kompetenskrav å tjänsterna, som beredningen uppställt, torde förslaget innebära, att vederbörande vid ett första erhållande av ett preceptorsförordnande ofta komme att ha uppnått en ålder av 38 till 40 år. Efter två perioder som preceptor skulle i många fall vederbörande ha uppnått 45 år, vid vilken ålder det svårligen skulle låta sig göra att, för den händelse innehavaren av preceptorsbefattningen icke erhöle annan tjänst, skilja honom från universiteten. Beredningen har också avvisat tanken på en tidsmaximering och framhållit, att en dylik begränsning skulle innebära »att personer med upp till 13 års universitetstjänstgöring ovillkorligen och vid annan verksamhet, som ej kunde rubbas av praktiska hänsyn, dreves över till annan verksamhet, då de normalt uppnått en ålder, vid vilken denna övergång bleve ytterst vanskelig». Svårigheter måste då ofta kunna inställa sig. Blir preceptorn hänvisad till att kvarstanna i denna arvodesbefattning, får han i längden en ganska otillfredsställande ställning. Helt naturligt kommer då att väckas önskemålet, att han får söka någon av de extra professurer, som föreslås inrättade som påbyggnad på forskarstipendierna. Men därmed skulle åter dessa tjänster förryckas.

Vid den prövning jag ägnat förevarande spörsmål har jag kommit till den uppfattningen, att universitetsberedningens förslag på denna punkt giver rum för sådana invändningar, att jag icke funnit mig kunna tillstyrka detsamma. Så vitt jag funnit, låter det sig icke, såsom beredningen tänkt sig, lämpligen förenas, att av preceptoratens innehavare fordra betydande vetenskapliga kvalifikationer samtidigt som befattningarna — åtminstone formellt — givas en tillfällig karaktär. Då det synes uppenbart och även torde ha framstått så för beredningen, att rörligheten å de föreslagna befattningarna i realiteten blir en chimär, anser jag det riktigare, att för sådana fall, då en lärarbefattning av högre vetenskaplig kvalitet befinnes erforderlig, för ändamålet inrätta en ordinarie tjänst. Så synes mig vara förhållandet beträffande relativt självständiga ämnesområden inom en av professor företrädd disciplin samt i fråga om ämnen, där professur av en eller annan anledning icke finnes. Preceptorerna torde enligt min mening böra erhålla samma ställning som de nuvarande laboratorerna (prosektorerna). Benämningen preceptor bör lämpligen förbehållas de teologiska och juridiska fakulteterna samt humanistiska sektionerna, medan benämningen laborator bör tillkomma medicinska fakulteterna och matematisk-naturvetenskapliga sektionerna.

Av den ståndpunkt jag intagit beträffande preceptoraten följer, att typen biträdande lärare enligt min mening alltså bör bibehållas. Jag finner emellertid övervägande skäl tala för att åt denna kategori

av akademiska lärare tillförsäkras en sådan löneställning, att utsikt förefinnes att till befattningarna förvärva yngre, ostipendierade docenter. Med hänsyn härtill anser jag mig böra förorda, att arvodet till de biträdande lärarna fastställes till det av beredningen för t. f. preceptorerna föreslagna beloppet av 10 400 kronor för år. Härå torde några extra lönetillägg icke böra utgå. När större erfarenhet vunnits beträffande de biträdande lärarna, torde det kunna övertvägas, huruvida icke arvodet för sådana, som innehava docentkompetens, bör höjas närmast till samma belopp som utgår till docentstipendiater.

Departementschefen har för egen del anfört bland annat följande.

När statsmakterna i fjol hade att taga ställning till frågan om de naturvetenskapliga sektionernas personalorganisation med hänsyn till forskningens behov, intog dåvarande chefen för ecklesiastikdepartementet och även riksdagen den ståndpunkten, att de akademiska lärar- och forskarbefattningarna av lägre grad än professorer inom dessa sektioner borde utgöras huvudsakligen av ordinarie laboratorer, biträdande lärare och assistenter. (Jag bortser i detta sammanhang från docenter och amanuenser.) De förstnämnda befattningarna borde förekomma i fråga om särskilda ämnesgrenar av sådan vikt, att de rimligen borde få fast anställda företrädare utan att likväl professorer för närvarande kunde anses motiverade. Det betonades i detta sammanhang såsom i hög grad angeläget, att antalet fasta forskarbefattningar ökades. Biträdande lärare borde anställas i de fall, då behov föreläge att från en professor avlasta en del av den rent elementära undervisningen. Assistenterna slutligen avsågos skola biträda professorerna vid forskning och den mindre kvalificerade undervisningen på lägstadiet.

Universitetsberedningen har i sitt nu föreliggande betänkande till prövning upptagit icke blott behovet av nya lärar- och forskarbefattningar särskilt inom de teologiska och juridiska fakulteterna samt de filosofiska fakulteternas humanistiska sektioner utan även frågan om de biträdande lärarnas ställning i fråga om anställningsvillkor, undervisningsskyldighet, tillsättning m. m., till vilken fråga statsmakterna i fjol icke togo slutlig ställning. Såsom av den i det föregående lämnade redogörelsen framgått, har universitetsberedningen tänkt sig en ombildning av de biträdande lärarbefattningar, med vilka äro förenade »huvudsyssleärvoden» (8 600 kronor), till en hittills icke företrädd typ av lärartjänster, som borde benämnas preceptorat. Preceptoraten skulle enligt beredningens förslag vara såväl undervisningsbefattningar som forskarbefattningar. Innehavarna av dessa befattningar skulle sålunda dels svara för den rent elementära undervisningen, ofta av propedeutisk karaktär, dels kunna övertaga en del av professorernas mera kvalificerade undervisning på lägstadiet, dels ock förrätta examination i erforderlig utsträckning. Till preceptorer borde därför — anser beredningen — förvärfvas personer, som ådagalagt både framstående vetenskaplig skicklighet och framstående undervisningsskicklighet. Som allmän norm syntes böra uppställas god docentkompetens och såsom lämpligaste kandidater till preceptoraten angiver beredningen tidigare docentstipendiater. Preceptorerna borde få bättre ekonomiska villkor än dessa.

Universitetsberedningens förslag synes ur de synpunkter man enligt min nyss angivna uppfattning bör anlägga icke i allo tillfredsställande. Kanslern har i sitt yttrande på ett enligt min mening övertygande sätt påvisat

de svagheter, som vidlåda förslaget. Det synes mig sålunda vara svårt att av preceptorerna fordra betydande vetenskapliga kvalifikationer — beredningen har själv angivit tidigare docentstipendiater såsom lämpligaste kandidater — samtidigt som befattningarna överlag skulle givas en tillfällig karaktär. I realiteten skulle nog också, såsom kanslern framhållit, rörligheten hos de föreslagna befattningarna i praktiken icke kunna upprätthållas. Beredningen har tydligen själv varit medveten härom, då den avvisat tanken på en maximering av anställningstiden med hänvisning till det orimliga i »att personer med upp till 13 års universitetstjänstgöring ovillkorligen och vid en tidpunkt, som ej kunde rubbas av praktiska hänsyn, skulle drivas över till annan verksamhet, då de normalt uppnått en ålder, vid vilken denna övergång bleve ytterst vanskelig».

Grunden till, att universitetsberedningens förslag sålunda icke ur alla synpunkter framstår såsom tillfredsställande, synes vara att söka i den omständigheten, att beredningen sökt få till stånd en enhetlig tjänstetyp för arbetsuppgifter, vilka med större fördel borde kunna fördelas på två kategorier av befattningshavare. Principiellt sett synas sålunda mera kvalificerade uppgifter i undervisningens och forskningens tjänst, i den mån professorer icke inrättas för ändamålet, böra anförtros åt innehavare av fasta befattningar, medan för mindre kvalificerade uppgifter mera rörliga befattningar inrättas. Kanslerns förslag i detta hänseende förefaller mig utgöra en lämplig lösning av problemet och ansluter sig nära till det förslag, som i fjol accepterades för de naturvetenskapliga disciplinernas vidkommande. Jag anser mig således böra förorda, att befattningar i laborators löne- och tjänsteställning inrättas även för andra än naturvetenskapliga och medicinska discipliner. Dessa nya tjänster synas lämpligen såsom kanslern föreslagit böra benämnas preceptorat.

Ordinarie preceptorat synas för närvarande böra inrättas endast i begränsad omfattning med hänsyn till den väntade bristen på fullt kompetenta sökande i många ämnen. Ett successivt inrättande av dessa befattningar torde även öka möjligheterna för en god rekrytering. Preceptors befattningar torde böra i första hand komma i fråga för att representera ett relativt självständigt ämnesområde inom en av professor företrädd disciplin eller ersätta professor i sådana ämnen, där professor av en eller annan anledning icke finnes.

Av vad jag i det föregående anført torde framgå, att jag i likhet med kanslern anser, att den nuvarande typen av biträdande lärare alltjämt bör bibehållas. Enligt min mening böra dock även dessa lärare — till skillnad från assistenterna, vilka som regel torde vara licentiater — såvitt möjligt ha docentkompetens, ehuru sådan kompetens i nuvarande rekryteringsläge icke torde kunna föreskrivas såsom undantagslöst villkor. Med hänsyn härtill torde man tills vidare böra räkna med två kategorier av biträdande lärare — docentkompetenta och icke docentkompetenta. Den sistnämnda kategorien, som närmast motsvarar de nuvarande biträdande lärarna och de av beredningen föreslagna t. f. preceptorerna, torde böra erhålla ett arvode av 9 600 kronor, motsvarande det arvodesbelopp, som med hänsyn till den i årets statsverksproposition förordade arvodesregleringen borde tillkomma de nuvarande biträdande lärarna med ett grundarvode av 8 600 kronor. Till docentkompetenta biträdande lärare torde dessutom böra utgå ett tilläggsarvode av sådan storlek, att det totala arvodet för denna kate-

gori av befattningshavare kommer att motsvara de löneförmåner, som tillkomma en docentstipendiat.

Frågan om tjänste- och familjepension för de biträdande lärarnas vidkommande synes mig böra upptagas först i samband med en kommande reglering av docent- och forskarstipendiaternas avlönings- och pensionsförhållanden.

Beträffande tillsättningen av arvodesavlönade biträdande lärare samt deras tjänstgöringsskyldighet torde i stort sett nuvarande bestämmelser alltjämt böra gälla. Liksom nu bör det emellertid ankomma på kanslern att meddela de ytterligare föreskrifter, som i detta avseende kunna bli erforderliga.

Frågan om inrättande av särskilda s. k. pedagogiska lektorat anser jag icke för närvarande böra upptagas till prövning. Detta torde böra ske först i samband med pågående utredningar angående lärarutbildningen.

Jag återkommer i det följande till frågan om inrättande av nya lektorat i främmande språk samt nya assistent- och amanuéstjänster.

I likhet med departementschefen anser utskottet, att befattningar i laborators löne- och tjänsteställning böra inrättas även för andra än de naturvetenskapliga och medicinska disciplinerna; dessa nya tjänster synas lämpligen böra benämnas preceptorat. Utskottet är även ense med departementschefen därom, att ordinarie preceptorat för närvarande böra inrättas endast i begränsad omfattning och komma i fråga i första hand för att representera ett relativt självständigt ämnesområde inom en av professor företrädd disciplin eller ersätta professor i sådana ämnen, där professur icke finnes.

Utskottet.

Utskottet biträder jämväl vad departementschefen föreslagit beträffande biträdande lärare och tillstyrker, att löneförmånerna till dessa befattningshavare komma att utgå med av departementschefen förordade belopp.

I övrigt har vad departementschefen i detta sammanhang anfört och föreslagit icke givit utskottet anledning till erinran eller uttalande.

VI. Teologiska fakulteterna.

Kungl. Maj:ts under detta avsnitt framlagda förslag beträffande lärarkrafterna vid de teologiska fakulteterna i Uppsala och Lund innebär sammanfattningsvis följande.

1. Teologiska fakulteten i Uppsala.

Förändring från och med nästa budgetår av en befattning som biträdande lärare i religionshistoria, gemensam för de teologiska och filosofiska fakulteterna, med ett grundarvode av 8 600 kronor till en ordinarie preceptorstjänst i ämnet;

inrättande från och med nästa budgetår av en befattning som förste assistent i exegetik;

inrättande från och med budgetåret 1948/49 av en professur i kyrkohistoria med missionshistoria;

inrättande från och med nästa budgetår av en befattning som andre amanuens vid det teologiska seminariet, därvid ett nu utgående årligt bibliotekarieravvode å 500 kronor bortfaller; samt

en ökad medelsanvisning från och med nästa budgetår under vederbörande anslagspost i avlöningsstaten med 4 000 kronor för bestridande av kostnader för viss kursverksamhet.

2. Teologiska fakulteten i Lund.

Inrättande från och med nästa budgetår av en befattning som biträdande lärare i religionshistoria, gemensam för teologiska och filosofiska fakulteterna;

inrättande från och med nästa budgetår av en professur i religionsfilosofi;

omändring av professuren i teologisk encyklopedi och teologiska prenotationer till en professur i religionshistoria med religionspsykologi;

inrättande från och med nästa budgetår av en befattning som förste assistent i exegetik;

inrättande från och med nästa budgetår av en befattning som förste amanuens vid institutionen för kyrklig folklivsforskning; samt

en ökad medelsanvisning från och med nästa budgetår under vederbörande anslagspost i avlöningsstaten med 5 000 kronor för bestridande av kostnader för viss kursverksamhet.

Beträffande de föreslagna befattningarna som preceptor (i Uppsala) och biträdande lärare (i Lund) i religionshistoria samt den föreslagna professuren i kyrkohistoria med missionshistoria i Uppsala inhämtas av statsrådsprotokollet närmare följande.

För närvarande finnes vid vardera fakulteten en professur i religionshistoria, varjämte i Uppsala genom beslut av 1946 års riksdag inrättats en biträdande lärarbefattning i ämnet, gemensam för teologiska fakulteten och humanistiska sektionen. Teologiska fakulteten i Uppsala har hos universitetsberedningen framställt önskemål om att denna befattning förvandlas till en professur i religionshistoria inom filosofiska fakulteten. Till stöd härför åberopas ett av professorn i religionshistoria med religionspsykologi *G. Widengren* avgivet yttrande.

Framlidne professorn i teologisk encyklopedi och teologiska prenotationer vid Lunds universitet *E. Briem* har däremot ansett det viktigare, att religionspsykologien, vilket ämne representerades av samma professur, bereddes en självständig ställning.

Universitetsberedningen föreslår för sin del, att befattningen som biträdande lärare i religionshistoria i Uppsala förändras till en professur i religionshistoria inom den filosofiska fakultetens humanistiska sektion.

Vid Lunds universitet föreslås tills vidare endast ett preceptorat i religionshistoria, gemensamt för teologiska och filosofiska fakulteterna.

Kanslern tillstyrker beredningens förslag.

Departementschefen har funnit erforderligt, att ämnena religionshistoria, religionspsykologi och religionsfilosofi erhålla en förstärkt ställning vid universiteten, men han har ansett varken ämnets omfattning eller antalet studerande för närvarande nödvändigögra en dubblering av professurerna i religionshistoria.

Önskemål om upprättande av nya professurer i kyrkohistoria ha framförts såväl av professorerna i kyrkohistoria i Uppsala och Lund som av teologiska fakulteten i Uppsala. Samma fakultet har även framfört önskemål om en professur i missionshistoria. Professorn i kyrkohistoria vid Lunds universitet har föreslagit, att nämnda professur skulle uppdelas, varvid den ena professuren skulle inrättas i kyrkohistoria med symbolik och den andra skulle taga särskild hänsyn till missionshistorien.

Ämnet missionshistoria finnes för närvarande endast företrätt vid Uppsala universitet genom den för professorn K. B. Westman inrättade personliga professuren i missionshistoria och ostasiatisk religionshistoria, vilken helt bekostas av svenska kyrkans missionsstyrelse. I Lund har undervisning och examination i missionshistoria bestritts genom medel, som ställts till förfogande av svenska kyrkans missionsstyrelse. På privat väg ha medel insamlats för en professur i missionshistoria i Uppsala till ett belopp av 285 000 kronor och i Lund till ett belopp av 320 000 kronor.

Universitetsberedningen föreslår, att professor Westmans personliga professur vid Uppsala universitet vid dennes avgång år 1948 förändras till en ordinarie professur i kyrkohistoria med missionshistoria. Om donationsfonderna inom överskådlig tid kunna bära särskilda professurer i missionshistoria borde den nu föreslagna professuren ändras till en professur i enbart kyrkohistoria. För undervisningen i missionshistoria i Lund föreslås ett särskilt kursanslag.

Teologiska fakulteten i Lund och *kanslern* ha tillstyrkt förslaget men ifrågasatt, huruvida icke professuren borde benämnas »professur i kyrkohistoria, särskilt missionshistoria».

Departementschefen har för egen del anfört följande.

Vid våra akademiska lärosäten finnes för närvarande endast en professur, i vilken ämnet missionshistoria ingår, nämligen den förut omnämnda personliga professuren för professorn K. B. Westman i missionshistoria och ostasiatisk religionshistoria vid teologiska fakulteten i Uppsala. Denne torde komma att avgå från sin professur senast med utgången av juni månad 1948.

Av den i ärendet förebragta utredningen har jag blivit övertygad om angelägenheten av att ämnet missionshistoria vid Westmans avgång beredes en fastare ställning som forsknings- och undervisningsämne vid universitetet genom inrättande av en ordinarie professur i ämnet. Med hänsyn till det nära sambandet mellan detta ämne och ämnet kyrkohistoria torde en dylik professur böra omfatta båda dessa ämnen. Lämpligheten härav

har också allmänt vitsordats. Däremot ha delade meningar framträtt rörande professurens avvägning mellan dessa båda ämnesområden. För egen del ansluter jag mig till universitetsberedningens förslag, att professuren bör benämnas »kyrkohistoria med missionshistoria», varvid sålunda det bör ankomma på professurens innehavare att meddela undervisning och förrätta examination jämväl i sistnämnda ämne. Vid mitt här angivna ställningstagande har jag beaktat det förhållandet, att — enligt vad jag under hand inhämtat — vissa garantier numera lära ha ställts för att genom den av beredningen omförmälda insamlingen en professur i enbart missionshistoria i en framtid skall kunna komma till stånd.

Den av mig sålunda förordade professuren torde — såsom av det anförda framgår — böra inrättas först från och med budgetåret 1948/49. Med hänsyn till den tidsutdräkt, varmed tillsättningar av professorsbefattningar ofta är förenad, har jag emellertid ansett frågan härom redan nu böra underställas riksdagen.

I *motionerna I: 345* samt *II: 502* har som förut nämnts yrkats, att nyssnämnda professur borde benämnas »professur i kyrkohistoria, särskilt missionshistoria». Därvid har i motionen *II: 502* anförts i huvudsak följande.

Med stor tillfredsställelse ha vi hälsat det förslag i propositionen angående universiteten, där Kungl. Maj:t vill ge missionshistorien en fastare ställning i svenskt universitetsväsen. I propositionen framlägges för detta syfte förslag om inrättande av en professur i ämnet kyrkohistoria med missionshistoria vid universitetet i Uppsala.

Emellertid synas i förslaget ej tillräckliga garantier föreligga för att genom den föreslagna professuren missionshistoriens ställning verkligen tryggas. Framför allt synes motiveringen långt ifrån säkerställa professuren som missionshistorisk disciplin. Den utgår nämligen från förutsättningar, om vilka — sedan universitetsberedningen framlagt sitt betänkande — meddelande lämnats »under hand» och vilka enligt propositionen skulle innebära att »vissa garantier numera lära ha ställts för en donationsprofessur i ämnet missionshistoria».

Genom att Kungl. Maj:t lagt detta underhandsmeddelande till grund för motiveringen till sitt förslag på denna punkt har förslaget kommit att gå ut på en professur i kyrkohistoria med ämnet missionshistoria närmast som ett interim, intill dess den egentliga professuren i missionshistoria kan upprättas som en donationsprofessur. Huvudvikten i fråga om kompetens kommer icke att läggas vid missionshistorien. Därigenom skjutes det önskemål, som Kungl. Maj:t i propositionen vill tillmötesgå, nämligen att ge missionshistorien en fastare ställning, åt sidan.

De medel, som skulle utgöra garantier för en donationsprofessur i ämnet missionshistoria i Uppsala, äro dessutom så otillräckliga, att det synes ytterst vanskligt att ens för framtiden bygga en professur som denna på donerade medel. De för den tilltänkta professuren i Uppsala tillgängliga medlen uppgå ännu icke till 200 000 kronor. Då för en liknande professur i Lund en insamling sedan 1918 ej kommit upp till högre belopp än 325 000 kronor, d. v. s. knappt hälften av vad som erfordras, synes genom det förslag, som framlagts, propositionens syfte ej kunna förverkligas inom rimlig tid.

Detta syfte synes oss endast kunna säkerställas genom den benämning på professuren, som föreslagits i tre av de utlåtanden, som avgivits i anledning av universitetsberedningens betänkande. Således har styrelsen för Sveriges förenade studentkårer efter att ha inhämtat de universitets- och högskolestuderandes synpunkter i sitt yttrande till Kungl. Maj:t den 31 januari 1947 anført, att det »med hänsyn till vad beredningen anför om den missionshistoriska disciplinens betydelse» vore »både konsekvent och önskvärt, att professuren benämnes professor i *kyrkohistoria, särskilt missionshistoria*».

I allt väsentligt liknande synpunkter ha anförts i motionen I: 345.

Såsom av den lämnade redogörelsen framgår har universitetsberedningen föreslagit, att den nuvarande för de teologiska och filosofiska fakulteterna gemensamma befattningen som biträdande lärare i religionshistoria vid universitetet i Uppsala skulle förändras till en professor i ämnet inom den filosofiska fakulteten. Departementschefen har för sin del förordat, att nämnda befattning omvandlas till ett ordinarie preceptorat i religionshistoria gemensamt för de bägge angivna fakulteterna. Utskottet, som ansett sig böra biträda departementschefens förslag, vill emellertid erinra om det allt mera framträdande behovet av en professor i religionshistoria inom den filosofiska fakulteten. Utskottet förutsätter, att Kungl. Maj:t har sin uppmärksamhet riktad på frågan, huruvida den kommande utvecklingen icke minst beträffande antalet studerande i ämnet religionshistoria inom filosofiska fakulteten kan anses motivera en omvandling av den nu inrättade preceptorsbefattningen till en enbart för filosofiska fakulteten avsedd professor.

Utskottet.

Departementschefen har föreslagit, att den personliga professuren för professorn K. B. Westman i missionshistoria och ostasiatisk religionshistoria vid Uppsala universitet vid dennes avgång år 1948 förändras till en ordinarie professor i kyrkohistoria med missionshistoria. Departementschefen har framhållit, att han vid sitt ställningstagande till professurens benämning beaktat, att vissa garantier numera lära hava ställts för att genom den av universitetsberedningen omförmälda insamlingen en professor i enbart missionshistoria i en framtid skall kunna komma till stånd. I motionerna I: 345 samt II: 502 har yrkats, att professuren skulle benämnas »professor i kyrkohistoria, särskilt missionshistoria».

Utskottet vill för sin del — i anslutning till vad departementschefen anført — understryka önskvärheten av att framdeles erhålles en professor i enbart missionshistoria. Med anledning av vad i ovannämnda motioner anförts anser sig utskottet, som biträder departementschefens förslag i fråga om professurens benämning, böra framhålla angelägenheten av att vid tillsättandet av denna professor iakttages, att av den blivande innehavaren av befattningen kräves jämväl fullgod kompetens i missions-

historia. På grund av den ståndpunkt utskottet sålunda intagit avstyrker utskottet bifall till motionerna I: 345 samt II: 502.

Till vad departementschefen i övrigt föreslagit beträffande de teologiska fakulteterna i Uppsala och Lund vill utskottet giva sin anslutning.

VII. Förbättring av den praktiska utbildningen för blivande präster.

Under förevarande avsnitt (s. 78—98) har *departementschefen* — i anledning av förslag i ämnet dels av biskopen Y. Brilioth i egenskap av särskilt tillkallad utredningsman, dels ock av de s. k. prästutbildningssakkunniga — förordat viss omläggning av den praktiska utbildningen för blivande präster, i huvudsak innebärande, att de praktiska övningarna utsträckas till att omfatta två terminer i stället för, såsom för närvarande är fallet, endast en. Härigenom skulle utrymme beredas även för sådana för en församlingspräst så viktiga ämnen som samhällslära och psykologi med psykiatri, vilka för närvarande icke obligatoriskt ingå i utbildningen. Härvid borde enligt departementschefens mening eftersträvas att få till stånd en dylik förlängning av den praktiska utbildningen utan någon utsträckning av den nuvarande sammanlagda studietiden. Det syntes därför böra ankomma på Kungl. Maj:t att framdeles närmare överväga vilka åtgärder, som kunde befinnas möjliga och lämpliga att vidtaga i fråga om en avkortning av studietiden för de teoretiska ämnena. Dessa frågor voro icke av beskaffenhet att böra underställas riksdagen. Med hänsyn till vad sålunda anförts och till behovet av en viss övergångstid för genomförandet av ifrågakommande ändringar av gällande examensstadgar m. m. har departementschefen utgått ifrån att en ny studieordning för prästutbildningen icke borde vinna tillämpning förrän från och med budgetåret 1948/49. Kungl. Maj:t borde därför erhålla riksdagens medgivande att — med tillämpning tidigast från och med sagda budgetår — vidtaga erforderliga åtgärder för en utsträckning av den praktiska prästutbildningen i huvudsaklig enlighet med vad departementschefen sålunda förordat. Departementschefen, som ansett slutligt förslag beträffande merkostnaderna för den ifrågasatta reformen böra underställas först 1948 års riksdag, har preliminärt beräknat dessa merkostnader till 36 000 kronor, varav 18 500 kronor för Uppsala universitet och 17 500 kronor för Lunds universitet.

Utskottet.

Utskottet har icke funnit något att erinra mot vad departementschefen under detta avsnitt anført och föreslagit.

VIII. Juridiska fakulteterna.

Kungl. Maj:t har förelagt riksdagen följande förslag med avseende å personalen vid de juridiska fakulteterna i Uppsala och Lund:

1. Juridiska fakulteten i Uppsala.

Principbeslut om förändring av professuren i nationalekonomi med finansrätt till en professur i finansrätt med finansvetenskap;

beslut om att för bestridande av grundarvodet för den med filosofiska fakulteten gemensamma befattningen som biträdande lärare i nationalekonomi icke längre skall tagas i anspråk ett av fakultetens docentstipendier;

principbeslut om inrättande av en professur i allmän rättslära med rättsfilosofi;

förändring från och med nästa budgetår av professuren i rättshistoria till en professur i rättshistoria med romersk rätt;

förändring från och med nästa budgetår av professuren i civilrätt med romersk rätt till en professur i civilrätt med internationell privaträtt;

förändring från och med nästa budgetår av professuren i civilrätt med internationell privaträtt till en professur i enbart civilrätt;

inrättande från och med nästa budgetår av en befattning som förste amanuens, därvid ett nu utgående årligt bibliotekariearvode å 500 kronor bortfaller; samt

ökning från och med nästa budgetår av vederbörande anslagspost i avlöningsstaten med 19 100 kronor för bestridande av kostnader för viss kursverksamhet.

2. Juridiska fakulteten vid Lunds universitet.

Inrättande från och med nästa budgetår av en professur i finansrätt och finansvetenskap;

förändring från och med nästa budgetår av den nuvarande professuren i nationalekonomi med finansrätt till en professur i enbart nationalekonomi, därvid professuren överföres till den filosofiska fakulteten;

förändring från och med nästa budgetår av den nuvarande befattningen som biträdande lärare i nationalekonomi och finansrätt, till en dylik befattning i enbart nationalekonomi, därvid grundarvodet, nu 10 900 kronor, minskas till det för biträdande lärare normala, varjämte förutsättes, att nuvarande anordning, varigenom ett av fakultetens docentstipendier tages i anspråk såsom bidrag till bestridande av arvodet, slopas;

principbeslut om inrättande av en professur i allmän rättslära med rättsfilosofi;

inrättande från och med nästa budgetår av en befattning som förste amanuens; samt

ökning från och med nästa budgetår av vederbörande anslagspost i avlöningsstaten med 15 100 kronor för bestridande av kostnader för viss kursverksamhet.

Beträffande motiveringarna till förslagen torde få hänvisas till s. 99—118 i statsrådsprotokollet.

Utskottet tillstyrker bifall till Kungl. Maj:ts ifrågavarande förslag.

Utskottet.

IX. Filosofiska fakulteterna.

1. De humanistiska sektionerna.

Vad Kungl. Maj:t under rubriken »De humanistiska sektionerna» föreslagit riksdagen innebär sammanfattningsvis följande.

Uppsala universitet.

Nya professurer fr. o. m. den 1 juli 1947:

- 1 i geografi genom uppdelning av den nuvarande i en professur i *geografi, särskilt kulturgeografi med ekonomisk geografi* samt en i *geografi, särskilt naturgeografi,*
- 1 i *litteraturhistoria med poetik,*
- 1 i *engelska språket.*

Principbeslut om nya professurer framdeles:

- 1 genom uppdelning av den nuvarande i pedagogik i en professur i *psykologi* och en i *pedagogik och pedagogisk psykologi,*
  - 1 i *modern politisk och social historia,*
  - 1 i *nordisk och jämförande folklivsforskning, särskilt folkloristisk,*
  - 1 i *nordiska språk, särskilt ortnamnsforskning* i stället för nuvarande personliga professur i nordisk ortnamnsforskning,
  - 1 i *franska språket och litteraturen,*
  - 1 i *fonetik* samt
- förändring av den nuvarande professuren i engelska språket vid nästa inträffande ledighet till en professur i *engelska språket och engelskspråkig litteratur.*

Övriga förändringar:

- 1 ordinarie befattning som preceptor i ekonomisk historia,
  - 8 nya universitetslektorer i främmande språk (engelska, spanska, italienska, holländska, polska, tjeckiska, finska, norska),
  - 7 förste assistenter,
  - 5 förste amanuenser,
  - 8 andre amanuenser,
- indragning av tre tredje-amanuensarvoden samt anvisande av kursanslag å tillhoppa 16 000 kronor, varav 4 000 kronor avses för kurser inom klassisk fornkunskap och antikens historia.

Lunds universitet.

Nya professurer fr. o. m. den 1 juli 1947:

- 1 i geografi genom uppdelning av den nuvarande i en professur i *geografi, särskilt kulturgeografi med ekonomisk geografi,* samt en i *geografi, särskilt naturgeografi,*
- 1 i *litteraturhistoria med poetik.*

Ändrad benämning på professur fr. o. m. den 1 juli 1947:

- professuren i sanskrit med jämförande indo-europeisk språkforskning ändras till professur i jämförande språkforskning, särskilt indo-europeisk.

Principbeslut om nya professurer framdeles:

- 1 genom uppdelning av den nuvarande professuren i pedagogik och psykologi i en professur i *psykologi* och en i *pedagogik och pedagogisk psykologi*,
- 1 i *modern politisk och social historia*,
- 1 i *franska språket och litteraturen*,
- 1 i *engelska språket och engelskspråkig litteratur*,
- 1 i *fonetik*.

Övriga förändringar:

- 1 ordinarie befattning som preceptor i ekonomisk historia,
- 1 biträdande lärare i engelska,
- 10 nya universitetslektorer i främmande språk (engelska, spanska, italienska, holländska, ryska, polska, tjeckiska, finska, danska, norska); indragning av nuvarande arvode (6 000 kronor) som biträdande lärare i ryska,
- 6 förste assistenter,
- 1 andre assistent,
- 1 förste amanuens,
- 4 andre amanuenser,
- indragning av två arvoden till tredje amanuenser samt anvisande av kursanslag å tillhoppa 20 000 kronor, varav 4 000 kronor avses för kurser inom klassisk fornkunskap och antikens historia och 4 000 kronor för kursundervisning i fonetik.

Beträffande de närmare motiveringarna till ifrågasvarande förslag hänvisas, i den mån desamma ej framgå av den följande redogörelsen, till statsrådsprotokollet, s. 121—167.

K l a s s i s k f o r n k u n s k a p o c h a n t i k e n s h i s t o r i a .
Departementschefen har anfört följande.

Det synes angeläget, att professorerna i ämnet klassisk fornkunskap och antikens historia vid statsuniversitetet befrias från den omfattande kursundervisning i antikens kulturella och historiska utveckling ävensom i antikens historia, som nu tillkommer dem. Jag är emellertid icke för närvarande beredd att — på sätt vid remissbehandlingen ifrågasatts — föreslå inrättandet av mera fasta lärartjänster för omhändertagandet av den här avsedda undervisningen. I likhet med kanslern finner jag det lämpligt att tills vidare beräkna en särskild medelsanvisning härför i enlighet med beredningens förslag. Jag förordar alltså, att för nästa budgetår anvisas ett anslag av 4 000 kronor till vartdera universitetet för ifrågasvarande ändamål. Vid bifall härtill böra vederbörande anslagsposter till arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, i universitetens avlöningsstater uppräknas med motsvarande belopp.

Till stöd för det i *motionerna I: 350* och *II: 504* gjorda yrkandet om beviljande — i stället för ifrågasvarande kursanslag — av ett arvode å 4 032 kronor åt en förste amanuens vid vartdera universitetet har anförts i huvudsak följande.

För en tillfredsställande undervisning i ämnet klassisk fornkunskap och antikens historia ha vederbörande ämnesrepresentanter och humanistiska

sektionerna vid vardera universitetet framhållit det trängande behovet av en biträdande lärare samt för en effektiv vård av universitetens numera betydande antiksamlingar det likaledes trängande behovet av en förste amanuens.

Departementschefen har förklarat sig icke för närvarande beredd att föreslå inrättandet av mera fasta lärartjänster för omhänderhavandet av den avsedda undervisningen. Undervisningsbördan i ämnet klassisk forn-kunskap och antikens historia är mycket stor, enär ämneslärarna icke endast meddela undervisning i ifrågavarande examensämnen utan jämväl i examensämnena historia och konsthistoria, vad antiken angår. Risk föreligger att sistnämnda undervisning ej kan upprätthållas, därest ej en biträdande lärartjänst inrättas. Då departementschefen ej helt avvisat förslaget om inrättande av en dylik tjänst vilja vi emellertid för närvarande icke föreslå dess inrättande, men understryka önskvärdheten att undervisningsbehovet i berörda hänseende snarast tillfredsställes.

Däremot vilja vi föreslå att en förste amanuens-tjänst i ämnet klassisk forn-kunskap och antikens historia redan nu inrättas vid vardera universitetet, så mycket mer som inrättandet av en dylik tjänst kan ske praktiskt taget inom ramen för av departementschefen förordade anslag. Det har visat sig att det förordade kursanslaget på 4 000 kronor till vardera universitetet ej kan användas för avsett ändamål, då någon oavlönad eller ostipendierad lärarkraft med erforderlig kompetens ej står till förfogande. Utökat med 32 kronor skulle anslaget däremot på ett effektivt sätt kunna användas för ett annat ändamål, nämligen som arvode åt en förste amanuens vilken, som ovan anförts, i lika hög grad som en biträdande lärare är av behovet påkallad.

Egyptologi. Departementschefen har anfört följande.

Utan att vilja underskatta egyptologiens betydelse ur den humanistiska forskningens synpunkt hyser jag likväl en viss betänksamhet inför förslaget att inrätta en ordinarie lärostol i detta ämne. Med hänsyn till ämnets särart synes det vara tveksamt, huruvida kompetenta sökande till en sådan professur alltid skulle kunna påräknas. Det torde också kunna ifrågasättas, huruvida icke egyptologien med sin starkt museala inriktning skulle kunna erhålla en fullgod representation inom svensk humanistisk forskning och svenskt kulturliv även genom en mera direkt anknytning till ett centralt arkeologiskt museum. Jag erinrar i detta sammanhang om pågående utredning rörande frågan om upprättande av ett dylikt museum för medelhavsländerna och främre Orienten. Jag anser mig sålunda icke för närvarande böra biträda universitetsberedningens förslag om inrättande av en ordinarie professur i förevarande ämne.

Nordisk och jämförande folklivsforskning. Departementschefen har i likhet med kanslern icke funnit tillräckliga skäl att biträda av universitetsberedningen framlagt förslag om inrättande av en befattning som förste assistent vid institutionen för folklivsforskning i Lund. Enligt beredningens uppfattning vore densamma erforderlig för tillgodoseende av behovet av undervisning på ifrågavarande område.

I *motionen I: 337* har, såsom nämnts, yrkats, att ifrågavarande befattning måtte inrättas.

Nordiska språk. Till stöd för det i *motionen I: 336* framställda yrkandet om inrättande av en förste amanuensbefattning vid seminariet för nordisk ortnamnsforskning har anförts i huvudsak följande.

Genom beslut den 7 september 1945 föreskrev Kungl. Maj:t angående ett av riksdagen för budgetåret 1945/46 beviljat anslag å 60 000 kronor till arvoden åt tredje amanuenser vid bland annat universiteten att fyra dylika arvoden skulle utgå till humanistiska sektionen vid Uppsala universitet. Seminariet för nordiska språk erhöll härvid arvode till en amanuens. Kanslern förordnade den 23 oktober 1945 att det för seminariet i nordiska språk avsedda arvodet skulle tills vidare under budgetåren 1945/46 och 1946/47 i stället utgå till seminariet för nordisk ortnamnsforskning.

För undervisningen i seminariet för nordisk ortnamnsforskning och proseminariet i ortnamnsforskning hade dessförinnan avsaknaden av bibliotekarie och amanuens länge medfört stora olägenheter. Tillströmningen av elever till undervisningen i ämnet nordisk ortnamnsforskning är stor. Antalet deltagare i seminariet och proseminariet har sedan flera år varit över 60. Till seminariet hör ett värdefullt bibliotek, för närvarande omfattande cirka 8 000 volymer, förvärvade dels genom inköp, dels, och framför allt, genom donationer. Biblioteket innehåller även en kartsamling. Materialet för undervisningen i ortnamnsforskning hämtas ur det i samma våning belägna svenska ortnamnsarkivets vetenskapliga samlingar. För skötsel och vård av det ständigt växande seminariebiblioteket, för handledning av särskilt de yngre eleverna, för utlåning av böcker och arkivalier ur svenska ortnamnsarkivet såväl under pågående seminarieövningar som eljest under dagarna och för utskrivning av materialistor till övningarna och meddelanden till deltagarna erfordras oundgängligen en medhjälpare. Denne skulle sålunda såsom den hittillsvarande tredje amanuensen tjänstgöra både som bibliotekarie och amanuens.

I proposition nr 272 angående vissa anslag till universiteten tillstyrker departementschefen universitetskanslerns förslag om inrättande av en förste amanuensbefattning vid seminariet för nordiska språk i Uppsala. Vid universitetsberedningens behandling av frågor rörande personalförstärkning vid de olika institutionerna har ledaren för seminariet i nordisk ortnamnsforskning, professor Sahlgren, framhållit nödvändigheten av att seminariet erhåller en förste amanuens i stället för den nu tjänstgörande tredje amanuensen, som visat sig vara av mycket stort värde för institutionen men som med sin begränsade tjänstgöring hunnit utföra endast de mest överhängande arbetsuppgifterna. Universitetsberedningen har i sitt betänkande (II: s. 95) förordat inrättandet av en amanuens tjänst, knuten till ämnet nordisk ortnamnsforskning.

I nyssnämnda proposition har emellertid icke föreslagits någon amanuens för ämnet nordisk ortnamnsforskning.

R o m a n s k a s p r å k. E n g e l s k a s p r å k e t. *Departementschefen* har beträffande de av honom föreslagna nya professurerna i ifrågasvarande ämnen anfört följande.

Jag har ansett mig böra i likhet med kanslern i huvudsak avsluta mig till universitetsberedningens förslag. Jag förordar således i princip, att vid vardera universitetet inrättas ytterligare en professur i »franska

språket och litteraturen» respektive »engelska språket och engelskspråkig litteratur». Med hänsyn till vikten av att säkra en fullgod rekrytering till de nya lärostolarna, torde nu endast principbeslut böra fattas rörande den ifrågasatta uppdelningen av professurerna i romanska språk samt den ena av professurerna i engelska språket, lämpligen den i Lund. Den nuvarande innehavaren av professuren i engelska språket vid universitetet i Uppsala har gjort sig känd för sitt starka intresse just för den litteratur- och kulturhistoriska sidan av ämnesområdet. Med hänsyn härtill synes den nya professur i ämnet, som torde böra omedelbart inrättas vid detta universitet, icke böra erhålla den av mig förordade nya benämningen utan avse »engelska språket», medan i stället den hittillsvarande professuren vid dess nuvarande innehavares avgång bör ändras till en professur i »engelska språket och engelskspråkig litteratur». För Lunds universitets vidkommande synes från och med nästa budgetår böra inrättas en befattning som biträdande lärare i engelska.

Vid mitt ställningstagande till beredningens förslag beträffande romanska språk har jag icke förbisett de från flera håll framkomna, starkt betonade önskemålen om en eller flera fasta lärostolar inom vår högskoleorganisation för de iberoromanska språken. Dessa önskemål synas i främsta rummet ha det mera praktiska syftet att främja våra kommersiella och kulturella förbindelser med länder inom de spanska och portugisiska språkområdena, icke minst Sydamerika. Dessa strävanden synas böra beaktas vid en utbyggnad framdeles av högskolorna i Stockholm och Göteborg.

Till stöd för yrkandet i *motionerna I: 356* och *II: 506* om en uppdelning av professuren i romanska språk i Uppsala har anförts bland annat följande.

Enligt motionärernas mening tala tungt vägande skäl för att på sätt under ärendets beredning ifrågasatts även andra romanska språk än franskan bli företrädda genom professur vid åtminstone något av våra statsuniversitet. Dessa skäl göra sig med särskild styrka gällande beträffande det spanska språket.

Rent kvantitativt sett intager spanskan en oomstridd ställning som världsspråk. Det talas av fler människor än både tyska och franska. Spanskan är nämligen riksspråk eller huvudspråk för icke mindre än 110 miljoner människor, varav omkring 80 miljoner i Amerika och drygt 20 miljoner i Europa. Resten kommer på forna och nuvarande spanska kolonier i Asien och Afrika. Spanskan kan dessutom betraktas som en brygga till det andra av de stora iberoromanska språken, nämligen portugisiskan, som talas av mer än 60 miljoner människor, varav över 40 miljoner i Brasilien. Läger man ihop de spanska och de portugisiska språkområdena, finner man att dessa båda iberoromanska språk tävla med ryskan om tredje rummet bland världsspråken, närmast efter engelskan och de kinesiska språken. Framhållas bör även, att de spanskalande folken ha en starkare växtkraft än de europeiska kulturfolken i allmänhet.

Det spanska språkets betydelse för våra kommersiella förbindelser har på senare tid alltmer uppmärksamrats. De utomeuropeiska marknaderna i allmänhet ha under en lång följd av år vuxit i relativ betydelse för vårt näringsliv. Icke minst gäller detta den svenska handeln med Sydamerika. Efterföljande tabell ger en föreställning om denna utveckling såvitt gäller några av de viktigaste länderna.

Sveriges handel med några av de viktigaste latinamerikanska länderna
(miljoner kronor).

Land	Införsel			Utförsel			Totalom- sättning
	1939	1945	1946	1939	1945	1946	1946
Argentina	48	108	218	34	91	128	346
Brasilien	38	66	122	15	41	74	196
Chile	41	17	37	4	8	18	55
Mexiko	17	6	20	9	21	31	51
Venezuela	1	1	28	2	6	18	46
Uruguay	7	15	23	6	9	12	35
Colombia	6	2	12	5	8	20	32

Även med Spanien och Portugal företedde vårt varuutbyte en stark stegring under 1946 jämfört med såväl 1939 som 1945. Såväl från myndigheter som från företag och organisationer inom näringslivet har understrukits betydelsen för vårt industriella och kommersiella liv av en ökad tillgång på personer med goda kunskaper i särskilt spanska språket.

Det spanska språket påkallar emellertid uppmärksamhet icke enbart ur nu angivna synpunkt. Spanskan är nämligen icke endast ett viktigt kommersiellt världsspråk. Det är också ett av de förnämsta kulturspråken. 1600-talets europeiska kultur- och litteraturhistoria torde näppeligen med framgång kunna studeras utan beaktande av det då mycket framträdande spanska inflytandet.

Enligt motionärernas bestämda uppfattning är tiden inne för att den svenska universitetsorganisationen utformas med hänsyn till den betydelse som sålunda i skilda avseenden tillkommer det spanska språket. Snara åtgärder tarvas för att möjliggöra en utvidgad undervisning och forskning inom detta ämne, varigenom förutsättningar skapas för tillkomsten av lärare i spanska i våra skolor. I annat fall är det fara vårt att vårt land kommer betänkligt i efterhand i förhållande till andra länder, som redan uppmärksammat det spanska språkets vikt och betydelse och dragit de praktiska konsekvenserna härav. Det synes icke lämpligt att statsmakterna avvakta en eventuell omorganisering av undervisningen i romanska språk vid de enskilda högskolorna i Stockholm och Göteborg. Det torde emellertid vara till fyllest om tills vidare vid ett av statsuniversiteten inrättas en professur med undervisningsskyldighet företrädesvis i spanska språket. Denna lärostol synes böra upprättas redan fr. o. m. nästa budgetår. I professuren bör av praktiska skäl jämväl ingå undervisningsskyldighet i italienska språket. Med hänsyn till vad under remissbehandlingen anförts föreslås att ifrågavarande professur förlägges till Uppsala universitet. I gengäld synes den filologiska och litteraturhistoriska undervisningen i franska alltjämt böra vara anförtrodd den nuvarande innehavaren av professuren i romanska språk vid nämnda universitet.

Vad beträffar ämnet klassisk fornkunskap och antikens historia delar utskottet departementschefens uppfattning om angelägenheten av att professorerna i detta ämne befrias från den omfattande kursundervisning i antikens kulturella och historiska utveckling ävensom i antikens historia, som nu tillkommer dem. Departementschefen har dock icke funnit sig beredd att för närvarande föreslå inrättandet av mera fasta lärartjänster för

Utskottet.

omhänderhavande av ifrågavarande undervisning utan i stället förordad anvisande av ett särskilt kursanslag å 4 000 kronor vid vardera universitetet. Utskottet vill framhålla, att enligt utskottets mening utvecklingen framdeles sannolikt kommer att kräva inrättandet av biträdande lärartjänster för tillgodoseende av omförmälda undervisningsbehov. För närvarande torde emellertid departementschefens förslag böra godtagas. Då enligt vad utskottet inhämtat vissa svårigheter, särskilt i Lund, torde föreligga att på avsett sätt kunna utnyttja kursanslaget, har utskottet icke något att erinra mot att de till förfogande stående anslagsmedlen enligt Kungl. Maj:ts beprövande må användas för tillgodoseende av ifrågavarande ämnes behov på annat sätt, exempelvis genom anställande av erforderlig amanuenshjälp. Med vad utskottet sålunda anfört torde motionerna I: 350 och II: 504 få anses besvarade.

I likhet med universitetskanslern och departementschefen har utskottet icke funnit, att tillräckliga skäl blivit förebragta för inrättandet av en förste assistentbefattning vid institutionen för folklivsforskning i Lund, varför utskottet avstyrker bifall till det i motionen I: 337 framställda yrkandet.

Utskottet är icke heller berett att utan närmare utredning i ämnet tillstyrka att i enlighet med vad i motionen I: 336 påyrkats en förste amanuensbefattning nu skulle inrättas vid seminariet för nordisk ortnamnsforskning. Utskottet avstyrker därför bifall till denna motion.

I likhet med departementschefen har utskottet funnit, att övertygande skäl blivit anförda för en dubblering av de befintliga universitetsprofessorerna i romanska och engelska språken.

Enligt departementschefens förslag skulle vid Uppsala universitet från och med den 1 juli 1947 inrättas en ny professor i engelska, medan vad Lunds universitet beträffar nu allenast skulle fattas principbeslut om inrättandet av en ny professor i nämnda språk. Vid Lunds universitet har departementschefen vidare föreslagit att från och med budgetåret 1947/48 skulle inrättas en biträdande lärarbefattning i engelska.

Vid sin prövning av förevarande fråga har utskottet i likhet med universitetskanslern funnit sig böra förorda, att såväl beträffande Uppsala som Lunds universitet nu allenast fattas principbeslut om upprättandet av nya professorer i engelska, vilka på sätt departementschefen föreslagit böra benämnas professorer i »engelska språket och engelskspråkig litteratur». För Uppsala universitets del — liksom för Lunds universitets vidkommande — anser utskottet det erforderligt, att från och med budgetåret 1947/48 inrättas en biträdande lärarbefattning i engelska.

Vad angår professorerna i romanska språk tillstyrker utskottet departementschefens förslag att de nya professorerna, varom principbeslut nu bör fattas, skola inrättas i »franska språket och litteraturen». Utskottet har icke funnit sig berett att på sätt i motionerna I: 356 och II: 506 påyrkats föreslå en dubblering av professuren i romanska språk i Uppsala redan från

och med budgetåret 1947/48. Utskottet delar departementschefens uppfattning att önskemålen om inrättandet av fasta lärostolar inom vår högskoleorganisation för de iberoromanska språken hava det mera praktiska syftet att främja våra kommersiella och kulturella förbindelser med länder inom de spanska och portugisiska språkområdena, särskilt Sydamerika, samt att dessa strävanden synas böra beaktas vid en utbyggnad framdeles av högskolorna i Stockholm och Göteborg. Med hänsyn härtill avstyrker utskottet bifall jämväl till det i nyssnämnda motioner framställda förslaget om uppdelning av uppsalaprofessuren i romanska språk i en professur i romanska språk, särskilt franska och provensalska, och en andra professur i romanska språk, särskilt spanska och italienska.

Enligt utskottets mening bör jämväl för Uppsala universitets del för nästa budgetår till undervisning i fonetik beräknas ett kursanslag av 4 000 kronor.

Departementschefens under detta avsnitt i övrigt framlagda förslag har utskottet funnit sig böra tillstyrka.

2. De matematisk-naturvetenskapliga sektionerna.

Kungl. Maj:ts förslag i fråga om de matematisk-naturvetenskapliga sektionerna innebär sammanfattningsvis följande.

Uppsala.

Nya befattningar:

- 1 laborator i botanik, personlig för H. L. Skuja,
- 1 laborator i limnologi,
- 1 laborator i entomologi,
- 3 biträdande lärare,
- 2 förste assistenter,
- 1 andre assistent,
- 4 förste amanuenser.

Andra förändringar:

- 2 tjänster som museiassistent i A 23 uppflyttas till A 26 under beteckningen förste museiintendent,
- 1 för S. Lundell personlig befattning som museiassistent uppflyttas till A 23 under beteckningen museiintendent.

Lund.

Nya befattningar:

- 1 laborator i växtbiologi,
- 1 laborator i analytisk kemi,
- 1 laborator i fysikalisk kemi,
- 1 laborator i zoofysiologi,
- 1 biträdande lärare,
- 3 förste assistenter,
- 5 förste amanuenser.

Andra förändringar:

2 tjänster som museiassistent i A 23 uppflyttas till A 26 under beteckningen förste museiintendent.

I fråga om detaljerna i förslagen torde få hänvisas till statsrådsprotokollet, s. 169—184.

Motioner.

Till motivering för yrkandet i *motionen I: 329* om inrättande av en befattning som praktisk assistent i lönegraden A 16 vid botaniska institutionens systematiska avdelning i Lund har framhållits i huvudsak följande.

Större akademiska konsistoriet i Lund har efter tillstyrkan av matematisk-naturvetenskapliga sektionen i petita till 1946 och 1947 års riksdagar föreslagit, att laboratoriebiträdet fru Elsa Nyholm måtte uppflyttas i lönegrad 15 och erhålla benämningen konservator.

I den motivering, som institutionschefen härför angivit, anföres följande: »Fru Nyholm har under 13 år rent *självständigt* lett arbetet vid det växtbyte, som är knutet till institutionen. Detta är för närvarande en av de få internationella organisationerna för växtbyte. Det är därför för botaniska museet i Lund en utomordentligt betydelsefull källa för nyanskaffning av växtmaterial.

En ledare av växtbytet måste vara en *framstående kännare* av först och främst *hela den skandinaviska floran* och vidare ha en god översikt även över den europeiska. Det räcker icke för en sådan att vara endast en framstående organisatör — vilket naturligtvis dessutom är oundgängligt — utan det fordras en god och säker floristisk blick, tränad i fält och genom studier. Fru Nyholm äger i utpräglad grad den förra kvalifikationen och är därjämte en skicklig organisatör. Redan i den nämnda arbetsuppgiften har således fru Nyholm visat sig besitta kunskaper i ämnesdelen floristik, som äro fullt likvärdiga med dem, som fordras för högsta akademiska examen i denna del av botaniken.

Men hennes botaniska kunskaper gälla ej blott fanerogamfloran. Hon har även utbildat sig som *specialist på mossornas svåra klass*. Med avseende på levermossorna är hon en av vårt lands bästa kännare och anförts bestämmningar av dessa även från främmande museer. Hennes arbete vid institutionen har under senare tiden till stor del varit bestämningsarbete, ett uppdrag, som annars kan anförts blott åt specialutbildade botanister.

Då institutionen nu erhåller ett kanslibitråde, som övertager de tekniska och administrativa uppgifterna, kommer fru Nyholms arbete att i övervägande grad riktas åt de nu nämnda uppgifterna, då det för botaniska museet vore slöseri med kvalificerad arbetskraft att låta henne syssla med enkla museigöromål.»

Det synes oss av denna motivering, som om fru Nyholms meritering och förtjänster för institutionen vore så stora och självklara, att det vore i hög grad både önskvärt och gagneligt, att hon genom en förbättrad löneställning bleve fastare knuten till institutionen. Vi kunna som ett parallellfall hänvisa till en helt likartad löneuppflyttning vid riksmuseum, där en vaktmästare erhållit förordnande »att med befrielse från egentliga vaktmästargöromål utföra förekommande konservatorsgöromål m. m. av mera krävande natur». Vi kunna också hänvisa till forskningskommitténs uttalande

(SOU 1945: 48, s. 79), att det är i hög grad påfordrat, att »möjlighet beredes för de bästa bland de lägre befattningshavarna att avancera till mera kvalificerade och högre avlönade befattningar».

Det synes oss således, som om en uppflyttning av fru Nyholm i högre lönegrad har stark motivering ej blott i hennes rent botaniska utbildning och självständiga arbete på institutionen, utan även i ett föregående fall vid botaniskt museum och, vilket är av största betydelse, i de allmänna riktlinjer för avancemang, som avgivits av forskningskommittén.

Då vi övervägt, vilken redan förefintlig befattningstyp och lönegrad, som det vore lämpligt anknyta till, hava vi funnit, att en praktisk assistentbefattning i lönegrad A 16 vore den riktiga. En befattning av denna art finnes vid Lunds universitet inrättad vid genetiska institutionen. Arbetsuppgifter, arbetsriktning och kvalifikationer skulle i de fall, det här gäller, bliva nära överensstämmande med de för nämnda befattning gällande.

I *motionen I: 326*, vari yrkats inrättande av en praktisk assistentbefattning vid Lunds universitets mineralogisk-geologiska institution, har anförts följande.

Bland Lunds universitets petita har större akademiska konsistoriet efter tillstyrkan av matematisk-naturvetenskapliga sektionen uppfört en vetenskapligt skolad teknisk assistentbefattning, i petita till 1946 års riksdag betecknad såsom laboratorietekniker (A 15), i petita till 1947 års riksdag såsom försöksassistent (A 16). I motiveringen till befattningens upprättande säger institutionschefen: »Den mineralogisk-geologiska institutionen i Lund är i högre grad än någon annan skandinavisk institution av samma karaktär utrustad med laboratorier för röntgenografiska, spektrografiska och mineralkemiska undersökningar samt gravimetriska och magnetometriska mätningar. För dessa arbeten är det nödvändigt att institutionen vid sidan av assistenter och amanuenser, vilka snabbt växla och endast disponeras några få timmar i veckan, även har en fast anställd för ändamålet lämpad kraft. Eftersom tjänsten är outhärlig och utbildningen för den kräver flera år, är det av största vikt att med befattningen äro förbundna så goda löneförhållanden, att institutionen kan räkna med att få behålla den som underkastat sig den långa utbildningen och som på ett tillfredsställande sätt fyller de höga krav på kunnighet, självständigt omdöme och pålitlighet som tjänsten kräver.»

Efter vad vi ha oss bekant äger institutionen i sitt hittillsvarande laboratoriebiträde en kraft som fyller de höga krav som enligt det ovan anförda måste ställas på den föreslagna befattningsinnehavaren. Ett inrättande av en befattning av ovan angiven karaktär synes oss väl motiverat, särskilt som en allsidigt utbildad kraft med 12 års skolning och praktisk verksamhet på området för närvarande finnes att tillgå.

Beträffande frågan om uppdelning vid universiteten av det nuvarande examensämnet geologi och mineralogi (respektive geologi med mineralogi) har i *motionen II: 495* anförts bland annat följande.

1945 års universitetsberedning skriver i sitt Betänkande del II (s. 141): »Representanterna för geologi och mineralogi vid Uppsala och Lunds universitet samt Stockholms högskola ha hos universitetsberedningen föreslagit en uppdelning av det nuvarande examensämnet i tvenne. Det ena ämnet, förslagsvis benämnt mineralogi och petrologi eller mineralogi, petrologi och

allmän geologi, bör omfatta de väsentligen mot kemi, fysik och matematik orienterade delarna av ämnesgruppen, således utom mineralogi, petrologi och dynamisk geologi även de till dessa anknutna forskningsgrenarna, såsom kristallografi, strukturlära, geokemi, tillämpad geofysik och malmgeologi. Det andra ämnet, förslagsvis benämnt historisk geologi och paleontologi, bör omfatta de väsentligen mot biologi orienterade delarna.

Ämnesrepresentanterna framhålla, att delningen skulle medföra större möjlighet till fördjupade studier inom de skilda områdena. På samma gång skulle vinnas en ökad kontakt mellan kemi, fysik och matematik samt mineralogi, respektive mellan biologi och paleontologi. Delningen skulle även medföra större möjlighet för studerande att i sin examen medtaga mineralogi eller paleontologi, och det kan förutsättas att rekryteringen inom dessa ämnen därigenom skulle stimuleras.

Beredningen finner de framförda skälen för en uppdelning väl motiverade. I själva verket är en uppdelning redan genomförd i så måtto, att de båda föreslagna ämnena representeras av var sin professur och av skilda institutioner i Uppsala, Lund och Stockholm. Beredningen förordar därför i enlighet med ämnesrepresentanternas förslag en uppdelning av examensämnet geologi och mineralogi (respektive geologi med mineralogi) i tvenne, det ena benämnt mineralogi och petrologi, det andra historisk geologi och paleontologi.»

Universitetsberedningens förslag har biträttas av universiteten och övriga remissinstanser; dock har från geologhåll en önskan uttalats, att det ena ämnet skulle benämnas »mineralogi, petrologi och allmän geologi», ej enbart »mineralogi och petrologi».

Det har av ämnesrepresentanterna framhållits, att det här framförda äskandet ej medför några utgifter för statsverket.

I fråga om det i *motionen II: 497* framförda förslaget om inrättande vid Lunds universitet av en laboratorbefattning i tillämpad geofysik och geodesi samt anknutna härtill en förste amanuensjänst och ett årligt materielanslag har av motionärerna uttalats följande.

Naturvetenskapliga forskningskommittén har företagit en utredning rörande undervisningens och forskningens i geofysik ordnande i Sverige. Kommittén har, i anslutning till undersökningens resultat, i särskild skrivelse föreslagit inrättandet av två professurer, en i Uppsala och en i Stockholm, samt en laboratorbefattning i geofysik och geodesi vid Lunds universitet. De svårigheter som möjligen finnas att omedelbart besätta de båda nämnda professurerna gälla ej laboratorbefattningen. Beträffande denna anför professor A. Hadding följande.

Vid Lunds universitets mineralogisk-geologiska institution ha under en lång följd av år, när lämplig lärare kunnat erhållas, givits kurser i tillämpad geofysik. Kurserna ha varit mycket uppskattade, och den meddelade utbildningen har visat sig vara av stort värde inte minst för undersökningar av praktisk-ekonomisk betydelse. Det har vid universitetet varit ett länge känt behov att utvidga och stabilisera undervisningen i tillämpad geofysik och geodesi, men bristen på lärare har lagt hinder i vägen. Den docent i geofysik och geodesi, som universitetet hade glädjen att se som lärare under en kort tid, måste lämna sin docentur, då han erbjöds och mottog en ordinarie anställning på annan ort. Detsamma gällde den lärare, som vid andra tillfällen lett speciella kurser i geofysik.

Nu har emellertid universitetet tillfälle att som lärare förvärva en av Nordens främsta representanter för tillämpad geofysik och geodesi, en person som förklarar sig villig att mottaga en laboratorbefattning vid universitetet. Med hänsyn till ämnets stora praktiska betydelse och teoretiska intresse vore det i hög grad önskvärt, att Lunds universitet kunde disponera denna laboratorbefattning samt att vid den bundes en förste amanuensbefattning och ett materielanslag på 5 000 kronor.

Naturvetenskapliga forskningskommittén har redan framfört ett förslag av samma innehåll, och förslaget har gillats av universitetsmyndigheterna.

Såsom av den lämnade redogörelsen framgår har i motionen I: 329 framställts förslag om inrättandet av en befattning som praktisk assistent med placering i lönegraden A 16 vid Lunds universitets botaniska institutions systematiska avdelning. Den föreslagna befattningen är avsedd för det nuvarande laboratorieberädet vid avdelningen fru Elsa Nyholm. Enligt vad utskottet inhämtat gjorde det större akademiska konsistoriet i Lund i sina anslagsäskanden att föreläggas innevarande års riksdag framställning om att Elsa Nyholm måtte på grund av arten och omfattningen av de arbetsuppgifter, som åvilade henne, och de särskilda kvalifikationer hon besatte på det henne anförtrodda arbetsområdet erhålla ett personligt lönetillägg, motsvarande skillnaden mellan hennes nuvarande lön (A 7:9) och lönen i lönegraden A 15. Kanslern för rikets universitet tillstyrkte i underdånigt utlåtande den 31 mars 1947 bifall till denna framställning, vilken emellertid icke föranlett något förslag till riksdagen från Kungl. Maj:ts sida.

Utskottet, som finner att starka skäl anförts för en förbättrad löneställning åt Elsa Nyholm, är likväl icke berett att tillstyrka att den i motionen I: 329 ifrågasatta befattningen inrättas. Emellertid vill utskottet i anledning av motionen förorda, att hon tillerkännes ett personligt lönetillägg i enlighet med det av universitetskanslern tillstyrkta förslaget. I sådant avseende torde under vederbörande anslagspost böra uppföras 1 740 kronor, motsvarande ett månatligt arvodesbelopp av 145 kronor.

Vad beträffar det i motionen I: 326 gjorda yrkandet om inrättande av en praktisk assistentbefattning vid Lunds universitets mineralogisk-geologiska institution har utskottet icke funnit sig för närvarande böra biträda den sålunda motionsvis gjorda framställningen. Utskottet avstyrker därför bifall till densamma.

Vidkommande det i motionen II: 497 framställda förslaget om inrättandet av en laboratorbefattning i tillämpad geofysik och geodesi vid universitetet i Lund jämte en förste amanuens tjänst såsom biträde åt laboratorn samt beviljande av ett årligt materielanslag vill utskottet framhålla, att denna fråga för närvarande ligger under Kungl. Maj:ts prövning i samband med ett av naturvetenskapliga forskningskommittén den 18 februari 1947 framlagt förslag om förbättring av geofysikens ställning vid våra akademiska lärosäten. Vid sådant förhållande och då de i motionen berörda spörsmålen

Utskottet.

icke lämpligen synas böra utbrytas ur det större sammanhang, vartill de äro anknutna, avstyrker utskottet bifall till motionen II: 497.

Enligt utskottets mening ha i motionen II: 495 onekligen goda skäl anförts för en uppdelning av det nuvarande examensämnet geologi och mineralogi (respektive geologi med mineralogi) i två ämnen, det ena benämnt mineralogi, petrologi och allmän geologi, det andra historisk geologi och paleontologi. Utskottet har likväl icke funnit sig böra utan förslag i ämnet från Kungl. Maj:ts sida tillstyrka bifall till motionärernas yrkande. Utskottet förutsätter emellertid att Kungl. Maj:t har sin uppmärksamhet riktad på ifrågavarande spörsmål och efter närmare prövning av ärendet för riksdagen framlägger det förslag, vartill förhållandena må giva anledning. Med vad sålunda anförts torde motionen II: 495 få anses besvarad.

Kungl. Maj:ts ovannämnda förslag beträffande de matematisk-naturvetenskapliga sektionerna hava icke givit utskottet anledning till erinran.

X. Åtgärder för den socialvetenskapliga forskningens och undervisningens främjande.

Socialvetenskapliga forskningskommittén, vars förut omnämnda betänkande angående socialvetenskapernas ställning vid universitet och högskolor m. m. (stat. off. utr. 1946: 74) ligger till grund för den efterföljande framställningen, har haft följande sammansättning: ledamoten av riksdagens I kammare, landshövdingen Thorwald Bergquist, *ordförande*, ledamoten av statens handelskommission, fil. lic. Mauritz Bonow, rektorn vid socialinstitutet i Stockholm, docenten vid Stockholms högskola Gunnar Heckscher, professorn vid universitetet i Lund Helge Nelson, ledamoten av riksdagens II kammare, professorn vid handelshögskolan i Stockholm Bertil Ohlin, professorn vid universitetet i Uppsala Torgny Segerstedt, dåvarande docenten vid handelshögskolan i Stockholm, numera professorn Ingvar Svenilsson, professorn vid universitetet i Uppsala Herman Wold samt professorn vid Göteborgs högskola Gustaf Åkerman.

Till samhällsvetenskaperna (även benämnda socialvetenskaperna) i vidsträckt bemärkelse kunna räknas alla de vetenskaper, som helt eller delvis ha samhället i dess nuvarande eller historiska form till föremål. Till samhällsvetenskaperna i mer begränsad mening torde man däremot i första hand räkna endast *nationalekonomien* och *statskunskapen* samt *statistiken*, såsom traditionellt inriktad främst på sociala massiakttagelser. Även den hittills i Sverige till den praktiska filosofien anknutna *sociologien* bör givetvis hänföras till samhällsvetenskaperna. Nära dessa vetenskaper stå vidare *kulturgeografien* samt inom det historiska ämnesområdet särskilt den *ekonomiska historien* och den *moderna politiska och sociala historien*.

Departementschefen har till en början anfört följande rörande behovet av en upprustning av samhällsvetenskaperna i vårt land.

Jag delar socialvetenskapliga forskningskommitténs uppfattning, att en uppbyggnad av samhällsvetenskaperna i vårt land är en angelägen uppgift. Det synes mig uppenbart, att socialvetenskapernas resurser såväl i fråga om forskar- och lärarbefattningar som i fråga om anslag till biträdespersonal och materiel m. m. varit otillräckliga.

Jag vill i detta sammanhang särskilt understryka socialvetenskapernas stora betydelse för den samhälleliga verksamheten på olika områden. Med samhällsverksamhetens expansion till nya arbetsfält kommer detta förhållande att ytterligare markeras. Behovet av samhällsvetenskaplig expertis för utredningar i synnerhet på det ekonomiska, statistiska och sociala området är redan nu svårt att tillgodose, och därest åtgärder icke vidtagas för att öka den socialvetenskapliga utbildningen, torde svårigheter av olika slag lätt kunna uppstå.

Socialvetenskapliga forskningskommitténs förslag till åtgärder för en utbyggnad av samhällsvetenskapernas resurser synes mig i det stora hela väl avvägt och ägnat att läggas till grund för omedelbara beslut. Av skäl, som jag inledningsvis berört, nödgas jag dock i detta sammanhang inskränka mina förslag till att avse de statliga universiteten medan de enskilda högskolorna åtminstone för närvarande få lämnas åsido. I ett avseende är jag dock beredd att göra undantag härifrån. Det synes mig nämligen nödvändigt att redan nu förorda vissa statliga åtgärder med syfte att förbättra yngre obefordrade samhällsvetenskapliga forskares möjligheter att fortsätta påbörjade insatser på detta område, även om de äro knutna till Stockholms eller Göteborgs högskola, och att över huvud taget främja rekryteringen till de akademiska befattningarna — nuvarande och nytillkommande — inom ifrågasvarande ämnesområde oavsett högskolornas karaktär av statliga eller enskilda läroanstalter. Jag syftar härvid på forskningskommitténs förslag om anvisande av medel till ett antal docentstipendier i vissa samhällsvetenskapliga ämnen vid de två s. k. fria högskolorna. Jag återkommer härtill i det följande, då jag ämnar tillstyrka anvisande av statsmedel till vissa socialvetenskapliga docentstipendier vid envar av Stockholms och Göteborgs högskolor.

Förslag i fråga om lärarpersonal, kursanslag m. m.

Nationalekonomi, företagsekonomi, socialpolitik. Kungl. Maj:ts förslag beträffande dessa ämnen innebär sammanfattningsvis följande:

1) Inrättande från och med den 1 juli 1947 av en professur i nationalekonomi vid Uppsala universitet;

2) överflyttning av den nuvarande professuren i nationalekonomi med finansrätt vid Lunds universitet från den juridiska till den filosofiska fakulteten, i samband varmed professurens benämning ändras till enbart nationalekonomi;

3) inrättande av en biträdande lärarbefattning — tillhörande arvodekategorien — i nationalekonomi och socialpolitik vid vardera universitetet;

4) ombildning av den nuvarande oavlönade amanuensbefattningen vid Uppsala universitet till en andre amanuensbefattning;

5) inrättande av en andre amanuensbefattning vid Lunds universitet;

6) anvisande av 2 400 kronor vid vartdera universitetet till viss kursundervisning i företagsekonomi.

Departementschefen har däremot icke ansett sig kunna biträda av kommittén framfört förslag om inrättande av ytterligare en biträdande lärarbefattning i nationalekonomi vid vartdera universitetet, avsedd enbart för den filosofiska fakulteten. Departementschefen har därvid åberopat sig på kanslerns uttalande, att risk förelåge för en icke tillfredsställande rekrytering, om alltför många befattningar nyinrättades på en gång.

I *motionerna I: 354* och *II: 508* har yrkats inrättande av en sådan biträdande lärarbefattning i Lund.

Statistik, statskunskap, sociologi. Kungl. Maj:ts förslag beträffande dessa ämnen innebär i korthet följande.

Statistik:

1) Inrättande vid vartdera universitetet av en biträdande lärartjänst och en andre assistentbefattning;

2) inrättande av en andre amanuensbefattning vid Uppsala universitet och ombildning av den oavlönade amanuens tjänsten därstädes till en tredje amanuensbefattning;

3) ombildning av den oavlönade amanuens tjänsten vid Lunds universitet till en förste amanuens tjänst.

Statskunskap:

1) Inrättande av en biträdande lärarbefattning vid vartdera universitetet;
2) inrättande av en andre amanuensbefattning vid Lunds universitet;
3) anvisande av 1 500 kronor vid vartdera universitetet till vissa kurser i sociallagstiftning.

Sociologi:

1) Inrättande av en professur i sociologi vid Uppsala universitet samt av en förste assistentbefattning och en andre amanuens tjänst vid samma universitet;

2) inrättande av en biträdande lärartjänst och en andre amanuens tjänst.

Förslag i fråga om biträdespersonal samt materielanslag m. m.

Biträdespersonal. Kungl. Maj:ts förslag innebär inrättande av följande nya befattningar:

För Uppsala universitet: vid nationalekonomiska institutionen 1 kanslibitråde (Eo 7); vid statistiska institutionen 1 kanslibitråde (Eo 7) i stället för 1 kontorsbiträde (Eo 4), 2 räknebiträden (Eo 4), 1 andre assistent samt 1 kontorsbiträde (Eo 4); vid seminariet för statskunskap och sociologiska institutionen 1 gemensamt kanslibitråde (Eo 7).

För Lunds universitet: vid nationalekonomiska institutionen 1 kanslibitråde (Eo 7); vid statistiska institutionen 1 kanslibitråde (Eo 7), 2 räknebiträden (Eo 4) i stället för nuvarande arvode å 2 700 kronor, 1 andre assistent samt 1 kontorsbitråde (Eo 4); vid seminariet för statskunskap och sociologiska institutionen 1 gemensamt kanslibitråde (Eo 7).

I *motionerna I: 349* samt *II: 507* ha med i huvudsak överensstämmande motiveringar yrkets inrättande av en biträdesbefattning i lönegraden Eo 4 vid nationalekonomiska institutionen i Uppsala från och med nästa budgetår och vid motsvarande institution i Lund från den tidpunkt, då denna institution färdigorganiserats. I motionerna framhålles att med den ökning av den vetenskapligt utbildade personalen, som förordats, en uppenbar disproportion uppstode mellan denna personal och biträdespersonalen, ett förhållande som särskilt starkt framträdde vid jämförelse med de framlagda förslagen beträffande ämnet statistik. Vidare betonas, att den nationalekonomiska forskningen på grund av ämnets karaktär med nödvändighet krävde en relativt omfattande teknisk service för excerpering av uppgifter, utförande av räknearbeten av olika slag, uppgörande av statistiska tabeller m. m.

Materielanslag m. m. Kungl. Maj:ts förslag innebär, att till de socialvetenskapliga institutionerna vid universitetet skall under anslaget till Materiel m. m. utgå i Uppsala ett belopp av 66 700 kronor, innebärande en ökning med 50 400 kronor, och i Lund ett belopp av 73 000 kronor, innebärande en ökning med 53 500 kronor. Härutöver föreslås ett engångsanslag å 10 000 kronor till vardera institutionen för inköp av sociologisk litteratur och för Uppsala-institutionens del dessutom ett engångsanslag å 27 500 kronor för inköp av hålkortsmaskiner. Beträffande detaljerna i förslagen torde få hänvisas till statsrådsprotokollet, s. 231—233.

Inrättande av ett samhällsvetenskapligt forskningsråd.

Frågan om inrättande av ett samhällsvetenskapligt forskningsråd har även tidigare varit föremål för utredning, nämligen av tillkallade särskilda sakkunniga, vilka den 15 maj 1944 avgåvo sitt betänkande med förslag i ärendet (stat. off. utr. 1944: 19). Sakkunnigförslaget blev i vanlig ordning föremål för remiss men har därutöver icke föranlett någon åtgärd från Kungl. Maj:ts sida.

Socialvetenskapliga forskningskommittén har i sitt nu föreliggande betänkande likaledes behandlat frågan om inrättande av ett samhällsvetenskapligt forskningsråd och därvid framhållit, att även samhällsvetenskaperna borde ha ett centralt anslagsfördelande organ till sitt förfogande, i likhet med vad som numera gäller för den medicinska, naturvetenskapliga, tekniska och humanistiska (inklusive teologiska) forskningen samt jordbruksforskningen. Enligt kommitténs uppfattning borde därvid ett för rätts- och samhällsvetenskaperna gemensamt forskningsråd inrättas.

Rådets uppgifter. Kommittén framhåller, att rådets främsta uppgift skall vara att fördela de anslag för samhällsvetenskaplig forskning, vilka kunna ställas till dess förfogande. Härvid syntes statsmedel huvudsakligen ifrågakomma, men även medel från annat håll borde kunna mottagas och fördelas av rådet. För att befrämja samarbetet icke blott mellan de enskilda forskarna utan mellan de olika läroanstalterna, institutionerna och forskningsinstituterna samt mellan forskning och förvaltning föreslår kommittén olika åtgärder, såsom utgivandet av en årlig publikation och anordnandet av särskilda ämneskonferenser. Kommittén anser vidare, att rådet i olika avseenden även bör uppmärksamma de internationella förbindelserna, och föreslår därför utgivandet av en särskild samhällsvetenskaplig tidskrift, innehållande bidrag på något eller några av de stora kulturspråken. Kommittén förutsätter att rådet skall fungera som remissinstans i frågor rörande den samhällsvetenskapliga forskningen. Önskvärt vore dock, att rådets verksamhet härvidlag icke bleve alltför omfattande, till förfång för det övriga arbetet, utan att dess utlåtande huvudsakligen infordrades endast beträffande anslagsfrågor och viktigare organisatoriska frågor. Rådet skulle vidare äga att hos Kungl. Maj:t och statliga myndigheter göra för bedrivande av rådets verksamhet erforderliga framställningar. Rådet borde även i övrigt äga befogenhet att taga initiativ till åtgärder för främjande av den samhällsvetenskapliga forskningen.

Rådets organisation. Enligt kommitténs förslag skulle rådet sammanfattningsvis och i stort sett bestå av följande ledamöter:

- 1 ordförande, utsedd av Kungl. Maj:t,
- 2 ledamöter, utsedda av Kungl. Maj:t,
- 2 ledamöter, utsedda av de båda juridiska fakulteterna samt Stockholms högskolas stats- och rättsvetenskapliga avdelning,
- 4 ledamöter, utsedda av fyra valkorporationer bestående av de samhällsvetenskapliga ämnenas företrädare vid de olika lärosätena,
- 1 ledamot, utsedd av docenterna i de samhällsvetenskapliga ämnena.

Beträffande **mandattiden för ledamöterna** har kommittén föreslagit, att samtliga ledamöter av rådet, inbegripet ordförande, skola utses för en tid av tre år. Av de vetenskapliga ledamöterna borde omedelbart omval icke få äga rum. Vid första valtillfället borde vidare exempelvis de två juridiska ledamöterna jämte docentrepresentanten endast utses för två år för att garantera en viss kontinuitet inom rådet. För att rådet skall vara beslutsmässigt borde minst sju ledamöter, ordföranden inräknad, vara närvarande.

Särskilt yttrande. Kommittéledamoten, professorn *G. Åkerman* har i ett särskilt yttrande till betänkandet framfört vissa reservationer mot kommitténs förslag beträffande det samhällsvetenskapliga forskningsrådets

organisation och sammansättning samt framlagt ett eget förslag till val av rådsmedlemmar, som i huvudsak bygger på det tidigare betänkandet av år 1944 och innebär, att de vetenskapliga representanterna i rådet skulle utses av ämnessektioner, som skulle företräda de olika socialvetenskaperna eller sammanhörande grupper av dessa utan hänsyn till deras lokala anknytning till vissa orter.

Kommitténs förslag har blivit föremål för kritik från olika håll. Sålunda har i vissa yttranden, bland annat kanslerns, avstyrkts inrättandet av ett för rätts- och samhällsvetenskaperna gemensamt råd. Vidare ha ett flertal remissinstanser i likhet med reservanten förordat den s. k. sektionlinjen för val av vetenskapsmännen i rådet. Olika önskemål beträffande valkorporationernas sammansättning ha vidare framförts, liksom i fråga om antalet av Kungl. Maj:t utsedda ledamöter. *Kanslern* har för sin del föreslagit, att rådet skall bestå av 9 ledamöter, varav ordföranden och 2 ledamöter utses av Kungl. Maj:t och de övriga 6 av lika många valsektioner, representerande de olika socialvetenskaperna.

Departementschefen har funnit ändamålsenligt, att ett särskilt »samhällsvetenskapligt forskningsråd» inrättas med huvudsaklig uppgift att fördela de anslagsmedel, som kunde komma att ställas till dess förfogande för större, för tillfället aktuella forskningsuppgifter. Beträffande rådets verksamhetsområde m. m. har departementschefen därefter anfört huvudsakligen följande.

Beträffande rådets verksamhetsområde kan jag icke dela kommitténs uppfattning, att ett för rätts- och samhällsvetenskaperna gemensamt forskningsråd borde inrättas. Jag ansluter mig i stället till de synpunkter, som framförts av, bland andra, de juridiska fakulteterna i Uppsala och Lund samt kanslern. Jag anser mig dock icke utan ytterligare prövning kunna taga ställning till frågan, huruvida även ett rättsvetenskapligt forskningsråd bör inrättas och särskilda medel till främjande av rättsvetenskaplig forskning anvisas. Det anslag, som må komma att ställas till samhällsvetenskapliga forskningsrådets förfogande, bör därför disponeras allenast för samhällsvetenskaplig forskning i mer begränsad betydelse.

Mot vad kommittén anfört och föreslagit beträffande rådets uppgifter har jag ingen erinran. Uppgifterna synas nämligen i stort sett vara desamma, som åvila övriga forskningsråd.

I fråga om rådets organisation och sammansättning ansluter jag mig närmast till det av kanslern framlagda förslaget. Det synes mig nämligen vara av större betydelse, att de särskilda vetenskaperna bli allsidigt företrädda i rådet än att lärosätena där representeras. I likhet med kommittémajoriteten och kanslern anser jag vidare, att Kungl. Maj:t bör utse ordförande samt ytterligare två ledamöter i rådet. Rådet bör sålunda bestå av nämnda tre av Kungl. Maj:t utsedda ledamöter samt av sex vetenskapsmän utsedda av sex valsektioner, representerande de olika socialvetenskaperna. Det torde dock få ankomma på Kungl. Maj:t att vidtaga de jämkningar i rådets sammansättning, vartill vunna erfarenheter eller ändrade förhållanden eventuellt kunna föranleda.

Beträffande mandattidens längd ansluter jag mig till kommitténs förslag.

Kommittén har angivit anslagsbehovet för forskningsändamål till 350 000 kronor. Med hänsyn till att rättsvetenskapen föreslås utbruten ur det samhällsvetenskapliga forskningsrådets verksamhetsområde, synes anslaget såsom kanslern föreslagit böra begränsas till ett belopp av 300 000 kronor. Möjligen borde anslaget minskas ytterligare något, men med hänsyn till att jag i ett föregående avsnitt föreslagit att även vissa anslag till utlandsstipendier för lärare och studerande i ämnena statskunskap och sociologi böra täckas av till forskningsrådets förfogande ställda medel, har jag icke för nästa budgetår ansett mig böra föreslå en större reduktion av det begärda beloppet än 50 000 kronor. Jag förordar alltså, att ett särskilt reservationsanslag å 300 000 kronor anvisas under rubriken »Statens samhällsvetenskapliga forskningsråd: Främjande av samhällsvetenskaplig forskning». Anslaget torde böra ställas till samhällsvetenskapliga forskningsrådets förfogande för att disponeras i enlighet med av forskningskommittén angivna riktlinjer. Beträffande rådets behörighet att bevilja medel ur förevarande anslag vill jag förorda, att beslut, som innebära disposition av mer än 20 000 kronor i engångsbidrag eller 10 000 kronor i periodiska bidrag, skola underställas Kungl. Maj:t för avgörande. I fråga om redovisning av beviljade anslagsmedel samt andra därmed sammanhängande spörsmål torde böra meddelas i huvudsak enahanda bestämmelser som beträffande de medicinska och naturvetenskapliga forskningsråden.

Mot kommitténs beräkning av administrationskostnaderna har jag icke funnit anledning till erinran. Jag förutsätter således, att forskningsrådets ordförande skall äga uppbära ett arvode av 2 000 kronor. I övrigt torde särskilda arvoden icke böra utgå till ledamöterna, vilka dock i förekommande fall böra åtnjuta resekostnads- och traktamentsersättning. Förvaltningskostnaderna torde för nästa budgetår böra beräknas till 15 000 kronor. Härvid förutsätter jag, att eventuella kostnader för utseende av de valda vetenskapliga representanterna i rådet skola efter Kungl. Maj:ts bestämmande få bestridas från dessa anslagsmedel, vilka torde böra anvisas under rubriken »Statens samhällsvetenskapliga forskningsråd: Förvaltningskostnader m. m.». Anslaget bör erhålla karaktär av förslagsanslag.

I likhet med kommittén har jag funnit goda skäl tala för att regelbundna konferenser hållas mellan representanter för de samhällsvetenskapliga forskningsgrenarna. Kostnaderna härför torde böra bestridas från förutnämnda anslag till främjande av samhällsvetenskaplig forskning, varvid synes böra föreskrivas, att de årliga kostnaderna icke må utan Kungl. Maj:ts medgivande överstiga 5 000 kronor. Däremot torde särskilda anslagsmedel till utgivande av en samhällsvetenskaplig tidskrift icke böra anvisas, utan torde härför erforderliga medel böra ställas till förfogande ur anslaget för utgivande av tidskrifter, lärda verk och läroböcker, därest ifrågavarande tidskrift skulle komma till stånd.

Därest riksdagen skulle bifalla förslaget om inrättande av ett samhällsvetenskapligt forskningsråd och anvisa av mig förordade anslag, torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att i sinom tid fastställa reglemente för rådet ävensom meddela närmare föreskrifter rörande dispositionen av anslagen.

I detta sammanhang torde böra upptagas till behandling det i *motionen I: 343* gjorda yrkandet, att riksdagen vid anvisande av det begärda an-

slaget till samhällsvetenskaplig forskning ville göra det uttalandet, att härunder faller även kriminologisk forskning. Till stöd för detta yrkande har anförts bland annat följande.

I propositionen nr 272 angående vissa anslag till universiteten m. m. söker man förgäves efter något anslag till kriminologisk forskning och utbildning. Möjligen kan detta sammanhånga med att man ännu inte enats om huruvida kriminologien hör hemma inom juridiska, medicinska eller filosofiska fakulteten. Medan vårt lands främste kriminolog av fakultet, samtidigt vår främste rättspsykiater, tillhör den medicinska fakulteten, torde professorerna i straffrätt allmänt anses ur undervisningssynpunkt vara de närmaste målsmännen för den praktiska kriminologien eller kriminalpolitiken. Efter förslag av Kungl. Maj:t beviljade emellertid förra årets riksdag — såsom departementschefen erinrar på s. 221 i propositionen — anslag för möjliggörande för en professor i sociologi vid universitetet i Philadelphia Thorsten Sellin att under läsåret 1946—1947 vid Stockholms högskola och Uppsala universitet hålla föreläsningar i kriminologi.

Till det nyligen här i Stockholm hållna andra nordiska kriminalistmötet hade två psykiatrer och två straffrättsprofessorer författat skriftliga referat över ämnet »Kriminologisk forskning och utbildning», medan förhandlingarna muntligen inleddes av sociologiprofessorn Sellin.

Professorn i straffrätt B. Honkasalo, Helsingfors, upplyste att vid Helsingfors universitet redan finnes en docentur i kriminologi. Docenturen är emellertid förlagd till den statsvetenskapliga fakulteten, och föreläsningarna ha icke i främsta rummet åsyftat att meddela undervisning åt juris studerande. Inom juridiska fakulteten ha frivilliga kurser i rättsmedicin och kriminalistik hållits, varjämte vid genomgången av straffrättens allmänna lärör givits korta överblickar över kriminalbiologi och kriminalpsykologi. Honkasalo anser, att undervisningen i straffrätt bör kompletteras med en obligatorisk kurs i kriminologi vid vilken demonstrationer av fångar skulle vara värdefulla. För praktiker böra särskilda kurser anordnas. Angående den kriminologiska forskningen anser Honkasalo, att det skulle vara önskvärt att vid något nordiskt universitet inrättades ett centralt kriminologiskt institut, där de som önskade djupare kriminologisk kunskap kunde studera. Man skulle i Finland gärna se, att det nygrundade kriminologiska institutet i Stockholm bleve ett sådant.

Den danske professorn i straffrätt S. Hurwitz framhåller starkt kriminologiens växande betydelse. Vad den kriminologiska forskningen beträffar framhåller Hurwitz, att denna till sin natur är sådan att den kräver samverkan mellan specialister på olika områden. Det skulle enligt honom vara av värde, om det vid universiteten inrättades institutioner från vilka sådant samarbete kunde inspireras och stödjas. Hurwitz är, åtminstone för Danmarks del, benägen att anse, att en sådan institution bäst förlägges till den juridiska fakulteten.

Den norske professorn i psykiatri G. Langfeldt förordar i anslutning till professor Hurwitz att det vid universitetet i Oslo inrättas ett kriminologiskt forskningsinstitut. Enligt hans mening bör ett sådant institut icke sortera under medicinska eller juridiska fakulteten utan intaga ställning av självständig fakultet. Dess uppgifter skulle nämligen bliva så speciella och så omspannande, att dess intressen icke skulle kunna tillgodoses i någondera av de nämnda fakulteterna.

Den svenske rättspsykiatern professor Olof Kinberg betonar vikten av att alla juris studerande erhålla viss, icke alltför knapphändig kännedom om vittnespsykologi. Han framhåller även, att de böra erhålla viss psykologisk utbildning för att kunna uppmärksamma och bedöma det inflytande som de i en process handlande personerna — domare, åklagare, parter, vittnen etc. — äro underkastade på grund av själva sin ställning i processen. Överhuvud är enligt Kinbergs mening en viss utbildning i empirisk psykologi önskvärd. För brottmålsjuristerna förordar Kinberg en specialutbildning om minst sex månader förlagd till tiden efter de juridiska studiernas slut. Denna utbildning bör enligt honom ske genom föreläsningar och självstudier under kontakt med konkret kliniskt material, lämpligen vid en rättspsykiatrisk undersökningsstation. Det är enligt Kinberg av synnerlig betydelse, att undervisningen i största möjliga utsträckning blir konkret, praktisk och klinisk. Eleverna måste med egna öron och ögon iakttaga den psykologiska särarten hos varje konkret individ som de komma i beröring med. Undervisning bör dessutom omfatta kriminalteknik samt en översikt av den kriminalpolitiska organisationen och i någon mån även samhällets socialvårdande organisation överhuvud. För att åstadkomma ett centralt universitetsorgan för kriminologisk forskning torde det enligt Kinberg bliva nödvändigt att inrätta en eller flera professurer i kriminologi. Denna liksom andra samhällsvetenskaper hör emellertid icke hemma i någon av nu existerande fakulteter. Det torde därför bliva oundgängligt att sammanföra alla samhällsvetenskaper till särskilda fakulteter.

Professor Sellin skildrade den kriminologiska undervisningen i Amerikas förenta stater. Praktiskt taget all högre undervisning i kriminologi är förlagd till den sociologiska avdelningen vid de humanistiska fakulteterna. Kurser i kriminologi och kriminologiska seminarier ingå i den årliga undervisningen. Professorer i sociologi, som ägna sig åt kriminologi, kunna göra detta helt och hållet inom ramen av sin professur i sociologi. Vid de juridiska fakulteterna existerar icke kriminologien som läroämne, även om här och där professorn i straffrätt försöker bibringa sina disciplar en viss kännedom om kriminologiska frågor. Även de medicinska fakulteterna sakna undervisning i kriminologi. Inom fångvården har på senare tid en allt större vikt börjat läggas på kriminologisk utbildning.

Under anspråkslösa former har förra året här i Stockholm bildats ett kriminologiskt institut med professorn Olof Kinberg som föreståndare. Ordförande i institutets styrelse är generaldirektör Axel Höjer. Institutet har sökt anslutning till Stockholms högskola.

I skrivelse till universitetskanslern den 6 mars 1947 har institutets styrelse väckt förslag om utredning angående inrättande av en professur i kriminologi. I skrivelsen framhölls, att om innehavaren av den nyinrättade professuren i rättspsykiatri vid karolinska institutet skall behärska icke blott den egentliga rättspsykiatrien utan även de angränsande områden vilka nu icke hava någon akademisk målsman, kraven på omfattningen av hans kompetens bli så stora, att de endast sällan kunna förväntas bliva uppfyllda.

Det kan ifrågasättas, huruvida icke, om en professur i kriminologi inrättas vid något universitet eller vid Stockholms högskola, man vid något annat universitet kunde göra början med en lärartjänst med uppgift att hålla praktiska kurser i ämnet.

I det outhärdade skick vari frågan om lärarkrafter i kriminologi ännu

befinner sig är det tydligt att något yrkande om anslag för detta ändamål icke kan motionsvis framföras. Såsom en gren av sociologien bör emellertid kriminologien inräknas i den samhällsvetenskapliga forskningen, som det föreslagna samhällsvetenskapliga forskningsrådet är satt att främja.

Utskottet har ansett sig böra biträda vad Kungl. Maj:t under förevarande avsnitt föreslagit i fråga om åtgärder för den socialvetenskapliga forskningens och undervisningens främjande.

Utskottet.

Beträffande de i detta sammanhang motionsvis framställda yrkandena får utskottet anföra följande.

På av departementschefen anförda skäl anser utskottet sig icke böra biträda det i motionerna I: 354 och II: 508 gjorda yrkandet om inrättandet av en biträdande lärarbefattning i nationalekonomi vid filosofiska fakulteten i Lund. Utskottet avstyrker alltså bifall till dessa motioner.

Beträffande de i motionerna I: 349 samt II: 507 framställda förslagen om inrättande av biträdesbefattningar i lönegraden Eo 4 vid nationalekonomiska institutionerna i Uppsala och Lund vill utskottet framhålla, att därest behov av biträdeshjälp här gör sig gällande medel för ändamålet torde tills vidare och i avvaktan på närmare erfarenhet kunna anvisas ur universitetens reservfonder. Med vad sålunda anförts torde ifrågasvarande motioner få anses besvarade.

Vad angår motionen I: 343 är utskottet ense med motionären därom, att kriminologisk forskning bör liksom andra grenar av forskningsverksamhet erhålla stöd från statens sida. Det har emellertid syntts utskottet tveksamt om denna forskning bör understödjas genom anslaget till främjande av samhällsvetenskaplig forskning eller från medel, som må komma att beviljas för främjande av rättsvetenskaplig forskning. Med hänsyn härtill anser utskottet det böra överlåtas åt Kungl. Maj:t att efter närmare prövning av detta spørsmål avgöra huruvida den kriminologiska forskningen anses böra hänföras till de forskningsuppgifter, vilka skola tillgodoses genom de medel som ställas till det samhällsvetenskapliga forskningsrådets förfogande. Med vad sålunda anförts torde ovannämnda motion få anses besvarad.

XI. Organisatoriska åtgärder till främjande av medicinsk forskning.

Inledning.

Efter bemyndigande av Kungl. Maj:t ha inom ecklesiastikdepartementet sakkunniga tillkallats för utredning rörande de medicinska högskoleinstitutionernas arbetsförhållanden och därmed sammanhängande frågor. De sak-

kunniga, vilka antagit benämningen *de medicinska högskolornas organisationskommitté*, ha den 14 november 1946 avgivit ett första betänkande (stat. off. utr. 1946: 76) angående organisatoriska åtgärder till främjande av medicinsk forskning.

I detta betänkande ha föreslagits åtgärder, som för nästa budgetår skulle medföra en ökning av de löpande årliga utgifterna med i runt tal 3 412 000 kronor och engångsanslag med ett belopp av i runt tal 3 385 000 kronor.

Organisationskommittén har i betänkandet erinrat, att *1938 års läkarutbildningssakkunniga* i sina betänkanden angående läkarutbildningen (stat. off. utr. 1941: 27 och 1945: 57) förordat en omläggning av denna och framlagt förslag till en därav betingad utökning av lärarkrafternas antal. Kommittén har vid sin översyn av behövliga organisatoriska åtgärder icke utgått från nuvarande studieordning utan från den av läkarutbildningssakkunniga sålunda förordade.

I *remissyttrandena* har organisationskommitténs förslag i allmänhet genomgående hälsats med största tillfredsställelse.

Departementschefen har för egen del anfört bland annat följande.

De svagheter i de medicinska högskoleinstitutionernas organisation, som föreliggande utredning blottat, äro i sina huvuddrag redan så väl kända för statsmakterna, att en utförlig redogörelse härför torde vara överflödig. De karakteriseras framför allt av en allvarlig brist på personal, såväl vetenskaplig som teknisk. En avsevärd och snar förbättring av de materiella resurserna är även nödvändig. Jag har för egen del blivit övertygad om angelägenheten av att den delvis redan inledda upprustningen av våra vetenskapliga forskningsinstitutioner nu fullföljes även beträffande de medicinska högskoleinstitutionerna och har funnit organisationskommitténs förslag därvid kunna tjäna till ledning.

Vid ett ställningstagande till föreliggande förslag möta vissa svårigheter därigenom, att sakkunnigkommittén utgått från en studieordning för läkarutbildningen, som icke för närvarande tillämpas, nämligen den som föreslagits av de s. k. läkarutbildningssakkunniga, vilkas överarbetade förslag nyligen varit föremål för remissbehandling. Det hade givetvis varit önskvärt, om ställning nu kunnat tagas även till frågan om en ny studieordning. Emellertid ha betydande meningsskiljaktigheter framkommit beträffande den lämpliga studieordningen. Med stor tyngd ha delvis nya synpunkter beträffande utbildningens effektivisering och rationalisering därvid gjort sig gällande. Allt detta gör, att det föreliggande förslaget till ny studieordning synes kräva ytterligare bearbetning, innan det lämpligen bör bli föremål för slutligt avgörande. Nu gällande studieordning måste därför tills vidare alltjämt i sina huvuddrag förbli i kraft. Detta har till följd, att jag i flera betydelsefulla avseenden nödgas ställa frågor om personalökning på framtiden i avvaktan på närmare utredning rörande den föreslagna personalorganisationens anpassning till nuvarande studieplan. Särskilt gäller detta de kliniska institutionerna, beträffande vilka även andra skäl, till vilka jag återkommer, tala för ett uppskov med en slutlig prövning av flera av de framlagda förslagen. På det hela taget synas dock organisationskommitténs förslag kunna och böra bli föremål för avgörande redan nu.

Allmänna riktlinjer för tillgodoseende av personalbehovet.

A. Vetenskaplig personal.

Departementschefen har i fråga om de allmänna riktlinjer, som borde följas vid tillgodoseendet av behovet av vetenskaplig personal, anfört följande.

De principiella frågorna om professorernas undervisning och de i detta sammanhang föreslagna åtgärderna för beredande åt dem av förbättrade möjligheter att ägna sig åt forskningsuppgifter torde icke nu böra upptagas till slutlig prövning.

Beträffande andra vetenskapliga befattningar än professurer möta i väsentliga avseenden olika problem när det gäller å ena sidan teoretiska och å andra sidan kliniska institutioner.

De *teoretiska* institutionernas personalorganisation är och bör vara i princip densamma vid de medicinska fakulteterna och karolinska institutet som vid universitetens matematisk-naturvetenskapliga sektioner. Samma typer av befattningar förordas också av kommittén: ordinarie befattningar av typen laborator eller prosektor samt arvodesbefattningar såsom biträdande lärare, assistenter och amanuenser. I fråga om laboratorbefattningarna och därmed jämförliga tjänster har, såsom kommittén framhållit, en viss tveksamhet kommit till synes med hänsyn särskilt till svårigheterna att förena en underordnad ställning i förhållande till innehavaren av professuren i huvudämnet med den självständighet, som är nödvändig för vetenskaplig forskning. Kommittén har, trots att den funnit nämnda synpunkter värda beaktande, föreslagit ett icke ringa antal nya tjänster av ifrågavarande slag. För egen del har jag kommit till den uppfattningen, att befattningar av denna typ svårligen kunna undvaras inom vår universitetsorganisation. Förutom professurerna representera de nämligen för närvarande den enda huvudtypen av ordinarie forskar- och lärarbefattningar vid universiteten. Givet är dock, att en viss försiktighet vid tillskapandet av nya sådana tjänster är påkallad icke minst med hänsyn till angelägenheten av att rimliga befordringsmöjligheter finnas för innehavarna av ifrågavarande lägre vetenskapliga befattningar samt att en så stor grad av självständighet som möjligt garanteras. I sistnämnda syfte torde, såsom kommittén anfört, lämpligen kunna träffas den anordningen, att laboratorn erhåller viss, av kanslern fastställd andel av vederbörande institutions materielanslag samt får nödig personal till sitt förfogande. Med beaktande av dessa synpunkter har jag funnit skäl föreligga att förordna inrättande av nya ordinarie befattningar av ifrågavarande typ till ett icke ringa antal, i främsta rummet då fråga varit om särskilda ämnesgrenar av sådan vikt, att de rimligen böra få fast anställda företrädare, utan att likväl professurer för närvarande kunna anses motiverade.

Kommittén har föreslagit, att befattningstypen laborator erhåller ökad användning även i *kliniska* ämnen. Sålunda föreslås bland annat, att föreståndarna för kemiska och fysiologiska centrallaboratorierna vid akademiska sjukhuset i Uppsala, Lunds lasarett, karolinska sjukhuset och serafimerlasarettet skulle erhålla tjänsteställning såsom laboratorer på vederbörande universitets respektive karolinska institutets stat såsom självständiga företrädare för de ur vetenskaplig synpunkt viktiga ämnena klinisk kemi och klinisk

fysiologi. Befattningen som föreståndare för serafimerlasarettets bakteriologiska centrallaboratorium skulle regleras på liknande sätt. Vad karolinska sjukhuset angår, finnes från och med innevarande budgetår en professur i bakteriologi, vars innehavare avses skola förestå det bakteriologiska centrallaboratoriet därstädes; i Uppsala och Lund fungera universitetens bakteriologiska institutioner såsom undervisningssjukhusens bakteriologiska centrallaboratorier och någon ändring i detta avseende ifrågasättes icke för närvarande. Kommitténs förslag om uppförande av nu ifrågavarande kliniska laboratoriefattningar på vederbörande högskolas stat har icke givit mig anledning till erinran. Jag förutsätter i likhet med kommittén, att innehavarna av dessa tjänster tillika erhålla ställning som överläkare vid vederbörande sjukhus. Mitt ställningstagande innebär, att jag funnit tjänst innehavarna böra intaga en självständig ställning som föreståndare för vederbörande laboratorier med skyldighet att svara för förekommande undersökningar för sjukvårdsändamål å vederbörande sjukhus och att de samtidigt skola företräda sina ämnen ur undervisnings- och forskningssynpunkt. De bli således med avseende på tjänsteuppgifter jämförliga med professorer och laboratorer i exempelvis röntgendiagnostik. Beträffande deras rätt att utöva privatpraktik som överläkare synes böra gälla, att de icke må utöva dylik i annan form än konsulterande verksamhet på uppdrag av annan läkare. Till frågan om överläkararvodet återkommer jag i samband med min anmälan om anslag för nästa budgetår till karolinska sjukhuset och serafimerlasarettet. — Jag har icke heller funnit anledning till erinran mot kommitténs förslag, att ordinarie befattningar i laboratoriefattningstillställning inrättas även för vissa rent kliniska ämnen såsom reumatologi.

Beträffande kommitténs förslag om användningen av biträdande lärare i kliniska ämnen råda delade meningar bland remissinstanserna. Av detta skäl — och även av andra — anser jag mig för närvarande icke kunna till slutlig prövning upptaga kommitténs förslag på denna punkt. Detsamma gäller kommitténs förslag om inrättande av ett antal rörliga förste assistentbefattningar i kliniska ämnen.

B. Teknisk personal.

Departementschefen har beträffande den tekniska personalen uttalat, att frågan om lönegradsplaceringen för denna personalgrupp vid de medicinska högskoleinstitutionerna borde i huvudsak lösas i enlighet med samma principer som förra året tillämpats för de naturvetenskapliga institutionerna. I övrigt torde i fråga om de allmänna synpunkterna på tillgodoseendet av behovet av teknisk personal få hänvisas till statsrådsprotokollet sid. 267—277.

De teoretiska institutionernas behov av vetenskaplig personal.

För de teoretiska institutionernas del har för nästa budgetår i propositionen föreslagits vetenskapligt utbildad personal i enlighet med här intagna sammanställning (ökning respektive minskning i förhållande till innevarande budgetår anges i förekommande fall inom parentes):

	Professor			Laborator, pro- sektor, <i>ordinarie</i>			Biträdande lärare			Förste assistent			Andre assistent			Förste amanuens			Tredje amanuens		
	Upp- sala	Lund	Stock- holm	Upp- sala	Lund	Stock- holm	Upp- sala	Lund	Stock- holm	Upp- sala	Lund	Stock- holm	Upp- sala	Lund	Stock- holm	Upp- sala	Lund	Stock- holm	Upp- sala	Lund	Stock- holm
Anatomi	1	1	1	1	1(+1)	1	—	—	—	1(+1)	1	1(+1)	1	1	1(+1)	2(+2)	2(+2)	3(+1)	2(+1)	2(+1)	4(+3)
Histologi	1	1	2(+1)	1(+1)	1(+1)	1(+1)	—	—	—	1	1	2(+2)	—	—	—	1	2(+1)	2	2(+1)	2(+1)	1
Allmän patologi . .	1	1	1	$\frac{1}{2}$	$\frac{1}{2}$ (+ $\frac{1}{2}$)	—	—	(-1)	2(+2)	1	1	—	1(+1)	1(+1)	—	1(+1)	—	2(+1)	(-1)	—	—
Patologisk anatomi	1(+1)	1	1	$\frac{1}{2}$	$\frac{1}{2}$ (+ $\frac{1}{2}$)	2(+1) ^a	—	(-1)	1 ^b	1(+1)	1(+1)	1(+1)	(-1)	(-1)	—	1(+1)	1	2(-1)	1(+1)	1	2(+2)
Bakteriologi	1	1(+1)	1	—	—	—	—	(-1)	1	1(+1)	1	1(+1)	—	—	—	1	1	1	2(+1)	2(+1)	2(+2)
Fysiologi	1	2(+1)	2(+1)	1	1	1	—	—	—	1(+1)	2(+2)	2(+2)	1(+1)	1	1(+1)	2	2(+1)	2	2(+1)	2(+1)	4(+3)
Medicinsk kemi . .	2(+1)	1	2(+1)	1 ^c	1	1 ^c	1	1	1	2(+2)	1(+1)	2(+2)	1(+1)	1(+1)	1(+1)	2	2	4	2(+1)	2(+1)	4(+3)
Farmakologi	1	1	1	1(+1)	1(+1)	1(+1)	—	—	—	1(+1)	1	1	—	—	—	1	1	2(+1)	1	1	2(+1)
Rätts- och stats- medicin	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1(+1)	—	—	(-1)
Hygien	—	—	1	—	—	—	1(+1)	1(+1)	1	—	—	1(+1)	—	—	—	—	—	1	—	—	1
Med. cellforskning med genetik	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	1(+1)	—	—	2(+2)
Neurofysiologi . .	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1(+1)	—	—	1(+1)	—	—	—	—	—	—
Summa	9(+2)	9(+2)	15(+3)	6(+2)	6(+4)	7(+3)	2(+1)	2(-2)	6(+2)	9(+7)	9(+4)	14(+11)	4(+2)	4(+1)	5(+4)	11(+4)	11(+4)	21(+4)	12(+5)	12(+5)	22(+15)

¹ I stället för extra laborator med arvode å 8 600 kronor.

² En av dessa i stället för extra laborator med arvode å 8 600 kronor.

³ Arvode å 3 000 kronor åt »prosektor vid serafimeilasarettet».

⁴ För innehavaren av denna befattning, laboratorn K. G. Ågren, föreslås personlig professur; laboratorbefattningen kvarstår formellt å stat.

⁵ För innehavaren av denna befattning, laboratorn J. E. Jorpes, föreslås personlig professur; laboratorbefattningen kvarstår formellt å stat.

⁶ Summa arvodessbelopp i Uppsala 16 860 (+11 660), Lund 16 860 (-1 740) och Stockholm 29 060 (+14 460).

Beträffande detaljerna i det framlagda förslaget torde få hänvisas till statsrådsprotokollet, s. 277—297 och 303—324.

Därjämte har departementschefen förordat, att principbeslut nu fattas om inrättande vid karolinska institutet av en professur i virusforskning. Härom inhämtas av statsrådsprotokollet följande.

På därom av *statens medicinska forskningsråd* gjord framställning har *kommittén* föreslagit, att en professur i virusforskning skulle uppföras på karolinska institutets stat samt att denna professur skulle anknytas till statens bakteriologiska laboratorium, där en institution för medicinsk-biologisk virusforskning skulle ställas till professurens förfogande. Härför beräknades erforderligt ett byggnadsanslag av omkring 850 000 kronor och ett anslag till inredning och utrustning å omkring 385 000 kronor. De erforderliga byggnadsarbetena borde utföras i samband med andra planerade byggnadsarbeten vid bakteriologiska laboratoriet. Sedan institutionen kommit till stånd, borde å institutets stat anvisas medel till en förste assistent, ett laboratoriebiträde och ett kanslibiträde samt ett årligt materielanslag av 20 000 kronor.

Kommittén framhåller i samband härmed såsom önskvärt, att framdeles en professur i virusforskning kommer till stånd även vid universitetet i Uppsala. I avvaktan på vidare utredning härom borde provisoriska åtgärder vidtagas.

Departementschefen har för egen del anfört följande.

En av de nyaste medicinska specialvetenskaperna är virologien eller virusforskningen, d. v. s. studiet av s. k. virus, som ge upphov till flera av människans, djurens och växternas mest utbredda sjukdomar. Denna forskningsgren har utvecklats i hög grad och fått en mycket stor betydelse för samhällslivet. Statens medicinska forskningsråd ser också såsom en av sina för närvarande angelägnaste uppgifter att söka få till stånd en utbyggnad av den virusforskning, som redan bedrives inom landet, och har i sådant syfte tagit initiativ till föreliggande förslag om inrättande av en till statens bakteriologiska laboratorium ansluten virusforskningsinstitution under föreståndarskap av en professor i virusforskning vid karolinska institutet. Förslaget har vunnit allmän anslutning och synes även enligt min mening förtjäna att i huvudsak förverkligas. Såsom av redogörelsen i det föregående framgår, är frågan om en betydande utbyggnad av bakteriologiska statslaboratoriet aktuell, och förslag föreligger om att samtidigt tillgodose virusforskningens behov av lokaler. Frågan om nämnda utbyggnad av statslaboratoriet torde emellertid, enligt vad jag inhämtat, icke komma att underställas innevarande års riksdag. Jag är därför icke beredd att nu förorda ett omedelbart förverkligande av medicinska forskningsrådets förslag. Då jag emellertid för egen del blivit övertygad om lämpligheten av att ifrågavarande förslag förverkligas inom en nära framtid, förordar jag, att principbeslut nu fattas om inrättande vid karolinska institutet av en professur i virusforskning. Med anvisande av medel för professurens uppehållande torde böra anstå till dess lokalfrågan förts närmare sin lösning.

Till stöd för det i *motionerna I: 335* och *II: 491* framförda förslaget, att ifrågakvarande professur i virusforskning skulle inrättas redan från och med den 1 januari 1948, har anförts bland annat följande.

Vid planläggandet av ett nytt institutionsbygge bör institutionens föreståndare beredas tillfälle att deltaga. En sådan anordning står i överensstämmelse med gällande praxis, och dess fördelar torde ligga i så öppen dag, att en närmare motivering är överflödigt. Det måste sålunda betecknas som ett mycket rimligt krav, att befattningen som professor i virologi bör vara besatt med ordinarie innehavare, då frågan om institutionsbyggnaden tas upp till slutgiltig behandling.

Enligt det nu föreliggande, av alla remissinstanser tillstyrkta och av departementschefen godtagna förslaget skall institutionen anslutas till statens bakteriologiska laboratorium, närmare bestämt till en vid statslaboratoriet planerad virusavdelning. Redan i början av år 1946 gav Kungl. Maj:t byggnadsstyrelsen i uppdrag att utarbeta ritningar och kostnadsförslag till laboratoriets utbyggnad. I sitt den 2 januari 1947 ingivna förslag beräknar styrelsen med tvenne alternativ, av vilka det ena innefattar jämväl utrymmen för en institution för virusforskning. Det synes i hög grad sannolikt, att förslag om anslag till nybyggnader komma att föreläggas 1948 års riksdag i samband med behandlingen av de övriga statslaboratoriernas byggnadsfrågor. Under denna förutsättning är det sålunda önskvärt, att professuren i virusforskning blir besatt senast den 1 juli 1948.

Tillsättandet av professuren kräver en rätt avsevärd tid. För att den nye professorn skall kunna få tillfälle att deltaga i utformningen av sin blivande institution, synes det därför vara nödvändigt, att definitivt beslut fattas om inrättande av professuren i fråga redan vid innevarande års riksdag och att medel anvisas för dess uppehållande under en del av budgetåret 1947/48, förslagsvis från den 1 januari 1948. Intill dess institutionen blir färdigställd, kan provisoriskt arbetsutrymme beredas vid statens bakteriologiska laboratorium.

Ett annat viktigt skäl för att virusprofessuren bör kunna ledigförklaras under budgetåret 1947/48 är att den nyinrättade professuren i bakteriologi vid karolinska institutet kommer att besättas under instundande höst. Bland de fyra väl kvalificerade personer, som sökt denna professur, återfinnas några av landets främsta forskare på virusområdet. Därest definitivt beslut om inrättande av en professur i virusforskning icke fattas, innan bakteriologiprofessuren besättes, kan därför befaras att den mest förtjänte virusforskaren kommer att utses till professor i bakteriologi och i den egenskapen får till första uppgift att utarbeta planer till en blivande bakteriologisk institution, vars lokalfråga ännu icke lösts. När virusprofessuren sedermera blir ledigförklarad, är det antagligt att vederbörande söker över till denna befattning, vilket givetvis skulle medföra avsevärda olägenheter för kontinuiteten i fråga om den bakteriologiska institutionens planering och verksamhet.

De teoretiska institutionernas behov av teknisk personal.

För de teoretiska institutionerna föreslås beträffande den tekniska personalen nyinrättande av tjänster (respektive förändring av förut befintliga tjänster) enligt följande sammanställning.

Befattning och lönegrad	Uppsala	Lund	Stockholm
Fysiker vid neurologiska institutionen (A 23) ¹	—	—	1
Försöksassistent (Eo 16)	—	—	2
Förste instrumentmakare (Eo 14)	—	—	1
Instrumentmakare (A 10)	1 ²	1	1
Preparator (A 10)	1	—	2 ³
» (Eo 9)	4	4	1
Institutionsvaktmästare (Eo 9)	—	2	3
» (Eo 7)	—	1	—
Kanslibitråde (A 7)	—	—	1 ⁴
» (Eo 7)	4	3	6
Laboratoriebiträde (A 7)	1 ⁵	1 ⁶	1 ⁵
» (Eo 7)	8	9	14 ⁷
Vaktmästare (Eo 5)	2	1	2
Kontorsbiträde (Eo 4)	3	2	5

Beträffande förslaget detaljer hänvisas till statsrådsprotokollet, s. 324—336.

De kliniska institutionernas behov av personal.

Departementschefen har ifråga om de kliniska institutionernas personalbehov inledningsvis anfört följande.

Frågan om organisatoriska åtgärder till främjande av medicinsk forskning är väsentligt mera komplicerad när det gäller de kliniska ämnena och institutionerna än beträffande de teoretiska. Detta sammanhänger givetvis

¹ Personlig befattning för filosofie magistern T. K. Helme.

² I stället för en maskinist (A 8).

³ I stället för två institutionsvaktmästare (A 7).

⁴ Ändrad benämning av en nuvarande befattning som tekniskt biträde (A 7).

⁵ I stället för en institutionsvaktmästare (A 7).

⁶ Genom ordinariesättning av nuvarande befattning i Eo 7.

⁷ Därav en genom förändring av en vaktmästartjänst (Eo 7); en tjänst som tekniskt biträde (A 7) slopas.

med, att de kliniska ämnesrepresentanternas uppgift är tredubbel: de skola handhava icke blott undervisning och forskning utan även sjukvård. Kommittén har med hänsyn till frågans komplicerade beskaffenhet nödgats hänföra väsentliga delar av spörsmålet till en senare etapp av sitt utredningsarbete. Detta bör enligt min mening föranleda en viss försiktighet vid prövningen av de åtgärder ifråga om personalförstärkning för kliniska ämnen, som kommittén redan nu föreslagit. Därtill kommer, att jag funnit det svårare när det gäller kliniska ämnen än beträffande de teoretiska att överblicka i vad mån de föreslagna biträdande lärarna äro behöfliga även vid nuvarande studieordning. Ytterligare utredning i detta hänseende synes erforderlig. Vidare hyser jag med hänsyn till vad i åtskilliga remissyttranden anförts tvekan inför kommitténs förslag beträffande löne- och tjänsteställningen för vissa biträdande lärare och för assistenter. Slutligen är en viss återhållsamhet påkallad även med hänsyn till bristen på arbetskraft; ifrågasättas kan därjämte, om lämpliga arbetslokaler omedelbart skulle kunna ställas till förfogande i full utsträckning.

Jag nödgas sålunda ställa mig avvaktande inför vissa delar av de sakkunnigas förslag. Jag har dock ansett mig kunna förorda inrättande av flertalet av de ifrågasatta nya professorerna och laboratorbefattningarna. I fråga om de förra har jag ansett mig böra uppskjuta en prövning av förslagen i vad avser överförande till ordinarie stat av de för professorerna Laurell, Olivecrona och Lysholm inrättade personliga professorerna. Icke heller har jag ansett mig böra ingå i prövning av frågan om inrättande av sådana laboratorbefattningar, som kommittén icke ansett böra komma till stånd redan från och med nästa budgetår.

Departementschefen har för de kliniska institutionerna i första hand föreslagit inrättande av följande nya befattningar.

U p p s a l a:

- 1 professor i teoretisk medicin, personlig för J. Waldenström,
- 1 » » ftisiologi, personlig för E. Hedvall (det förutsättes, att den nuvarande ordinarie lärartjänsten i fysikalisk diagnostik, som innehaves av Hedvall, kvarstår å universitetets stat),
- 1 laborator i klinisk kemi,
- 1 laboratoriebiträde i Eo 7;

L u n d:

- 1 professor i dermatologi och venereologi,
- 1 » » neurologi,
- 1 » » ortopedi (i stället för nuvarande ordinarie lärartjänst),
- 1 lärare i reumatologi,
- 1 extra laborator i röntgendiagnostik,
- 2 laboratorbefattningar (en i radiofysik, en i klinisk kemi),
- 1 laboratoriebiträde i Eo 7;

S t o c k h o l m:

- 1 professor i thoraxkirurgi, personlig för C. Crafoord,
- 8 laboratorbefattningar (en i klinisk neurofysiologi, en i experimentell psykiatri, en i allergilära, två i klinisk kemi, två i klinisk fysiologi och en i klinisk bakteriologi),

arvoden å tillhopa 16 000 kronor för uppehållande av undervisning i oftalmiatrik vid Sabbatsbergs sjukhus,
7 laboratoriebiträden i Eo 7.

Därutöver har departementschefen, med hänsyn till att frågan om en ökning av antalet *biträdande lärare* i kliniska ämnen icke befunne sig i så klarlagt skick, att den nu kunde upptagas till slutlig prövning, såsom en provisorisk åtgärd föreslagit, att under vederbörande arvodesposter i universitetens och karolinska institutets avlöningsstater skulle anvisas — utöver eljest utgående arvoden — ett belopp av 12 000 kronor för varje lärosäte till undervisning i kliniska ämnen genom biträdande lärare, att fördelas av Kungl. Maj:t på förslag av kanslern. Dessa anslagsmedel borde i första hand användas till arvoden åt biträdande lärare i ämnen, där dylika lärare för närvarande saknades men där synnerligt behov av sådana visades föreligga.

Vad slutligen angår nya *kanslibiträdes- och laboratoriebiträdestjänster* utöver nyssnämnda laboratoriebiträdestjänster vid vissa speciella institutioner, har departementschefen med hänsyn till att föreliggande material icke gäve möjlighet att bedöma behovet i de enskilda fallen ansett sig böra tillstyrka, att medel anvisades för inrättande av ett visst antal dylika biträdesbefattningar vid vartdera av de medicinska lärosätena utan att ställning toges till den närmare fördelningen på de skilda institutionerna. I enlighet härmed har föreslagits att medicinska fakulteterna i Uppsala och Lund skulle tilldelas vardera 9 biträdesbefattningar i Eo 7 och 3 i Eo 4 samt karolinska institutet 14 biträdesbefattningar i Eo 7 och 5 i Eo 4. I fråga om tjänsterna i Eo 4 borde den för kontorsbiträdespersonal gällande befordringsgången tillämpas.

De medicinska institutionernas behov av materielanslag.

Uppsala universitet.

De medicinska institutionernas andel i Uppsala universitets löpande materielanslag för innevarande budgetår uppgår enligt kommitténs beräkning till 99 130 kronor. Anslaget är i sin helhet uppfört med 775 000 kronor, varvid förutsatts, att universitetets reservfond därutöver skulle bidra med ett belopp av 100 000 kronor.

Kommittén har föreslagit, att summan av årsanslagen till de medicinska institutionerna skulle höjas med 226 370 kronor till 325 500 kronor. Härjämte föreslår kommittén anvisande av vissa engångsanslag å tillhopa

378 775 kronor. Anslagen skulle fördelas på sätt som framgår av följande sammanställning:

Institution	Materiel- anslag 1946/1947	Årsanslag. Kommitténs förslag	Engångs- anslag. Kommitténs förslag
Anatomiska inst.	8 950	20 000	20 000
Histologiska inst.	12 900	20 000	9 000
Patologiska inst.	11 430	30 000	—
Bakteriologiska inst.	7 780	20 000	37 000
Fysiologiska inst.	10 750	38 000	75 000
Inst. för medicinsk och fysiologisk kemi	12 750	50 000	75 000
Farmakologiska inst.	12 780	25 000	—
Medicinska klin.	3 110	16 000	25 000
Inst. för teoretisk medicin	—	10 000	25 000
Kliniken för bröstsjuka	1 250	8 000	—
Pediatrika klin.	1 250	9 000	15 800
Kirurgiska klin.	1 780	11 000	—
Obstetrisk-gynekologiska klin.	2 310	11 500	—
Oftalmiatrika klin.	2 640	8 000	—
Klin. för öron-, näs- och halssjukdomar	2 500	11 000	—
Psykiatriska kliniken	2 080	10 000	—
Akademiska sjukhusets röntgenavd.	1 230	10 000	26 975
Kliniskt-kemiska centrallaboratoriet	3 640	8 500	—
Kliniskt-fysiologiska centrallaboratoriet		8 500	—
Instrumentverkstad vid akademiska sjukhuset	—	1 000	70 000
Summa	99 130	325 500	378 775

Departementschefen har för egen del ansett, att medel icke för närvarande borde anvisas varken till det ifrågasatta kliniskt-fysiologiska centrallaboratoriet eller till instrumentverkstad vid akademiska sjukhuset. I övrigt har departementschefen godtagit kommitténs anslagsberäkningar och i enlighet därmed föreslagit, att årsanslagen för nästa budgetår måtte höjas till 316 000 kronor samt att ett engångsanslag av i runt tal 309 000 kronor måtte anvisas.

Lunds universitet.

Lunds universitets materielanslag är för innevarande budgetår uppfört med 650 000 kronor. De medicinska institutionernas andel häri uppgår enligt kommitténs beräkning till 102 200 kronor.

Kommittén föreslår, att summan av årsanslagen till de medicinska institutionerna höjes med 253 900 kronor till 356 100 kronor. Härjämte föreslår kommittén anvisande av vissa engångsanslag å tillhoppa 350 525 kronor. Anslagen skulle fördelas i enlighet med följande sammanställning.

Institution	Materiel- anslag 1946/1947	Årsanslag. Kommitténs förslag	Engångs- anslag. Kommitténs förslag
Anatomiska inst.	18 000	20 000	15 000
Histologiska inst.		20 000	75 000
Embryologiska inst.	8 000	8 000	—
Inst. för allm. patologi	9 500	10 000	35 000
Inst. för spec. patologi		10 000	
Bakteriologiska inst.	9 500	20 000	—
Fysiologiska inst.	13 500	52 000	—
Medicinsk-kemiska inst.	12 000	32 000	—
Farmakologiska inst.	13 500	25 000	30 000
Rättsmedicinska inst.	700	700	—
Medicinska klin.	1 200	16 000	—
Reumatologiska klin.	—	6 500	—
Kliniken f. lungsjuka	—	6 000	—
Pediatrika klin.	2 000	9 400	13 000
Kirurgiska klin.	1 500	16 000	7 400
Neurokirurgiska klin.	—	6 000	12 500
Ortopediska klin.	1 000	6 000	2 500
Obstetrisk-gynekologiska klin.	3 000	11 500	—
Oftalmiatrika klin.	2 000	8 000	3 800
Klin. för öron-, näs- och halssjukdomar	2 900	11 000	—
Dermato-venereologiska klin.	—	9 000	—
Psykiatrika klin.	1 000	15 000	27 000
Röntgendiagnostiska avd.	1 000	10 000	38 000
Radioterapeutiska klin.	500	4 000	5 000
Radiofysiska avd.	—	6 000	16 325
Kliniskt-kemiska centrallaboratoriet	1 400	8 500	—
Kliniskt-fysiologiska centrallaboratoriet		8 500	—
Instrumentverkstad vid Lunds lasarett	—	1 000	70 000
Summa	102 200	356 100	350 525

Departementschefen har godtagit kommitténs förslag med följande ändringar, nämligen att årsanslag till kliniskt-fysiologiskt centrallaboratorium liksom årsanslag och engångsanslag till central instrumentverkstad icke borde anvisas samt att årsanslaget till dermato-venereologiska kliniken i avbidan på professurens tillsättande borde minskas till 2 000 kronor. I enlighet härmed har föreslagits ett årsanslag av i runt tal 340 000 kronor och ett engångsanslag av i runt tal 280 000 kronor.

Till stöd för det i *motionerna I: 355* och *II: 509* framförda förslaget om höjning av de i propositionen föreslagna engångsanslagen till histologiska och farmakologiska institutionerna i Lund samt om anvisande av ett engångsanslag jämväl till kliniskt-kemiska centrallaboratoriet därstädes har anförts huvudsakligen följande.

För histologiska och farmakologiska institutionerna vid Lunds universitet föreslår Kungl. Maj:t engångsanslag av 75 000 respektive 30 000 kronor. Institutionsföreståndarna hade i sina av medicinska fakulteten och större konsistoriet framförda petita äskat 118 000 respektive 37 000 kronor. För det nyinrättade centrallaboratoriet vid universitetsklinikerna hade av universitetsmyndigheterna i Lund begärts 20 000 kronor, men Kungl. Maj:t har ej upptagit något engångsanslag alls.

Engångsanslag av väsentligt högre storleksordning ha av medicinska högskolornas organisationskommitté förordats och av Kungl. Maj:t föreslagits för t. ex. kemiska (590 000 kronor), fysiologiska (400 000 kronor) och farmakologiska (400 000 kronor) institutionerna vid karolinska institutet och medicinskt-kemiska institutionen i Lund (347 000 kronor).

De av Kungl. Maj:t föreslagna engångsanslagen till histologiska och farmakologiska institutionerna i Lund te sig för institutionsföreståndarna såsom otillräckliga. Flera av de för forskningen å dessa institutioner erforderliga apparaterna, som måste köpas från utlandet, särskilt U. S. A., ha sedan apparatförteckningen inlämnades till medicinska högskolornas organisationskommitté för ett år sedan, stigit i pris eller ansetts böra med hänsyn till leveranstider eller framkomna nykonstruktioner utbytas mot bättre men dyrare apparater för motsvarande ändamål. Det skall även framhållas, att nu ifrågasvarande institutioner, som äro i intensiv verksamhet, aldrig erhållit några utrustningsanslag, som tillnärmelsevis kunna jämföras med de stora engångsanslag, som enligt ovan nu av Kungl. Maj:t föreslås åt de ovan nämnda andra institutionerna.

Vad centrallaboratoriet för klinisk kemi beträffar, avses det föreslagna engångsanslaget av 20 000 kronor på *intet* sätt för inköp av sådan materiel, som erfordras för de rutinemässiga analyserna i sjukvårdens tjänst vid Malmöhus läns sjukvårdsinrättningar. Det avses endast för sådan apparatur och materiel, som är nödvändig för den kliniskt-kemiska forskningen.

Centrallaboratoriet inhyes i avvaktan på nybyggnadsfrågornas lösning tills vidare dels i medicinska klinikens laboratorielokaler, dels i det för till framlidne professorn Ingvar skänkta medel från Rockefeller Foundation 1939 inrättade s. k. Rockefellerlaboratoriet. De tillgängliga medlen voro emellertid endast tillräckliga för inredningen av laboratoriet samt för anskaffning av en del fysiologisk och histologisk apparatur, speciellt för professor Ingvars forskning. De befintliga resurserna för kliniskt-kemisk forskning äro alltför blygsamma för den avsedda forskningsverksamheten. Denna apparatur och materiel för kliniskt-kemisk forskning har väsentligen tillkommit genom anslag från fonder och stiftelser till nuvarande kliniske laboratorn, docenten med. dr C. G. Holmberg, och hans medarbetare. Behovet av äskad komplettering av utrustningen är mycket framträdande, dess tillfredsställande av brådskande natur.

I fråga om såväl histologiska som farmakologiska institutionens medarbetarstab har Kungl. Maj:t föreslagit en väsentlig utökning. Bland annat skulle på vardera institutionen tillkomma en ordinarie lärare i laboratoriställning. De äskade engångsanslagen framstå därigenom än mer behövliga.

Karolinska institutet.

För karolinska institutets del har *kommittén* föreslagit en höjning av årsanslagen till de egentliga medicinska institutionerna, nu 171 750 kronor, med sammanlagt 451 000 kronor till (171 750 + 451 000 =) 622 750 kronor. Härjämte föreslår *kommittén*, att engångsanslag anvisas med tillhoppa 2 367 290 kronor. Anslagen skulle fördelas i enlighet med följande sammanställning:

Institution	Materiel- anslag 1946/1947	Årsanslag. Kommitténs förslag	Engångs- anslag. Kommitténs förslag
Anatomiska inst.	7 000	25 000	—
Inst. för experimentell histologi	—	11 000	—
Histologiska inst.	7 500	25 000	—
Inst. för allmän patologi	7 000	15 000	—
Patologisk-anatomiska inst.	12 000	22 000	—
Radiopatologiska inst.	750	750	—
Bakteriologiska inst.	10 000	20 000	—
Fysiologiska inst.	7 000	40 000	400 000
Kemiska inst.	7 300	64 000	590 000
Farmakologiska inst.	8 500	30 000	400 000
Institutionen för medicinsk cellforskning och genetik	30 000	30 000	241 000
Neurofysiologiska inst.	—	—	249 000
Rättsmedicinska inst.	3 400	8 000	—
Rättspsykiatriska inst.	—	6 000	—
Hygieniska inst.	10 400	21 000	8 000
Medicinska kliniken å karolinska sjukhuset	5 600	16 000	29 000
Medicinska kliniken å serafimerlasarettet	5 600	16 000	5 000
Endokrinologiska avd.	—	—	6 800
Pediatrika kliniken å Norrtulls sjukhus	2 100	13 000	15 300
Pediatrika kliniken å Kronprinsessan Lovisas barn- sjukhus	1 200	13 000	18 600
Nervkliniken	2 700	11 000	25 000
Avd. för klinisk neurofysiologi	—	10 000	—
Kirurgiska kliniken å karolinska sjukhuset	3 300	11 000	7 650
Kirurgiska kliniken å serafimerlasarettet	3 300	11 000	—
Neurokirurgiska klin.	2 000	11 000	5 000
Ortopediska klin.	2 800	8 000	19 560
Kvinnokliniken å karolinska sjukhuset	3 300	11 500	25 000
Obstetrisk-gynekologiska kliniken å allmänna barn- bördshuset	2 200	11 500	—
Oftalmiatrika klin. å karolinska sjukhuset	1 700	8 000	—
Öronkliniken å karolinska sjukhuset	3 300	16 000	—
Dermato-vereneologiska klin.	11 200	18 000	55 000
Allergiska avd.	—	8 000	—
Psykiatriska klin.	1 200	15 000	7 380
Röntgendiagnostiska avd. å karolinska sjukhuset	2 800	10 000	—
Röntgenavd. å serafimerlasarettet	2 000	10 000	—
Radioterapeutiska klin. å karolinska sjukhuset	2 000	8 000	—
Radiofysiska inst.	2 600	14 000	—
Kliniskt-kemiska centrallaboratoriet å karolinska sjukhuset	—	12 000	35 000
Kliniskt-fysiologiska centrallaboratoriet å karolinska sjukhuset	—	12 000	50 000
Kliniskt-kemiska centrallaboratoriet å serafimerla- sarettet	—	10 000	50 000
Kliniskt-fysiologiska centrallaboratoriet å serafimer- lasarettet	—	10 000	35 000
Kliniskt-bakteriologiska centrallaboratoriet å sera- fimerlasarettet	—	10 000	20 000
Instrumentverkstad vid karolinska sjukhuset	—	1 000	70 000
Summa	171 750	622 750	2 367 290

Departementschefen har för egen del godtagit kommitténs förslag i fråga om årsanslagen med vissa ändringar, nämligen

att årsanslaget till fysiologiska institutionen höjes med 14 000 kronor med hänsyn till att en dubbling av professuren föreslagits,

att ett årsanslag av 7 000 kronor anvisas till experimentalkirurgiskt laboratorium vid karolinska sjukhuset,

att ett årsanslag av 20 000 kronor anvisas till neurofysiologiska institutionen,

samt att årsanslag icke anvisas till central instrumentverkstad.

Den av kommittén förordade höjningen av årsanslagen med sammanlagt 451 000 kronor har med hänsyn härtill föreslagits höjd med ytterligare $(14\ 000 + 7\ 000 + 20\ 000 - 1\ 000 =)$ 40 000 kronor till 491 000 kronor. Härtill kommer 6 000 kronor för undervisning i oftalmiatrik vid Sabbatsbergs sjukhus samt en höjning med 3 950 kronor till $(26\ 050 + 3\ 950 =)$ 30 000 kronor av de för institutet i allmänhet avsedda anslagsmedlen.

Departementschefen har således tillstyrkt en sammanlagd höjning av karolinska institutets materielanslag med $(491\ 000 + 6\ 000 + 3\ 950 =)$ i runt tal 501 000 kronor till $(210\ 000 + 501\ 000 =)$ 711 000 kronor.

I fråga om de av kommittén föreslagna engångsanslagen har departementschefen i annat sammanhang tagit ställning till frågan om dylika anslag till institutionerna för fysiologi, medicinsk kemi, farmakologi, medicinsk cellforskning och neurofysiologi. Något engångsanslag till central instrumentverkstad har icke beräknats medan för övriga institutioner förordats engångsanslag å tillhopa 417 290 kronor, vartill kommer ett engångsanslag å 29 500 kronor till ett experimentalkirurgiskt laboratorium. I detta sammanhang har sålunda föreslagits anvisande av ett engångsbelopp å i runt tal $(417\ 290 + 29\ 500 =)$ 447 000 kronor.

Speciella frågor.

Under förestående rubrik har departementschefen berört vissa utanför de medicinska lärosätena liggande institutioner, däribland följande, nämligen rasbiologiska institutet,

gymnastiska centralinstitutet,

Wenner-Grens institut,

medicinska Nobelinstitutets biokemiska avdelning samt

Konung Gustaf V:s forskningsinstitut.

Därvid har föreslagits anvisande dels av ett reservationsanslag av 354 000 kronor under benämningen »Bidrag till medicinska Nobelinstitutets avdelning för biokemi» dels av ett obetecknat anslag av 30 000 kronor under rubriken »Bidrag till Konung Gustaf V:s forskningsinstitut».

I övrigt torde beträffande detta avsnitt få hänvisas till statsrådsprotokollet sid. 370—378.

Utskottet.

Utskottet tillstyrker bifall till Kungl. Maj:ts under förevarande avsnitt framställda förslag. Utskottet vill likväl med hänsyn till att departementschefen ansett sig böra uppskjuta en prövning av de medicinska högskolornas organisationskommittés förslag om överförande till ordinarie stat av de för professorerna H. F. Laurell, E. Lysholm och A. H. Olivecrona inrättade personliga professurerna framhålla, att kommitténs förslag på denna punkt syntes utskottet väl motiverat. Utskottet förutsätter därför, att Kungl. Maj:t inom snar framtid kommer att taga denna fråga under omprövning.

Vad beträffar det i motionerna I: 335 och II: 491 framställda yrkandet om upprättandet från och med den 1 januari 1948 vid karolinska institutet av en professur i virusforskning är utskottet på grund av de skäl departementschefen anfört för att nu allenast principbeslut bör fattas om denna professurs inrättande icke berett att tillstyrka motionärernas förslag. Utskottet avstyrker således bifall till motionerna I: 335 och II: 491.

Utskottet har icke heller funnit sig böra tillstyrka bifall till motionerna I: 355 och II: 509. Frågan om engångsanslag för utrustning av de i motionerna åsyftade institutionerna i Lund har nyligen prövats såväl av organisationskommittén som av Kungl. Maj:t. Utskottet har icke ansett sig på grundval av det material, som stått utskottet till buds, böra tillstyrka anvisande för ändamålet i fråga av större belopp än vad kommittén och Kungl. Maj:t föreslagit.

XII. Inrättande av nya docentstipendier vid universiteten och karolinska institutet.

Förslag om inrättande av nya docentstipendier ha framlagts dels av *universitetsberedningen* i dess betänkande angående akademiska lärarfattningar samt anslag till den vetenskapliga utbildningen m. m., dels av *socialvetenskapliga forskningskommittén* i dess betänkande angående socialvetenskapernas ställning vid universitet och högskolor m. m., dels ock av *de medicinska högskolornas organisationskommitté* i dess betänkande angående organisatoriska åtgärder till främjande av medicinsk forskning.

De olika sakkunnigberedningarnas förslag rörande antalet nya docentstipendier framgår av följande sammanställning:

Lärosäte	Nuvarande antal	Av universitetsberedningen föreslagen ökning	Av socialvetenskapliga forskningskommittén föreslagen ytterligare ökning	Av organisationskommittén föreslagen ökning	Total ökning
<i>Uppsala universitet:</i>					
Teologiska fakulteten . . .	6	1	—	—	1
Juridiska fakulteten . . .	3	3	—	—	3
Humanistiska sektionen . .	27	7	3	—	10
Matematisk-naturvetenskapliga sektionen . . .	24	—	—	—	—
Medicinska fakulteten . . .	5	—	—	6	6
Summa	65	11	3	6	20
<i>Lunds universitet:</i>					
Teologiska fakulteten . . .	6	1	—	—	1
Juridiska fakulteten . . .	3	3	—	—	3
Humanistiska sektionen . .	27	7	2	—	9
Matematisk-naturvetenskapliga sektionen . . .	22	—	—	—	—
Medicinska fakulteten . . .	5	—	—	5	5
Summa	63	11	2	5	18
<i>Karolinska institutet . .</i>	5	—	—	13	13
Total summa	133	22	5	24	51

Då enligt universitetsberedningens mening någon utsikt att besätta de föreslagna nya docentstipendierna vid de juridiska fakulteterna för närvarande icke föreligger, förordar beredningen, att principbeslut nu fattas om deras inrättande.

Vid envar av de humanistiska sektionerna i Uppsala och Lund föreslås den språkliga gruppens stipendier ökade från 11 till 14. Av dessa böra enligt beredningens förslag i Uppsala 2 docentstipendier med företrädesrätt knytas till vart och ett av ämnena nordiska språk, engelska språket och romanska språk, samt 1 docentstipendium till vart och ett av ämnena latinska språket, grekiska språket, tyska språket, slaviska språk, semitiska språk, jämförande indoeuropeisk språkforskning samt till nordisk ortnamnsforskning. I Lund böra två docentstipendier förbehållas vart och ett av ämnena nordiska språk, tyska språket, engelska språket och romanska språk och vart och ett av ämnena latinska språket, grekiska språket, slaviska språk, semitiska språk och jämförande indoeuropeisk språkforskning.

Socialvetenskapliga forskningskommitténs förslag innebär i likhet med universitetsberedningens, att den historisk-samhällsvetenskapliga ämnesgruppen vid vardera universitetet skulle i stipendieavseende klyvas i två grupper. Den samhällsvetenskapliga gruppen skulle därvid enligt forskningskommitténs förslag såväl i Uppsala som Lund tilldelas 5 docentsti-

pendier, nämligen 2 för ämnet nationalekonomi, 1 för statistik, 1 för statskunskap och 1 för kulturgeografi. För ändamålet skulle enligt kommitténs förslag — utöver vad universitetsberedningen föreslagit — behöva inrättas 2 docentstipendier vid vardera universitetet för ämnet nationalekonomi och ett vid universitetet i Uppsala för ämnet statistik.

Enligt organisationskommitténs förslag skulle vissa av docentstipendierna vid de medicinska fakulteterna och karolinska institutet vara rörliga, nämligen 3 vid vardera fakulteten och 6 vid karolinska institutet. Dessa stipendier, närmast avsedda för de kliniska ämnena, skulle inrättas genast men först successivt ställas till vederbörande läroanstalts förfogande.

Kanslern har icke ansett sig kunna tillstyrka förslaget om nya docentstipendier vid de juridiska fakulteterna, så länge de redan befintliga icke kunde besättas.

Statens medicinska forskningsråd har dessutom föreslagit inrättande av ett docentstipendium i hygien och ett i virologi.

Departementschefen har i likhet med kanslern icke ansett sig för närvarande böra tillstyrka inrättandet av nya docentstipendier inom de juridiska fakulteterna. I övrigt har departementschefen anfört bland annat följande.

Då ämnet nordiska språk enligt universitetsberedningens förslag skulle erhålla företrädesrätt till två docentstipendier, synes det mig icke erforderligt att vid universitetet i Uppsala jämväl knyta ett till ämnet nordisk ortnamnsforskning. Det torde vidare vara tillfyllest, att ett docentstipendium med företrädesrätt för nationalekonomi — i stället för 2 enligt forskningskommitténs förslag — nu inrättas vid vardera universitetet.

Enligt organisationskommitténs förslag skulle medicinska fakulteten i Uppsala komma att förfoga över 11 docentstipendier, varav 3 rörliga, samma fakultet i Lund över 10, varav 3 rörliga, och karolinska institutet över 18, varav 6 rörliga. De rörliga, närmast för de kliniska ämnena avsedda docentstipendierna skulle enligt kommitténs förslag inrättas genast men först successivt ställas till vederbörande läroanstalts förfogande. Jag är icke beredd att tillstyrka den sålunda föreslagna anordningen utan inskränker mig till att för nästa budgetår räkna med 1 rörligt docentstipendium för vardera av de medicinska fakulteterna och med 2 dylika stipendier vid karolinska institutet. Jag delar medicinska forskningsrådets mening rörande behovet av ett docentstipendium vid karolinska institutet för ämnet hygien. Jag anser mig därför böra beräkna 1 docentstipendium jämväl för detta ämne. Däremot anser jag icke för närvarande böra föreslå ett särskilt docentstipendium med företrädesrätt för ämnet virologi.

Sammanfattningsvis innebär mitt ställningstagande, att jag förordar en ökning av antalet docentstipendier inom vardera av de teologiska fakulteterna med 1, inom vardera av de humanistiska sektionerna med 8, inom medicinska fakulteten i Uppsala med 4, inom samma fakultet i Lund med 3 och vid karolinska institutet med 10. De förordade nya stipendierna torde böra inrättas från och med nästa budgetår. Vid bifall till vad jag sålunda föreslagit bör vederbörande arvodespost höjas, i avlöningsstaten för universitetet i Uppsala med 93 600 kronor, i avlöningsstaten för universitetet

i Lund med 86 400 kronor och i avlöningsstaten för karolinska institutet med 72 000 kronor.

Frågan om stipendiernas anknytning till vissa ämnen eller ämnesgrupper, vilket spörsmål icke är av sådan natur, att det bör underställas riksdagen, torde först framdeles böra upptagas till prövning och avgörande.

Till stöd för yrkandet i *motionen I: 351* om inrättande av 3 nya docentstipendier vid vardera juridiska fakulteten i Uppsala och Lund har anförts bland annat följande.

Förhållandena ha på senaste tiden undergått en viss förändring. Vid universitetet i Uppsala finnes sedan ett år en stipendierad docent inom juridiska fakulteten, och helt nyligen har en juris licentiat avlagt doktorsproven med sådana betyg, att fakulteten hemställt om docentförordnande för honom. Det kan därför förväntas att inom mycket kort tid ännu ett av fakultetens docentstipendier kommer att tagas i anspråk. Under nästa läsår väntas ytterligare tre personer komma att disputerat vid fakulteten för erhållande av juris doktorsgrad, och den situationen kan då lätt inträffa att fakulteten icke är i tillfälle att föreslå tilldelande av docentstipendium åt samtliga docentkompetenta personer, som skulle vilja ägna sig åt arbetet inom fakulteten. Även vid universitetet i Lund torde förhållandena ligga på liknande sätt.

Som redan visas av att docentstipendierna stått obesatta i så stor utsträckning ha de juridiska fakulteterna de senaste åren haft ytterligt svårt att binda yngre jurister vid den akademiska banan. Fakulteterna ha helt enkelt icke råd att avvisa docentkompetenta jurister, som önska stanna vid universiteten. En ökning av antalet docentstipendier vid fakulteterna är därför nu motiverad helst som det i nuvarande situation även är önskvärdt att något eller ett par docentstipendier stå i reserv för att därigenom locka personer att avlägga de prov, som bruka fordras för erhållande av docentur. Att det finnes säker utsikt att erhålla ett docentstipendium efter avlagda godkända prov för docentur är nämligen en oavvislig förutsättning för att en begåvad ung jurist skall ägna sig åt den teoretiska juridiska banan, som ändock icke på långa tag erbjuder samma ekonomiska fördelar som den verksamhet i det praktiska rättslivets tjänst, som står den unge juristen öppen.

Jag tillåter mig därför att föreslå, att riksdagen ville, i enlighet med de juridiska fakulteternas och de större akademiska konsistoriernas förslag, inrätta tre nya docentstipendier vid vardera av de juridiska fakulteterna i Uppsala och Lund. Ett bifall härtill bör emellertid å andra sidan delvis fattas som en beredskapsåtgärd och icke föranleda statsutgift i annat fall än om docentstipendierna i fråga verkligen tagas i anspråk. I den mån så icke sker böra de sparas. De böra alltså i detta fall icke ingå i docentstipendiefonden för att användas till annat ändamål. I anslutning till universitetsberedningens förslag böra de därför få disponeras endast efter anmälan att behov av stipendium föreligger. Ett av de nya docentstipendierna bör få tillsättas först om samtliga äldre docentstipendier inom fakulteten äro upptagna, och om något av dessa stipendier skulle bli ledigt, bör innehavaren av ett nytt docentstipendium föras över till det ledigblivna stipendiet, så att det tidigare av honom innehavda stipendiet kommer att besparas statsverket.

Utskottet.

Utskottet har icke funnit anledning till annan erinran mot Kungl. Maj:ts förevarande förslag än att utskottet i anledning av vad i motionen I: 351 anförts och hemställts vill förorda, att ett nytt docentstipendium inrättas vid en var av de juridiska fakulteterna i Uppsala och Lund.

Departementschefen har framhållit, att det, då ämnet nordiska språk enligt universitetsberedningens av honom tillstyrkta förslag skulle erhålla företrädesrätt till två docentstipendier, icke syntes erforderligt att vid universitetet i Uppsala jämväl knyta ett stipendium till ämnet nordisk ortnamnsforskning. Utskottet utgår ifrån, att vederbörlig hänsyn kommer att tagas till sistnämnda ämne vid utdelningen av docentstipendierna i nordiska språk vid Uppsala universitet.

XIII. Anslagsberäkningar.

1:o) **Provisoriskt lönetillägg m. m.** Kungl. Maj:t har (avdelning XIII, punkt 1, s. 387—390) föreslagit riksdagen att *dels* godkänna av departementschefen förordade grunder för provisoriskt lönetillägg under budgetåret 1947/48 åt professorer, laboratorer och med dem jämställda befattningshavare med oreglerad lön, *dels ock* medgiva, att den i avlöningsstaten för universitetskanslersämbetet för budgetåret 1947/48 med 17 000 kronor uppförda anslagsposten till avlöningar till icke-ordinarie personal må för av departementschefen angivet ändamål överskridas med högst 20 000 kronor.

Departementschefen har anført i huvudsak följande.

I samband med sin anmälan i årets statsverksproposition av frågan om provisoriskt lönetillägg för nästa budgetår anförde chefen för finansdepartementet bland annat, att det beträffande befattningshavare med oreglerad avlöning, härunder inbegripna även docent- och forskarstipendiater, borde — om ej anledning gäves att för en eller annan grupp behandla frågan om provisoriska avlöningsförhållanden i samband med vederbörande avlöningsanslag — överlämnas till Kungl. Maj:t att efter erforderliga undersökningar förordna om rätt till provisoriskt lönetillägg och om de beräkningsgrunder, som därvid borde tillämpas. Beräkningarna syntes, vad anginge personal med icke dyrortsgraderad lön, kunna ske med ledning väsentligen av en i statsrådsprotokollet intagen sammanställning (se 1947 års statsverksproposition, bilaga 2, s. 86).

Nyssnämnda sammanställning innebär, om den skulle tillämpas beträffande professorer och laboratorer med oreglerad avlöning, att nuvarande provisoriska lönetillägg å 660 kronor för år skulle för nästa budgetår höjas med för professor 900 kronor till 1 560 kronor och för laborator med 600 kronor till 1 260 kronor.

Jag har funnit anledning föreligga att i fråga om professorer samt för laboratorer och med dem likställda befattningshavare med oreglerad lön förorda en viss jämkning av de sålunda angivna grunderna för provisoriskt lönetill-

lägg för nästa budgetår. Efter samråd med chefen för finansdepartementet förordar jag, att nämnda lönetillägg bestämmes i enlighet med de grunder, som framgå av följande sammanställning:

	Årsbelopp av provisoriskt lönetillägg för budgetåret 1947/48
	Kronor
Professor med begynnelselönen	1 560
» » ålderstillägg	2 160
Laborator » begynnelselönen	1 560
» » två ålderstillägg	1 860.

Rörliga tilläggsförmåner böra givetvis icke utgå på dessa belopp.

Professor kan för närvarande erhålla endast *ett* ålderstillägg med ett belopp av 1 000 kronor. Det utgår efter 5 år. Laborator däremot kan erhålla två ålderstillägg å vardera 500 kronor, det ena efter 5, det andra efter 10 år. Med hänsyn härtill synes böra föreskrivas, att det högre provisoriska lönetillägget för professor skall utgå först efter 10 år.

Vad jag sålunda förordat medför en höjning av nu utgående löneförmåner med 900 kronor för professor och laborator med begynnelselönen och med 1 500 kronor för professor och med 1 200 kronor för laborator med minst 10 tjänstår.

För övriga oreglerade löner och arvoden å universitetens och karolinska institutets stat torde de av chefen för finansdepartementet i statsverkspropositionen förordade grunderna böra tillämpas. I enlighet härmed torde följande arvoden böra uppräknas sålunda:

Befattning	Nu utgående		Arvode för budgetåret 1947/48, kronor
	arvode kronor	Prov. lönetillägg kronor	
Universitetslektor	9 500	660	10 620
Biträdande lärare m. fl.	8 600	660	9 660
Förste assistent	7 200	480	8 160
Andre »	6 000	480	6 900
Förste amanuens	3 600	330	4 032

Den ansvällning av universitetsorganisationen, som redan beslutats och nu förordas, torde komma att medföra en övermäktig arbetsbörda för den fåtaliga kanslipersonalen hos kanslersämbetet för rikets universitet, särskilt under övergångstiden. Det torde med hänsyn härtill vara nödvändigt att under nästa budgetår anställa tillfälliga arbetskrafter. Härför lämnar det redan beslutade avlöningsanslaget emellertid icke tillgång. Ett överskridande av icke-ordinarieposten synes således vara att emotse. Jag förordar, att Kungl. Maj:t i detta sammanhang inhämtar riksdagens bemyndigande att medgiva överskridande av nämnda anslagspost, vilken för nästa budgetår är uppförd med 17 000 kronor, med erforderligt belopp, dock högst 20 000 kronor.

I detta sammanhang bör erinras, att, såsom förut nämnts, dels i *motionerna I: 186* och *II: 295* ifrågasatts en utredning rörande universitetspro-

fessorernas löneställning, dels ock i *motionen II: 493* yrkats, att professor skall, utöver nu utgående ålderstillägg å 1 000 kronor efter fem års tjänstgöring, åtnjuta ytterligare ett sådant tillägg efter tio år, likaledes å 1 000 kronor, samt att det provisoriska lönetillägget till professor och laborator för budgetåret 1947/48 bestämmes, då befattningshavaren åtnjuter begynnelselön, till 2 200 kronor samt, då han uppbär ålderstillägg, till 3 000 kronor för professor och 2 600 kronor för laborator.

Utskottet.

Enligt vad utskottet under hand inhämtat har Kungl. Maj:t för avsikt att inom den närmaste tiden tillkalla särskilda sakkunniga för utredning av frågan rörande löneställningen för professorer och laboratorer samt med dem likställda befattningshavare vid universiteten. Med hänsyn härtill saknas enligt utskottets mening anledning för riksdagen att — såsom i motionerna I: 186 och II: 295 påyrkats — i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning i ämnet. Motionerna torde alltså icke böra till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Utskottet biträder departementschefens förslag angående provisoriskt lönetillägg åt nyssnämnda befattningshavare samt beträffande uppräknig av övriga oreglerade löner och arvoden å universitetens och karolinska institutets stater. Den ökning av det provisoriska tillägget, varom förslag framställt i *motionen II: 493*, anser utskottet sig icke böra tillstyrka. Vad i övrigt i *motionen* påyrkats torde vara av beskaffenhet att böra prövas i samband med ovannämnda utredning. Utskottet avstyrker alltså bifall till *motionen II: 493*.

Utskottet har icke funnit något att erinra mot att anslagsposten till avlöningar till icke-ordinarie personal vid universitetskanslersämbetet må under budgetåret 1947/48 överskridas med av departementschefen angivet belopp.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställer utskottet,

A. att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å *motionen II: 493*,

a) godkänna av departementschefen förordade grunder för provisoriskt lönetillägg under budgetåret 1947/48 åt professorer, laboratorer och med dem jämställda befattningshavare med oreglerad lön;

b) medgiva, att den i avlöningsstaten för universitetskanslersämbetet för budgetåret 1947/48 med 17 000 kronor uppförda anslagsposten till avlöningar till icke-ordinarie personal må för av departementschefen angivet ändamål överskridas med högst 20 000 kronor;

B. att motionerna I: 186 och II: 295 icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

2:o) **Uppsala universitet.** Kungl. Maj:t har (punkterna 2—6, s. 390—406) föreslagit riksdagen att dels bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i personalförteckningen för vissa tjänstemän vid Uppsala universitets samlingar och inrättningar m. m., samt i personalförteckningen för universitetets egendoms- och skogsförvaltning, som föranledas av vad departementschefen anført, dels besluta, att avlöningsstaten för Uppsala universitet skall, med tillämpning tills vidare från och med budgetåret 1947/48, erhålla ändrad lydelse på sätt departementschefen angivit, dels bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i den till avdelning I. av nämnda avlöningsstat hörande särskilda avlöningsstaten för professorer och lärare m. fl. ävensom i de till sagda avdelning I. hörande anmärkningar, som föranledas av vad departementschefen anført, dels besluta, att vid Uppsala universitet skola framdeles inrättas nya professurer och vidtagas ändringar beträffande befintliga professurer i enlighet med vad departementschefen förordat, dels medgiva, att, med tillämpning tidigast från och med budgetåret 1948/49, må vidtagas erforderliga åtgärder för en utsträckning av den praktiska prästutbildningen i huvudsaklig enlighet med vad departementschefen anført, dels ock för budgetåret 1947/48 anvisa följande anslag, nämligen till avlöningar ett förslagsanslag av 4 577 000 kronor, till omkostnader ett förslagsanslag av 425 500 kronor, till materiel m. m. ett reservationsanslag av 1 235 000 kronor, till utrustning för biokemiska institutionen ett reservationsanslag av 100 000 kronor samt till engångsanslag för vissa vetenskapliga institutioner ett reservationsanslag av 346 500 kronor.

Kungl. Maj:ts förslag beträffande avlöningsanslaget innebär en anslagshöjning med 1 557 400 kronor, varav omkring 675 000 kronor belöpa på de allmänna löne- och arvodesregleringarna. Återstoden av höjningen hänför sig *dels* till de förslag till förändringar av personalorganisationen vid universitetet m. m., som departementschefen förut framlagt i anledning av särskilda sakkunnigkommittéers förslag, *dels ock* till vissa ytterligare förslag i nämnda hänseenden, som departementschefen i förevarande sammanhang framlagt efter framställning av *större akademiska konsistoriet i Uppsala* och *kanslern*. Dessa sistnämnda förslag innebära sammanfattningsvis följande:

1) anställande av en vaktmästare i lönegraden Eo 5 vid humanistiska sektionens seminarier;

2) inrättande vid universitetsbiblioteket av följande befattningar, nämligen två befattningar som biblioteksassistent i lönegraden Eo 11, två kanslibiträdestjänster i lönegraden Eo 7 och en vaktmästartjänst i lönegraden Eo 6;

3) ordinariesättning av två expeditionsvaktstjänster i lönegraden Eo 5 vid biblioteket med placering i lönegraden A 6;

4) uppflyttning av universitetets ordinarie skogsvaktare från lönegraden A 9 till A 12 samt bemyndigande för universitetets drätselnämnd att efter särskild prövning medgiva en uppflyttning av de extra ordinarie skogsvaktarna till högst lönegraden Eo 12;

5) höjning av anslagsposten till avlöningar till arbetare vid botaniska trädgården, nu 45 000 kronor, med 8 000 kronor; samt

6) anvisande av 1 000 kronor för anordnande av särskild kursundervisning i hygien för blivande biologilärare.

Vid sina anslagsberäkningar har departementschefen räknat med en höjning av den i avlöningsstaten under I. Professorer och lärare m. fl. uppförda anslagsposten till arvoden till lärare m. fl. med 551 708 kronor, varvid förutsatts indragning av vissa arvoden till seminariebibliotekarier vid humanistiska sektionen å sammanlagt 3 800 kronor.

Motioner.

I: 347. I denna motion har föreslagits anställande av ett kontorsbiträde i lönegraden Eo 4 vid universitetets kansli.

I: 348. Till stöd för yrkandet om inrättande vid universitetets gymnastik- och idrottsinstitution av en intendentsbefattning i lönegraden A 24 har anförts bland annat följande.

För de studerandes vid Uppsala universitet fysiska fostran har vid seklets början sörjts bland annat genom uppförandet av en gymnastikinrättning och anläggandet av en idrottsplats. Gymnastikinrättningen ställdes redan vid sin tillkomst under ledning av universitetet eller av organ under dess omedelbara kontroll, under det att idrottsplatsen, som förvaltningsmässigt tedde sig som ett betydligt osäkrare objekt, fick tagas om hand av en inom studentkåren bildad förening, vilken måste förbinda sig att »ansvara för alla omkostnader för planens skötsel och vård». Med idrottsrörelsens snabbt fortskridande utveckling växte de administrativa och tekniska problemen vid anläggningen och de ekonomiska riskerna i samband med driften. De blevo snart av sådan storleksordning, att de icke längre bekvämt kunde inordnas under en studentförenings verksamhet. Alldeles uppenbart blev detta, sedan idrottsplatsen i slutet av förra decenniet tack vare stora anslag ur fonden för idrottens främjande (kronor 347 500) kunde grundligt förbättras och utbyggas till att bli icke blott en tidsenlig anläggning till frömma för de studerandes vid universitetet fysiska fostran, utan jämväl en central samlingsplats för stadens och länets idrottande ungdom.

I skrivelse den 20 januari 1939 till det mindre akademiska konsistoriet anmälde därför Uppsala studenters idrottsförening, att den icke längre såg sig i stånd att ta ansvaret för idrottsplatsens förvaltning. En vid universitetet vid denna tidpunkt verksam kommitté med uppgift att utreda frågan om idrottens ställning vid universitetet föreslog också att idrottsplatsens förvaltning skulle övertagas av universitetet genom dess gymnastik- och idrottsinstitution, vilken föreslogs skola erhålla en ändrad organisation, betingad av dess tilltänkta uppgift att enhetligt förvalta universitetets *samliga* anläggningar för fysisk fostran och att ha överinseendet över den vid dessa bedrivna verksamheten. Sedan konsistoriet i allt väsentligt accep-

terat kommitterades förslag, fastställde kanslern på dess anhållan den 16 januari 1940 nu gällande reglemente för gymnastik- och idrottsinstitutionen. I detta anges institutionen omfatta universitetets gymnastikinrättning, idrottsplats och övriga hithörande anläggningar samt ha till uppgift att förvalta dessa och därjämte utöva nödig tillsyn över den undervisning och de övningar i gymnastik och idrott, som äga rum under respektive lärares ledning. Ansvaret för verksamheten och den ekonomiska förvaltningen lägges på en prefekt, utsedd bland universitetets lärare eller ordinarie tjänstemän. Vid prefektens sida står en styrelse, bestående av prefekten och ytterligare två ledamöter, utsedda inom samma kategori, samt en rådgivande nämnd, i vilken, förutom universitetets lärare i hithörande discipliner, ett flertal sammanslutningar med intresse i anläggningarna äro företrädna.

Den 1 mars 1940 trädde den nya organisationen i funktion i och med att gymnastik- och idrottsinstitutionen övertog förvaltningen av idrottsplatsen. Institutionens styrelse anställde omedelbart en intendent, som under prefektens överinseende skulle utöva den närmaste tillsynen över institutionen och dess anläggningar samt driften vid dessa, ansvara för medelförvaltning och bokföring och handlägga alla löpande ärenden samt tillika tjänstgöra som sekreterare vid styrelsens och rådgivande nämndens sammanträden. Till intendent utsågs herr Aron Bergmark.

Det torde inte innebära någon överdrift, om man gör gällande, att den nya organisationen under de sex år, som den tillämpats, visat sig fullt motsvara de förväntningar, men ställde på den. En rad tekniska förbättringar och rationaliseringar ha genomförts, som gjort anläggningarna bättre skickade för sina uppgifter i folkhälsans tjänst.

De för institutionens drift erforderliga medlen erhållas genom ett materiellanslag, för budgetåret 1946/47 uppgående till 1 110 kronor, genom anslag å universitetets stat till täckande av kostnaderna för vatten, elektrisk kraft och uppvärmning, genom de för övrigt mycket låga avgifter, vilka upptagas av dem, som utnyttja anläggningarna, och slutligen genom de inkomster, som inflyta vid gymnastikinrättningens och idrottsplatsens uthyrande till utomstående organisationer för tävlingar och uppvisningar i gymnastik och idrott. En uppfattning om storleksordningen av den ekonomiska verksamhet, som sammanhänger med driften, får man av räkenskaperna för arbetsåret 1/7 1945—30/6 1946. Av räkenskaperna framgår, att omslutningen uppgår till 302 115 kronor 38 öre, att antalet i dagboken införda poster uppgår till över 1 400 och att institutionens egentliga inkomster (genom avgifter, hyror m. m.) utgjort 78 146 kronor 27 öre.

Intendentens arbetsuppgifter äro redan nu så omfattande, att de kräva en arbetstid, som för *vardagarna* alltid uppgår och ofta överskrider den normala (48 timmar per vecka) och som väsentligt utökas på grund av den tjänstgöring under omkring 40 av årets *sön- och helgdagar*, som tjänsten fordrar. Av naturliga skäl måste intendenten ofta relativt självständigt lösa sina arbetsuppgifter, och det är därför av vikt att man för befattningen kan påräkna en person, som besitter de erforderliga personliga kvalifikationerna. Han bör med nödig rutin i kontors- och bokföringsarbete förena förmågan att på ett ekonomiskt klokt och förutseende sätt planera och leda verksamheten vid institutionen. Han bör vidare besitta egenskaper, som göra honom skickad att leda och övervaka underordnad personals arbete, och ha förmågan att opartiskt och smidigt utjämna förekommande

intresseemotsättningar mellan de sammanslutningar av skilda slag, som på olika sätt nyttja institutionens anläggningar. Framför allt bör han dock äga öppen blick för betydelsen av den studerande ungdomens fysiska fostran och förmåga till självständiga initiativ, som syfta till att främja denna. Vidare måste ett rikt kunnande inom idrottens och gymnastikens områden och stor förtrogenhet med den tekniska skötseln av hithörande anläggningar obetingat fordras av befattningshavaren, som jämväl bland annat på grund av sin ställning som styrelsens och rådgivande nämndens sekreterare bör besitta en viss formell skolning.

För närvarande anställes intendenten av styrelsen på ett år i taget och avlönas av de medel, som inflyta av verksamheten. Avlöningen utgår efter samma grunder som i civila icke-ordinarie reglementet gälla för lönegrad 21 löneplan Eo. Det är emellertid uppenbart, att man i fortsättningen icke kan påräkna en för denna krävande befattning tillräckligt kvalificerad och lämpad person, därest tjänsten ej ges en fastare karaktär och avlöningsförmånerna förbättras.

Efter jämförelse med befattningar av liknande karaktär vid statens affärsdrivande verk och med kommunala tjänster av samma art finner man att tjänsten bör inplaceras i lägst lönegrad 24, löneplan A av civila avlöningsreglementet i synnerhet om man beaktar den grad av självständighet, som utmärker befattningen, och det stora ekonomiska ansvar som är förbundet med densamma.

II: 496. Som motivering för förslaget om höjning av universitetsrektorernas representationsanslag m. m. ha motionärerna framhållit följande.

Det kulturella utbytet mellan vårt land och utlandet, vilket under kriget legat nere och under de gångna efterkrigsåren varit starkt beskuret, har nu visat en tydlig tendens att snabbt stiga. Vi måste med verklig glädje hälsa detta, inte endast med tanke på dess värde för forskningen utan även därför att det i hög grad är ägnat att stärka förståelsen och känslan av samhörighet länderna emellan. Universiteten har här en synnerligen viktig uppgift att fylla, och de stipendier och anslag för utbyte av studenter och lärare, som föreslås eller redan beviljats, äro väl motiverade. Det kräves emellertid även andra medel.

För att skänka de många tillresande representanterna från utländska universitet en god kontakt med våra egna universitet, för att sammanföra gästerna med deras svenska kolleger och för att ge de senare tillfälle att gemensamt dryfta allmänna eller speciella frågor under andra och friare former än dem, som sammanträdena i fakulteter och konsistorier bjuda, måste universitetens rektorer påtaga sig ett stort extra arbete och dryga kostnader. För det förra bör en skäligen ersättning utgå, och för de senare böra särskilda medel ställas till förfogande.

Universitetsrektorerna uppbära för närvarande endast lön som professorer. Deras ansvarsfulla ställning och det lika betungande som viktiga arbete de utföra göra emellertid ett särskilt rektorsarvode i hög grad motiverat. I England åtnjuta universitetens rektorer 1 000 pund utöver professorlönen (ofta därjämte fri bostad) samt representationsanslag. I avvaktan på förslag till en mera definitiv lösning av denna fråga vilja vi som provisoriskt rektorsarvode föreslå 6 000 kronor till vartdera av universiteten i Uppsala och Lund.

Representationsanslaget (= Rektors honorarium) utgår för närvarande

med 3 600 kronor. Då detta inte på något sätt gör det möjligt för rektor att fylla sin betydelsefulla uppgift såsom den samlande och förmedlande mellan universitetets skilda lärare och tjänstemän samt de främmande representanter, som i allt större antal besöka våra universitet, föreslå vi, att representationsanslaget höjes till 8 000 kronor.

Utskottet tillstyrker bifall till ovannämnda av departementschefen förordade, av det större akademiska konsistoriet i Uppsala och universitetskanslern framlagda förslag.

Utskottet.

Vad angår det i motionen I: 347 framställda yrkandet om anställande av ett kontorsbiträde i lönegraden Eo 4 vid universitetets kansli har det syns utskottet som om en ökning av kansliets mera fast anställda arbetskrafter vore erforderlig. Med hänsyn till att universitetsberedningen för närvarande har bland annat de frågor, som beröra det akademiska kansliets organisation, under omprövning, anser utskottet sig likväl icke nu böra tillstyrka bifall till ifrågavarande motion.

Med anledning av motionen I: 348 får utskottet framhålla, att universitetets gymnastik- och idrottsinstitution har en viktig uppgift att fylla för universitetets studerande ungdom. Det är givetvis önskvärt att intendentsbefattningen vid institutionen är förenad med sådana avlöningsförmåner att man till denna för anläggningarnas skötsel och drift betydelsefulla tjänst kan förvärva en för arbetsuppgifterna väl kvalificerad kraft. På den i motionen förebragta utredningen är det emellertid icke möjligt för utskottet att bedöma skäligheten av att intendentsbefattningen nu överföres på universitetets stat med placering i den av motionärerna angivna lönegraden. Denna fråga torde enligt utskottets mening kräva ytterligare utredning. Utskottet avstyrker därför bifall till det i motionen I: 348 gjorda yrkandet.

I motionen II: 496 har föreslagits dels att rektorerna vid universiteten i Uppsala och Lund skulle erhålla ett särskilt rektorsarvode av 6 000 kronor för år, dels ock att rektors nuvarande honorarium skulle höjas från 3 600 kronor till 8 000 kronor. Då enligt utskottets mening otvivelaktigt skäl föreligga för att universitetsrektorerna erhålla något arvode utöver professorslönen för det både betungande och viktiga arbete som i egenskap av rektorer åvilar dem anser utskottet, att denna fråga bör göras till föremål för överväganden lämpligen i samband med den blivande utredningen angående professorernas löneställning. Vad rektors honorarium beträffar torde det jämväl böra undersökas om icke en höjning av detsamma kan finnas påkallad. Utskottet förutsätter, att Kungl. Maj:t har sin uppmärksamhet riktad på sistnämnda spörsmål och för riksdagen framlägger det förslag, vartill omständigheterna må giva anledning. Med vad sålunda anförts torde motionen II: 496 få anses besvarad.

Emot de av departementschefen verkställda kostnadsberäkningarna beträffande avlöningsanslaget har utskottet icke funnit annat att erinra, än att den i avlöningsstaten under I. Professorer och lärare m. fl. uppförda

anslagsposten till avlöningar till ordinarie tjänstemän bör, med hänsyn till utskottets ställningstagande till frågan om inrättande av en ny professur i engelska, minskas med 12 000 kronor till (1 103 100 — 12 000 =) 1 091 100 kronor, ävensom att den under samma rubrik uppförda delposten till arvoden till lärare m. fl. bör ökas med dels 9 700 kronor för arvode åt en biträdande lärare i engelska, dels 3 000 kronor med hänsyn till att enligt vad utskottet inhämtat arvoden till seminariebibliotekarier vid humanistiska sektionen icke lämpligen kunna indragas, dels 4 000 kronor för kursundervisning i fonetik i anslutning till vad utskottet i det föregående förordat, dels ock 7 200 kronor för det av utskottet förordade nya docentstipendiet inom den juridiska fakulteten. Sammanlagt bör alltså ifrågavarande delpost ökas med (9 700 + 3 000 + 4 000 + 7 200 =) 23 900 kronor och till följd därav anslagsposten till arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, med samma belopp till (1 739 400 + 23 900 =) 1 763 300 kronor.

Utskottet får erinra därom, att i samband med inrättandet i följd av professuren i zoofysiologi vid Uppsala universitet förutsattes, att till professuren, sedan den tillsatts, skulle knytas bland annat en befattning som laboratoriebiträde i lönegraden Eo 7. Utskottet förordar, att denna befattning nu kommer till stånd. Med anledning härav bör den i avlöningsstaten under II. Vissa tjänstemän vid universitetets samlingar och inrättningar m. m. uppförda anslagsposten till avlöningar till övrig icke-ordinarie personal ökas med i runt tal 5 100 kronor till (692 000 + 5 100 =) 697 100 kronor.

Vad utskottet sålunda föreslagit föranleder en ökning av avlöningsanslagets slutsumma till (4 577 000 — 12 000 + 23 900 + 5 100 =) 4 594 000 kronor.

Emot Kungl. Maj:ts förslag till beräkning av övriga här ovan redovisade anslag har utskottet icke funnit något att erinra.

Under återopande av vad sålunda anförts och under hänvisning till vad utskottet i det föregående anført och föreslagit, får utskottet hemställa,

A. att riksdagen må, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionen I: 351 — såvitt den avser Uppsala universitet — ävensom med avslag å motionerna I: 336, I: 347, I: 348 samt I: 356 och II: 506,

1. bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i personalförteckningen för vissa tjänstemän vid Uppsala universitets samlingar och inrättningar m. m., samt i personalförteckningen för universitetets egendoms- och skogsförvaltning, som föranledas av vad utskottet anført;

2. besluta, att avlöningsstaten för Uppsala universitet skall, med tillämpning tills vidare från och med budgetåret 1947/48, i nedan angivna delar erhålla följande lydelse:

Avlöningsstat.

Utgifter:

I. Professorer och lärare m. fl.

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän:

- a. Lön- och tjänstgöringspenningar kronor 1 089 400
 Avgå pensionsavgiften kronor 73 700 kronor 1 015 700

Avlöningsstater.

-
- b. Ålderstillägg, förslagsvis . . . . . kronor 45 400
 c. Ersättningar till vikarierande akademiska lärare, förslagsvis . . . . . » 30 000 kronor 1 091 100

2. Avlöningar till tjänstemän å indragningsstat:

Sahlgren, G. F. J., professor i nordisk ortnamnsforskning, personligen:

Ågren, K. G., professor i medicinsk och fysiologisk kemi, personligen:

Lön, förutom begynnelselön vid den i staten uppförda laboratoriefattningen i medicinsk och fysiologisk kemi . . . . . kr. 2 000
 Ålderstillägg . . . . . » 1 000
 Tjänstgöringspenningar, förutom tjänstgöringspenningarna vid laboratoriefattningen . . . . . » 1 000 kr. 4 000

Hedvall, E., professor i fysiologi, personligen:

Lön, förutom begynnelselön vid den i staten uppförda lärartjänsten i fysikalisk diagnostik . . . . . kr. 2 000
 Ålderstillägg . . . . . » 1 000

Statsutskottets utlåtande nr 247.

Tjänstgöringspenningar,
förutom tjänstgöringspen-
ningarna vid lärartjänsten kr. 1 000 kr. 4 000

Waldenström, J. G., profes-
sor i teoretisk medicin, per-
sonligen:

Lön . . . . . kr. 8 000
Alderstillägg . . . . . » 1 000
Tjänstgöringspenningar . . . . . » 4 000 » 13 000

Skuja, H. L., laborator i
botanik, personligen:

Lön . . . . . kr. 6 000
Alderstillägg . . . . . » 1 000
Tjänstgöringspenningar . . . . . » 3 000 » 10 000

kronor 61 000

Avgå pensionsavdrag . . . . . » 3 000 kronor 58 000

3. Arvoden och särskilda ersättningar,
bestämda av Kungl. Maj:t, *förslagsvis* » 1 763 300

4. Särskilda löneförmåner till icke-ordi-
narie tjänstemän, *förslagsvis* . . . . . » 95 000

Summa kronor 3 007 400.

Anmärkingar till avdelning I. av avlöningsstaten.

II. Vissa tjänstemän vid universitetets
samlingar och inrättningar m. m.

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän,
förslagsvis . . . . . kronor 760 000

2. Arvoden och särskilda ersättningar,
bestämda av Kungl. Maj:t . . . . . » 16 430

3. Avlöningar till arbetare vid botaniska
trädgården, *förslagsvis* . . . . . » 53 000

4. Avlöningar till övrig icke-ordinarie
personal, *förslagsvis* . . . . . » 697 100

5. Rörligt tillägg, *förslagsvis* . . . . . » 86 936

Summa kronor 1 613 466.

Sammandrag.

I. Professorer och lärare m. fl. . . . . kronor 3 007 400

II. Vissa tjänstemän vid universitetets
samlingar och inrättningar m. m. . . . . » 1 613 466

Summa kronor 4 620 866

Särskilda uppbördsmedel:

— — — — — kronor 26 866
 Nettoutgift kronor 4 594 000;

3. bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i den till avdelning I. av nämnda avlöningsstat hörande särskilda avlöningsstaten för professorer och lärare m. fl. ävensom i de till sagda avdelning I. hörande anmärkningar, som för-
 anledas av vad departementschefen anfört;

4. besluta, att vid Uppsala universitet skola framdeles inrättas nya professurer och vidtagas ändringar beträffande befintliga professurer i enlighet med vad departementschefen förordat;

5. medgiva, att, med tillämpning tidigast från och med budgetåret 1948/49, må vidtagas erforderliga åtgärder för en utsträckning av den praktiska prästutbildningen i huvudsaklig enlighet med vad departementschefen anfört;

6. fastställa, att det under åttonde huvudtiteln för budgetåret 1947/48 till Uppsala universitet anvisade förslagsanslaget av 6 684 000 kronor må av Kungl. Maj:t uppdelas på följande delanslag:

a) till Uppsala universitet: Avlöningar förslagsvis 4 594 000 kronor;

b) till Uppsala universitet: Omkostnader förslagsvis 425 500 kronor;

c) till Uppsala universitet: Materiel m. m. högst 1 235 000 kronor;

d) till Uppsala universitet: Utrustning för biokemiska institutionen högst 100 000 kronor;

e) till Uppsala universitet: Engångsanslag för vissa vetenskapliga institutioner högst 346 500 kronor;

B. att motionerna I: 345 samt II: 502 icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda;

C. att motionerna I: 349, I: 350 och II: 504, II: 495, II: 496 och II: 507 må anses besvarade med vad utskottet i det föregående anfört.

3:o) **Lunds universitet.** Kungl. Maj:t har (punkterna 7—10, s. 406—419) föreslagit riksdagen att dels bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i personalförteckningen för vissa tjänstemän vid Lunds universitets samlingar och inrättningar m. m., som föranledas av vad departementschefen anfört, dels besluta, att avlöningsstaten för Lunds universitet skall, med tillämpning tills vidare från och med budgetåret 1947/48, erhålla ändrad lydelse på sätt departementschefen angivit, dels bemyndiga Kungl.

Maj:t att vidtaga de ändringar i den till avdelning I. av nämnda avlöningsstat hörande särskilda avlöningsstaten för professorer och lärare m. fl. ävensom i den till sagda avdelning I. hörande anmärkning, som föranledas av vad departementschefen anfört, dels besluta, att vid Lunds universitet skola framdeles inrättas nya professurer i enlighet med vad departementschefen anfört, dels ock för budgetåret 1947/48 anvisa följande anslag, nämligen till avlöningar ett förslagsanslag av 4 134 000 kronor, till omkostnader ett förslagsanslag av 288 000 kronor, till materiel m. m. ett reservationsanslag av 975 000 kronor samt till engångsanslag till vissa vetenskapliga institutioner ett reservationsanslag av 637 000 kronor.

Kungl. Maj:ts förslag beträffande a v l ö n i n g s a n s l a g e t innebär en anslagshöjning med 1 477 400 kronor, varav omkring 480 000 kronor belöpa på de allmänna löne- och arvodesregleringarna. Återstoden av höjningen hänför sig *dels* till de förslag till förändringar av personalorganisationen vid universitetet m. m., som departementschefen förut framlagt i anledning av särskilda sakkunnigkommittéers förslag, *dels ock* till vissa ytterligare förslag i nämnda hänseenden, som departementschefen i förevarande sammanhang framlagt efter framställning av *större akademiska konsistoriet i Lund* och *kanslern*. Dessa sistnämnda förslag innebära i huvudsak följande:

- 1) inrättande av en befattning som tredje amanuens vid genetiska institutionen;
- 2) anvisande av 3 000 kronor till arvode åt ytterligare en amanuens vid psykiatriska kliniken;
- 3) höjning av anslagsposten till avlöningar till arbetare vid botaniska trädgården, nu 23 000 kronor, med 7 000 kronor;
- 4) anvisande av 1 000 kronor för anordnande av särskild kursundervisning i hygien för blivande biologilärare; samt
- 5) inrättande vid universitetsbiblioteket av följande befattningar, nämligen två befattningar som biblioteksassistent i lönegraden Eo 11, två kanslibiträdestjänster i lönegraden Eo 7 och en vaktmästartjänst i lönegraden Eo 6, ävensom uppflyttning av den nuvarande expeditionsvakttjänsten från lönegraden Eo 5 till Eo 6.

Beträffande o m k o s t n a d s a n s l a g e t innebär Kungl. Maj:ts förslag en anslagshöjning med 65 000 kronor. Därvid har anslagsposten till reseersättningar åt universitetets rektor m. fl. för vissa resor i universitetsärenden upptagits till oförändrat belopp, 2 000 kronor.

Till stöd för yrkandet i *motionen II: 494* om höjning av sistnämnda anslagspost har anförts följande.

I proposition nr 272 föreslås reseersättning åt universitetsrektorerna m. fl. för vissa resor i universitetsärenden: till Uppsala universitet 1 200 kronor samt till Lunds universitet 2 000 kronor. Dessa anslag hava bestått under ett flertal år. De ha visat sig synnerligen välbehövliga med hänsyn till icke

minst önskvärdheten av att universitetsmyndigheterna få möjlighet stå i kontakt med de centrala myndigheterna i Stockholm. Frågan är emellertid, om anslaget, åtminstone för Lunds universitets vidkommande, kan anses tillräckligt stort. Det nu tillgängliga beloppet medgiver endast ett mycket ringa antal resor. Antalet torde kunna uppskattas till endast åtta. Emellertid läser ett legitimt behov av ytterligare åtskilliga resor vara för handen. Nödiga resor torde draga en kostnad av 6 000 kronor om året. Universitetet har icke tillgång till några fonder eller andra medel, som skulle kunna användas för nu ifrågavarande ändamål.

Utskottet har icke funnit något att erinra mot bifall till ovannämnda av departementschefen förordade, av det större akademiska konsistoriet i Lund och universitetskanslern framlagda förslag.

Utskottet.

Avlöningsanslaget till Lunds universitet torde med anledning av vad utskottet i det föregående förordat böra höjas utöver Kungl. Maj:ts förslag, den under I. Professorer m. fl. uppförda delposten till arvoden till lärare m. fl. med 7 200 kronor för ett nytt docentstipendium inom den juridiska fakulteten och till följd härav anslagsposten till arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, med samma belopp till (1 827 000 + 7 200 =) 1 834 200 kronor samt den under II. Vissa tjänstemän vid universitetets samlingar och inrättningar m. m. upptagna anslagsposten till arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, med 1 740 kronor till (10 800 + 1 740 =) 12 540 kronor för beredande av personligt lönetillägg åt laboratoriebiträdet Elsa Nyholm.

För avrundande av avlöningsanslagets slutsumma torde den under nyssnämnda rubrik ingående anslagsposten till rörligt tillägg böra ökas med 60 kronor till (61 661 + 60 =) 61 721 kronor.

De av utskottet sålunda föreslagna anslagshöjningarna å tillhoppa (7 200 + 1 740 + 60 =) 9 000 kronor föranleda en ökning av avlöningsanslagets slutsumma med nyssnämnda belopp till (4 134 000 + 9 000 =) 4 143 000 kronor.

Med anledning av motionen II: 494 får utskottet framhålla, att då från vederbörande universitetshåll någon framställning icke gjorts om höjning av den i omkostnadsstaten ingående posten till reseersättningar, utskottet saknar anledning att på ett motionsvis framställt yrkande förorda ökning av ifrågavarande post. Utskottet avstyrker alltså bifall till motionen II: 494.

På grund av den ståndpunkt utskottet sålunda intagit tillstyrker utskottet, att omkostnadsanslaget för nästa budgetår uppföres med av Kungl. Maj:t föreslaget belopp. Utskottet har icke heller funnit något att erinra mot Kungl. Maj:ts förslag till beräkning av övriga ovan redovisade anslag till Lunds universitet.

Under återopande av vad sålunda anförts och under hänvisning jämväl till vad utskottet i det föregående anført och föreslagit, får utskottet hemställa,

att riksdagen må, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionerna I: 329 och I: 351 — sistnämnda motion såvitt den avser Lunds universitet — ävensom med avslag å motionerna I: 326, I: 337, I: 354 och II: 508, I: 355 och II: 509, II: 494 samt II: 497,

1. bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i personalförteckningen för vissa tjänstemän vid Lunds universitets samlingar och inrättningar m. m., som föranledas av vad departementschefen anfört;

2. besluta, att personligt lönetillägg må utgå till laboratoriebiträdet Elsa Nyholm i enlighet med vad utskottet i det föregående förordat;

3. besluta, att avlöningsstaten för Lunds universitet skall, med tillämpning tills vidare från och med budgetåret 1947/48, i nedan angivna delar erhålla följande lydelse:

Avlöningsstat.

Utgifter:

I. Professorer och lärare m. fl.

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän:

a. Lön- och tjänstgöringspenningar kronor	1 121 000
Avgå pensionsavdrag	
m. m. kronor	87 000
	kronor 1 034 000

Avlöningsstater.

---

b. Ålderstillägg, förslagsvis	kronor 43 800
c. Ersättningar till vikarierande akademiska lärare, förslagsvis	» 30 000
	kronor 1 107 800
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, förslagsvis	» 1 834 200
3. Särskilda löneförmåner till icke-ordinarie tjänstemän, förslagsvis	» 75 000
	Summa kronor 3 017 000.

Anmärkning till avdelning I. av avlöningsstaten.

II. Vissa tjänstemän vid universitetets
samlingar och inrättningar m. m.

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, förslagsvis	kronor	521 500
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t	»	12 540
3. Avlöningar till arbetare vid botaniska trädgården, förslagsvis	»	30 000
4. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal, förslagsvis	»	506 000
5. Rörligt tillägg, förslagsvis	»	61 721
Summa kronor		1 131 761

Sammandrag.

I. Professorer och lärare m. fl.	kronor	3 017 000
II. Vissa tjänstemän vid universitetets samlingar och inrättningar m. m.	»	1 131 761
Summa kronor		4 148 761

Särskilda uppbördsmedel:

kronor	5 761
Nettoutgift kronor 4 143 000;	

4. bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i den till avdelning I. av nämnda avlöningsstat hörande särskilda avlöningsstaten för professorer och lärare m. fl. ävensom i den till sagda avdelning I. hörande anmärkning, som föranledas av vad departementschefen anfört;

5. besluta, att vid Lunds universitet skola framdeles inrättas nya professurer i enlighet med vad departementschefen anfört;

6. fastställa, att det under åttonde huvudtiteln för budgetåret 1947/48 till Lunds universitet anvisade förslagsanslaget av 6 034 000 kronor må av Kungl. Maj:t uppdelas på följande delanslag:

a) till Lunds universitet: Avlöningar förslagsvis 4 143 000 kronor;

b) till Lunds universitet: Omkostnader förslagsvis 288 000 kronor;

c) till Lunds universitet: Materiel m. m. högst 975 000 kronor;

d) till Lunds universitet: Engångsanslag till vissa vetenskapliga institutioner högst 637 000 kronor.

4:o) **Karolinska mediko-kirurgiska institutet.** I anslutning till Kungl. Maj:ts förslag (punkterna 11—15, s. 419—436) samt under hänvisning till vad utskottet i det föregående anfört och föreslagit hemställer utskottet,

A. att riksdagen må

1. bemyndiga Kungl. Maj:t att, med tillämpning tills vidare från och med budgetåret 1947/48, vidtaga de ändringar i personalförteckningen för vissa tjänstemän vid karolinska mediko-kirurgiska institutet och dess institutioner m. m., som föranledas av vad departementschefen anfört;

2. besluta, att avlöningsstaten för karolinska mediko-kirurgiska institutet skall, med tillämpning tills vidare från och med budgetåret 1947/48, i nedan angivna delar erhålla följande lydelse:

Avlöningsstat.

I. Professorer och lärare m. fl.

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän:

a. Lön- och tjänstgöringspenningar . . . . .

kronor 465 100

Avgå pensionsavdrag . . . . .

» 34 900 kronor 430 200

Avlöningsstat.

b. Ålderstillägg, för-

slagsvis . . . . . kronor 18 000

c. Ersättningar till vika-

rierande akademiska lärare, förslagsvis . . . . . » 10 000 kronor 458 200

2. Arvode till professor i rättspsykiatri . . . . . » 3 500

Anm. Professorn i rättspsykiatri är tillika överläkare vid centralfängelsets å Långholmen sjuksjukavdelning.

3. Avlöning till tjänstemän på indragningsstat:

Olivecrona, A. H., professor i neurokirurgi, personligen:

— — — — — kronor 13 000

Caspersson, T. O., professor i medicinsk cellforskning och genetik, personligen:

— — — — — kronor 13 000

Lysholm, E. L. R., professor i röntgendiagnostik, personligen:

— — — — — » 13 000

Granit, R. A., professor i neurofysiologi, personligen:

— — — — — » 13 000

Holmgren, A. H., professor i experimentell histologi, personligen:

Lön, förutom begynnelselönen vid den i staten uppförda befattningen som prosektor vid anatomiska institutionen . . . . . kr. 2 000

Ålderstillägg . . . . . » 1 000

Tjänstgöringspenningar, förutom tjänstgöringspenningarna vid prosektorsbefattningen » 1 000

» 4 000

Jorpes, J. E., professor i speciell medicinsk kemi, personligen:

Lön, förutom begynnelselönen vid den i staten uppförda befattningen som laborator i kemi och farmaci . . . kr. 2 000

Ålderstillägg . . . . . » 1 000

Tjänstgöringspenningar, förutom tjänstgöringspenningarna vid laboratorstjänsten . . » 1 000

» 4 000

Crafoord, C., professor i thoraxkirurgi, personligen:

Lön . . . . . kr. 8 000

Ålderstillägg . . . . . » 1 000

Statsutskottets utlåtande nr 247.

Tjänstgöringspenning-

ar . . . . . kr. 4 000 kronor 13 000

kronor 73 000

Avgå pensionsavdrag . . . » 5 000 kronor 68 000

Anm. Innehavare av personlig professur äger att efter 5 års tjänstgöring uppbära ålderstillägg å lönen med 1 000 kronor.

4. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämnda av Kungl. Maj:t, *förslagsvis* . . » 571 2005. Särskilda löneförmåner till icke-ordinarie tjänstemän, *förslagsvis* . . . . . » 80 000

Summa kronor 1 180 900

II. Vissa tjänstemän vid institutet och dess institutioner m. m.

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, *förslagsvis* . . . . . kronor 207 000

2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämnda av Kungl. Maj:t . . . . . » 10 400

3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal, *förslagsvis* . . . . . » 500 0004. Rörligt tillägg, *förslagsvis* . . . . . » 42 600

Summa kronor 760 000

Sammandrag:

I. Professorer och lärare m. fl. . . . . kronor 1 180 900

II. Vissa tjänstemän vid institutet och dess institutioner m. m. . . . . » 760 000

Summa kronor 1 940 900;

3. bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i den till avdelning I av nämnda avlöningsstat hörande särskilda avlöningsstaten för professorer och lärare m. fl., som föranledas av vad departementschefen anför;

4. besluta, att vid karolinska mediko-kirurgiska institutet skall vid tidpunkt, som framdeles bestämmes, inrättas en professur i virusforskning;

5. fastställa, att det under åttonde huvudtiteln för budgetåret 1947/48 till Karolinska mediko-kirurgiska institutet anvisade förslagsanslaget av 5 702 900 kronor må av Kungl. Maj:t uppdelas på följande delanslag:

a) till Karolinska mediko-kirurgiska institutet: Avlöningar förslagsvis 1 940 900 kronor;

b) till Karolinska mediko-kirurgiska institutet: Omkostnader förslagsvis 139 000 kronor;

c) till Karolinska mediko-kirurgiska institutet: Materiel m. m. högst 711 000 kronor;

d) till Karolinska mediko-kirurgiska institutet: Inredning och utrustning av institutets nybyggnader högst 2 465 000 kronor;

e) till Karolinska mediko-kirurgiska institutet: Engångsanslag för vissa institutioner högst 447 000 kronor;

B. att motionerna I: 335 och II: 491 icke må av riksdagen bifallas.

5:o) **Gemensamma universitetsändamål.** Kungl. Maj:t har (punkterna 16—20, s. 437—442) föreslagit riksdagen att för budgetåret 1947/48 anvisa följande anslag till gemensamma universitetsändamål, nämligen till bidrag till tryckning av doktorsavhandlingar ett förslagsanslag av 230 000 kronor, till stipendier för främjande av högre vetenskapliga studier ett reservationsanslag av 1 325 000 kronor, till forskarstipendier för docenter vid universiteten i Uppsala och Lund samt karolinska mediko-kirurgiska institutet ett anslag av 114 800 kronor, till resestipendier åt ordinarie lärare m. fl. vid universiteten i Uppsala och Lund samt karolinska mediko-kirurgiska institutet ett reservationsanslag av 70 000 kronor samt till gästföreläsningar ett reservationsanslag av 62 500 kronor.

På grund av den ståndpunkt utskottet i det föregående intagit beträffande antalet doktorand- och licentiestipendier inom de teologiska fakulteterna torde anslaget till stipendier för främjande av högre vetenskapliga studier böra höjas med 15 000 kronor till 1 340 000 kronor.

Utskottet.

I övrigt biträder utskottet Kungl. Maj:ts här ifrågavarande förslag och får på grund härav och under erinran om vad utskottet i det föregående anfört beträffande motionen II: 505 hemställa,

A. att riksdagen må, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt motionerna I: 344 och II: 503, fastställa, att det under åttonde huvudtiteln för budgetåret 1947/48 till Gemensamma universitetsändamål anvisade förslagsanslaget av 1 802 300 kronor må av Kungl. Maj:t uppdelas på följande delanslag:

a) till Gemensamma universitetsändamål: Bidrag till tryckning av doktorsavhandlingar förslagsvis 230 000 kronor;

b) till Gemensamma universitetsändamål: Stipendier för främjande av högre vetenskapliga studier högst 1 340 000 kronor;

c) till Gemensamma universitetsändamål: Forskarstipendier för docenter vid universiteten i Uppsala och Lund samt

karolinska mediko-kirurgiska institutet högst 114 800 kronor;

d) till Gemensamma universitetsändamål: Resestipendier åt ordinarie lärare m. fl. vid universiteten i Uppsala och Lund samt karolinska mediko-kirurgiska institutet högst 70 000 kronor;

e) till Gemensamma universitetsändamål: Gästföreläsningar högst 62 500 kronor;

B. att motionen II: 505 må anses besvarad med vad utskottet i det föregående anfört.

6:o) **Stockholms högskola.** Kungl. Maj:t har (punkterna 21 och 22, s. 442—446) föreslagit riksdagen att för budgetåret 1947/48 anvisa följande anslag till Stockholms högskola, nämligen till bidrag till professur i internationell rätt ett anslag av 6 500 kronor och till bidrag till vissa docentstipendier ett anslag av 36 000 kronor.

Beträffande frågan om bidrag till en professur i internationell rätt har *departementschefen* anfört bland annat följande.

Stockholms stadsfullmäktige ha beslutit att, under förutsättning av ett årligt statsanslag av 6 500 kronor, inrätta en professur vid Stockholms högskola i internationell rätt. Till hedrande av framlidne borgmästaren Carl Lindhagens minne skulle denna professur benämnas Carl Lindhagens professur i internationell rätt.

Vid Stockholms högskola har alltsedan läsåret 1939/40 undervisning i folkrätt bedrivits av docenten Torsten Gihl i egenskap av biträdande lärare. Till detta ändamål har för innevarande budgetår liksom för budgetåret 1945/46 beviljats ett statsanslag av 6 500 kronor. För den vetenskapliga forskningen såväl som för undervisningen inom den internationella rättens område skulle det otvivelaktigt vara till betydande gagn, om den av Stockholms stadsfullmäktige beslutade professuren i internationell rätt komme till stånd. En förutsättning härför är emellertid, att statsmakterna medgiva, att det statsanslag, som för närvarande utgår som bidrag till undervisningen i folkrätt vid högskolan, i fortsättningen beviljas såsom bidrag till bestridande av kostnaderna för professuren. För egen del är jag beredd att tillstyrka bifall härtill. I likhet med universitetskanslern finner jag dock, att ett beslut i denna riktning, vilket kommer att innebära en utfästelse för framtiden, bör avse endast professurens förste innehavare och att således frågan om statens bidrag till professuren vid inträffande ledighet i ämbetet bör upptagas till förnyat övervägande. Jag vill likaledes förutskicka, att jag icke härmed avsett att taga ställning till frågan om ett allmänt understödande med statsmedel av verksamheten vid Stockholms högskola. Den föreslagna åtgärden får således icke tillmätas någon prejudicerande betydelse vid bedömandet av denna principfråga.

I detta sammanhang torde böra behandlas *motionen I: 352*, vari yrkats anvisande av ett bidrag, förslagsvis 6 500 kronor, till särskild undervisning i finansrätt vid Stockholms högskola, under förutsättning att Stockholms

stad förklarar sig villig att bidra med återstående belopp. I motionen anföres bland annat följande.

Visst är det önskvärt med professuren i internationell rätt vid högskolan, men fråga är dock, om icke angelägenheten av inrättandet av en annan professur är än större, nämligen en särskild professur i finansrätt med finansvetenskap. För närvarande är professuren i finansrätt förenad med den i civilrätt, avdelning speciell privaträtt, vilket på grund av förhållandena uppenbarligen är till förfång för undervisningen och forskningen i båda disciplinerna. Den speciella privaträtten utgör i sig ett så vittomfattande ämne, att den helt borde kräva sin man. Såsom även universitetsberedningen i annat sammanhang framhållit, är det »naturligt, att innehavarna av ifrågasvarande professur kommit att inrikta sin forskning framför allt på professurens huvudämne, medan åter biämnet, finansrätten, i regel endast i mindre utsträckning blivit föremål för vetenskaplig bearbetning. Finansrätten har härigenom kommit att intaga en i det stora hela undanskymd ställning. — Även det ämne, som utgör huvudämne i de nuvarande professurerna, måste för övrigt bli lidande på att professurens innehavare samtidigt skall bedriva undervisning och forskning i finansrätt.»

De skäl, som av universitetsberedningen sålunda anförts, ha gällt en kombination mellan nationalekonomi och finansrätt, men de torde med än större styrka kunna göras gällande i fråga om en kombination mellan speciell privaträtt och finansrätt. Vid den juridiska fakulteten har studiet av den speciella privaträtten en betydligt större omfattning och intensitet än av nationalekonomien.

Universitetsberedningen beklagar vidare finansrättens undanskymda ställning med hänsyn till den stora och ständigt ökade betydelsen av skattelagstiftningen. Ju större denna blivit för de enskilda medborgarna, för näringslivet och för samhället i dess helhet, desto mer har behovet av skolade skattejurister gjort sig gällande. Icke minst framträder behovet av finansrättsexperter vid skattelagstiftningens utformning. Om denna lagstiftning kan anses vara svåröverskådlig och lida av tekniska brister, torde detta enligt beredningen bland annat sammanhånga med att de finansrättsligt skolade krafterna i vårt land varit för få.

Bland annat på grundval av dessa av beredningen anförda skäl har Kungl. Maj:t föreslagit inrättandet av särskilda lärostolar i finansrätt vid universiteten i Uppsala och Lund.

Emellertid torde det starkt kunna ifrågasättas, huruvida icke en speciell professur i finansrätt med finansvetenskap även bör inrättas vid Stockholms högskola. I skrivelser till bland annat Stockholms stadsfullmäktige har från högskolans sida framförts, att inrättandet av denna professur enligt högskolans mening bör komma i första rummet framför andra tilltänkta nya professurer. En delning av den nuvarande ämneskombinationen vid högskolan är i högsta grad önskvärd i enlighet med vad ovan framhållits. Just i Stockholm, där de högre beskattningsdomstolarna äro till finnandes och dit näringslivets ledning är koncentrerad, borde givetvis behovet av en dylik professur vara som störst.

För att möjliggöra detta bör riksdagen anvisa ett belopp, t. ex. detsamma som föreslagits till professuren i internationell rätt, och under förutsättning att Stockholms stad bidrager med återstående erforderligt belopp. Med hänsyn till den nu långt framskridna tiden och instundande hösttermins närhet

torde av rent tekniska skäl en särskild professur i finansrätt icke kunna tillskapas till nästa läsår. Därför borde lämpligen ett bidrag anvisas för särskild undervisning i finansrätt under nästa budgetår samtidigt som riksdagen uttrycker den förhoppningen, att i nästa års statsverksproposition bidrag till inrättande av en särskild professur i ämnet kommer att föreslås.

Lika litet som när det gäller professuren i internationell rätt behöva med ett bifall till detta förslag statsmakterna taga ställning till frågan om ett allmänt understödande med statsmedel av verksamheten vid högskolan.

Den föreslagna medelsanvisningen till bidrag till vissa docentstipendier vid Stockholms högskola är avsedd för fem sådana stipendier, varav ett i nationalekonomi, två i statistik, ett i geografi och ett i ekonomisk historia.

I motionen I: 353 har, som förut nämnts, yrkats att medel även måtte anvisas till ett docentstipendium med företrädesrätt för ämnet statskunskap vid såväl Stockholms som Göteborgs högskola. I motionen har anförts i huvudsak följande.

Propositionens förslag om samhällsvetenskapliga docentstipendier vid båda högskolorna överensstämmer helt med de önskemål, som framförts i socialvetenskapliga forskningskommitténs betänkande (stat. off. utr. 1946: 74), utom i en punkt, nämligen beträffande ämnet statskunskap. Medan kommittén uttalat att ett docentstipendium med företrädesrätt för detta ämne är erforderligt vid såväl Stockholms som Göteborgs högskola, innehåller propositionen intet förslag härom. Något motiv för denna avvikelse från kommittéförslaget är icke angivet i propositionen och synes med hänsyn till statskunskapens allmänna ställning inom den akademiska organisationen svårigen kunna angivas. Antalet studerande och därmed undervisningsbehovet inom ämnet statskunskap är mycket betydande. De studerande tillhöra tre huvudkategorier: de som skola avlägga pol. mag.-examen, de som vilja utbilda sig till läroverks- och folkhögskolelärare samt de som önska bli journalister. Enligt socialvetenskapliga forskningskommitténs statistik rörande tentamensfrekvensen under läsåren 1937/38—1945/46 avlades i hela riket ett avsevärt större antal tentamina i statskunskap än i någon annan av de socialvetenskapliga disciplinerna. Under ifrågavarande period avlades för fil. mag.-, fil. kand.- och pol. mag.-examina vid Stockholms högskola sammanlagt 417 tentamina i nationalekonomi, 176 i statistik (humanistiska avdelningen), 77 i statistik (naturvetenskapliga avdelningen), 116 i geografi och 317 i statskunskap samt vid Göteborgs högskola 74 tentamina i nationalekonomi, 119 i geografi och 186 i statskunskap. Tentamensfrekvensen i statskunskap har sålunda varit större än inom något annat av de berörda ämnena med undantag för nationalekonomien vid Stockholms högskola.

Dessutom bör framhållas, att det för närvarande i statskunskap, till skillnad från flera av de andra berörda ämnena, finnes ett jämförelsevis stort antal docenter, av vilka flera tidigare icke innehåft stipendium. Detta förhållande gör det visserligen icke mindre önskvärt att även dessa andra ämnen omedelbart tilldelas docentstipendier — Kungl. Maj:t har nämligen i liknande fall, då tidigare brist på lärarbefattningar medfört att kompetenta

sökande till nyinrättade docentstipendier icke omedelbart stått att erhålla, medgivit att stipendiemedlen tillfälligtvis fått användas till bestridande av kostnaderna för assistenttjänster och biträdande lärartjänster — men understycker ytterligare det rimliga i statskunskapens anspråk på att icke ställas i sämre läge än de andra samhällsvetenskaperna.

Anledningen till att statskunskapens behov i detta fall icke beaktats i Kungl. Maj:ts proposition torde möjligen vara den, att vid Stockholms högskola för närvarande finnes och vid Göteborgs högskola tills nu funnits stipendierad docent i statskunskap. Vad Stockholms högskola beträffar har sedan början av år 1946 en docent i statskunskap innehaft ett allmänt docentstipendium, d. v. s. ett stipendium utan företrädesrätt för något särskilt ämne. Högskolan lider stor brist på docentstipendier. Under det att vid exempelvis Uppsala universitets humanistiska sektion för närvarande finnas 27 docentstipendier på 25 professorer, har den humanistiska avdelningen vid högskolan, som omfattar 20 professorer, endast tillgång till 5 allmänna docentstipendier jämte det förutnämnda särskilda stipendiet i nationalekonomi. Om statsmakterna nu äro beredda att i fråga om docentstipendier beakta samhällsvetenskapernas behov vid högskolan, kan den omständigheten, att högskolan trots sina begränsade resurser nyligen ansett sig böra ställa ett allmänt stipendium till statskunskapens förfogande, knappast betraktas som ett fullgott skäl att placera detta ämne i en undantagsställning. Det stöd åt statskunskapen, som högskolan sålunda givit, har måst genomföras på de andra humanistiska ämnenas bekostnad. Genom att tilldela statskunskapen ett särskilt statligt stipendium skulle detta otillfredsställande förhållande kunna bringas att upphöra och samhällsvetenskapernas nuvarande behov av docentstipendier vid högskolan vara tillgodosett. Att statskunskapen förr eller senare måste erhålla ett dylikt stipendium, har från intet håll bestritts.

Vad statskunskapen vid Göteborgs högskola angår har hittills funnits en docent, som erhållit ett stipendium av särskilda donationsmedel. Dessa donationsmedel komma emellertid vid utgången av innevarande kalenderår att vara helt förbrukade. Under sådana förhållanden torde det, då högskolans tillgång på docentstipendier är ännu sämre än Stockholms högskolas, knappast finnas någon utsikt för en docent i statskunskap att där erhålla ett stipendium. Statskunskapen vid högskolan är sålunda i minst lika hög grad som ämnena nationalekonomi och geografi i behov av att tilldelas ett statligt docentstipendium.

Utskottet tillstyrker bifall till Kungl. Maj:ts förslag om anvisande av ett belopp av 6 500 kronor såsom bidrag till en professor i internationell rätt vid Stockholms högskola.

Med hänsyn till att frågan om statens förhållande till Stockholms högskola för närvarande är föremål för utredning genom särskilt tillkallade sakkunniga, anser utskottet sig icke böra tillstyrka bifall till det i motionen I: 352 framställda yrkandet.

Utskottet biträder Kungl. Maj:ts förslag med avseende å anvisande av särskilda medel såsom bidrag till vissa docentstipendier. Med anledning av motionen I: 353 får utskottet framhålla, att då vid Stockholms högskola för närvarande finnes ett docentstipendium i statskunskap, utskottet

Utskottet.

— jämväl med hänsyn till den pågående utredningen angående högskolans ställning — icke funnit sig berett att tillstyrka bifall till ifrågavarande motion i vad den avser Stockholms högskola. Beträffande Göteborgs högskola däremot har utskottet — då nödiga medel här torde saknas för ett fortsatt utgivande av docentstipendium i statskunskap — ansett sig böra förorda, att statsbidrag lämnas för detta ändamål. Utskottet återkommer under nästföljande punkt till denna fråga.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställer utskottet,

att riksdagen må, i anslutning till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 352 och I: 353 — sistnämnda motion i vad den avser Stockholms högskola — fastställa, att det under åttonde huvudtiteln för budgetåret 1947/48 till Stockholms högskola anvisade förslagsanslaget av 42 500 kronor må av Kungl. Maj:t uppdelas på följande delanslag:

a) till Stockholms högskola: Bidrag till professur i internationell rätt högst 6 500 kronor,

b) till Stockholms högskola: Bidrag till vissa docentstipendier högst 36 000 kronor.

7:o) **Göteborgs högskola.** Kungl. Maj:t har (punkt 23, s. 445 och 446) föreslagit riksdagen att för budgetåret 1947/48 till Göteborgs högskola: Bidrag till vissa docentstipendier anvisa ett anslag av 14 400 kronor. Den föreslagna medelsanvisningen är avsedd för två stipendier, varav ett i nationalekonomi och ett i geografi.

Utskottet.

Utskottet biträder Kungl. Maj:t förevarande förslag.

Med hänvisning till vad utskottet i anledning av motionen I: 353 under nästföregående punkt anført tillstyrker utskottet, att utöver vad Kungl. Maj:t föreslagit medel beräknas jämväl för ett docentstipendium i statskunskap vid Göteborgs högskola. Ifrågavarande anslag bör alltså ökas med 7 200 kronor till 21 600 kronor.

Utskottet får hemställa,

att riksdagen må, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och med bifall till motionen I: 353, i vad den avser Göteborgs högskola, fastställa, att det under åttonde huvudtiteln för budgetåret 1947/48 till Göteborgs högskola anvisade förslagsanslaget av 14 400 kronor må av Kungl. Maj:t under anslagsrubriken Göteborgs högskola: Bidrag till vissa docentstipendier disponeras med högst 21 600 kronor.

8:o) **Statliga forskningsråd m. m.** I anslutning till Kungl. Maj:ts förslag (punkterna 24—31, s. 446—468) och under erinran om vad utskottet i det föregående anfört och föreslagit beträffande motionen I: 343 hemställer utskottet,

A. att riksdagen må fastställa, att det under åttonde huvudtiteln för budgetåret 1947/48 till Statliga forskningsråd m. m. anvisade förslagsanslaget av 2 925 400 kronor må av Kungl. Maj:t uppdelas på följande delanslag:

a) till Statens naturvetenskapliga forskningsråd: Naturvetenskaplig publiceringsverksamhet högst 300 000 kronor;

b) till Statens samhällsvetenskapliga forskningsråd: Förvaltningskostnader m. m. förslagsvis 15 000 kronor;

c) till Statens samhällsvetenskapliga forskningsråd: Främjande av samhällsvetenskaplig forskning högst 300 000 kronor;

d) till Atomenergiforskning högst 1 900 000 kronor;

e) till Bidrag till Konung Gustaf V:s forskningsinstitut högst 30 000 kronor;

f) till Bidrag till medicinska Nobelinstitutets avdelning för biokemi högst 354 000 kronor;

g) till Bidrag till föreningen kursverksamheten vid Stockholms högskola högst 16 400 kronor;

h) till Kurser för utbildande av laboratoriebiträden högst 10 000 kronor;

B. att motionen I: 343 må anses besvarad med vad utskottet i det föregående anfört.

9:o) **Understöd för utgivande av tidskrifter, lärda verk och läroböcker.** I anslutning till Kungl. Maj:ts förslag (punkt 32, s. 468 och 469) hemställer utskottet,

att riksdagen må fastställa, att det under åttonde huvudtiteln för budgetåret 1947/48 till Understöd för utgivande av tidskrifter, lärda verk och läroböcker anvisade förslagsanslaget av 200 000 kronor må av Kungl. Maj:t under ifrågasvarande anslagsrubrik disponeras med högst 200 000 kronor.

10:o) **Avgjorda frågor.** Beträffande vad Kungl. Maj:t under nedan nämnda punkter föreslagit riksdagen, har riksdagen tidigare meddelat beslut (skrivelse nr 422), nämligen

punkten 33: Om- och nybyggnadsarbeten för öronkliniken och kirurgiska kliniken vid akademiska sjukhuset i Uppsala;

punkten 35: Nybyggnad för fysiologiska institutionen vid universitetet i Lund;

punkten 36: Uppförande av djurhus vid fysiologiska institutionen vid universitetet i Lund;

punkten 37: Nybyggnad för karolinska mediko-kirurgiska institutet; varom utskottet härmed får
erinra.

11:o Uppskjuten fråga. Beträffande vad Kungl. Maj:t under *punkten 34* (Universitetssjukhus: Bidrag till utrustning av öronkliniken vid akademiska sjukhuset i Uppsala) föreslagit riksdagen, kommer utskottet att i annat sammanhang denna dag avgiva utlåtande, vilket utskottet härmed får för riksdagen
anmäla.

Stockholm den 8 juli 1947.

På statsutskottets vägnar:

J. B. JOHANSSON.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:

från första kammaren: herrar Johan Bernhard Johansson, Pauli, Gränebo, Larsson, Karl Andersson, Gustaf Karlsson, Heiding, Manner-skantz, Gustaf Iwar Anderson, Albertsson, Rosenberg och Ragnar Bergh; samt

från andra kammaren: herrar Svensson i Grönvik, Ward, Malmborg i Skövde, Bergström, Falla, Andersson i Malmö, Lindholm, Hoppe, Onsjö, Petterson i Degerfors, Jansson i Kalix och Birke.